

IN SEMENA SO DAJALA SAD

Ob štirideseti obletnici začetka gradnje cerkve Kristusa Odrešenika

IN SEMENA SO DAJALA SAD

*Ob štirideseti obletnici začetka gradnje
cerkve Kristusa Odrešenika*

Župnija Nova Gorica

2019

IN SEMENA SO DAJALA SAD

Ob štirideseti obletnici začetka gradnje cerkve Kristusa Odrešenika

Zbrala in uredila:

Marija Jelen, Renato Podbersič ml.

Uredniški odbor:

Marija Jelen, Dimitrij Klančič, Renato Podbersič ml., Valentina Ščuka

Lektoriranje:

Marija Jelen

Fotografije:

Društvo soška fronta 1915–1917 (str. 22, 23, 24 zgoraj), Foto atelje Pavšič - Zavadlav (str. 9, 14, 24 spodaj, 35, 36, 46 spodaj, 49, 51, 52, 60, 62, 68 spodaj, 74, 78, 80, 127, 128), Pokrajinski arhiv Nova Gorica (str. 45, 46 zgoraj, 47), Župnijski arhiv Nova Gorica (str. 48, 50), Marta Mikuž (str. 90, 91, 92, 95), Janko Bratkovič (str. 59 spodaj, 127, 130–131), Stojan Bratkovič (str. 96 zgoraj), Ana Kretič Mamič (str. 110), Ida Drašček (str. 68 zgoraj), Silvo Možina (str. 59 zgoraj, 102 spodaj), Iztok Pelan (str. 102 zgoraj), Adrijana Skubin (str. 96 spodaj)

Prelom: A-media

Tisk: A-media

Izdajatelj: Župnija Nova Gorica

Leto izida: 2019

Publikacija je brezplačna.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

KAZALO

»OD ZAČETKA NI BILO TAKO« (Mt 19,8), je Jezus odgovoril pismoukom	7
IZ KRATKE RAZDALJE	11
DEDIŠČINA OGLEJSKEGA PATRIARHATA	15
CERKEV IN DRUŽBA NA GORIŠKEM V 20. STOLETJU	25
PRIZADEVANJA ZA CERKEV V NOVONASTALEM MESTU	37
UMETNOSTNO-ZGODOVINSKI OPIS CERKVE KRISTUSA ODREŠENIKA	53
KONKATEDRALA V NOVI GORICI	61
G. GAŠPER — Podjeten, Praktičen, Pronicljiv Poslovnež s Pogledom v Prihodnost	63
ŽUPNIKI, KAPLANI IN DUHOVNI POMOČNIKI V ŽUPNIJI	69
Župniki v Novi Gorici	69
Kaplani in duhovni pomočniki	70
ČLOVEK NOVEGA	79
MSGR. GAŠPER RUDOLF	81
SPOMINI NA DRUŽINO RUDOLFOVIH	93
DROBCI IZ POGOVORA S SESTRAMA G. GAŠPERJA	97
Marta Rudolf, por. Mikuž	97
Cirila Rudolf, por. Žerjal	99
GLASOVI ŽUPLJANOV	103
Odmev pridig	103
Molitev v zahvalo	105
S poti	106
Cerkveni zbor Kristusa Odrešenika	107
Pomembni mejnik na poti spoznanja	108
Kateheza dobrega pastirja	109
Temelji župnije	112
Šola verskega poglobljanja	113
Moč njegove besede	114
Zaključka ni, ker ga ni	115
Kristus, Kralj ljubezni	117
Neizbrisne sledi v mladih	118
Hvaležnost staršev	122
Novogoriška Karitas	123
Izgubljeni in spet najdeni	126
VIRI IN LITERATURA	129

»Od začetka ni bilo tako« (Mt 19,8), je Jezus odgovoril pismoukom

Nekateri župljani se še dobro spominjate, kako je bilo pred 50 leti in več, ko so gradili Novo Gorico. Z novimi stanovanji se je hitro večalo število prebivalstva in hkrati se je začela oblikovati verska skupnost, ki je kar klicala po ustanovitvi nove župnije. Tako je prišel g. Gašper Rudolf, prvi župnik nove župnije, in začel delovati na Partizanki ulici kar v stanovanjski hiši, ki je postala prvo župnišče in cerkev. Verjetno je bilo doživljanje svete maše z majhno skupnostjo v preurejeni garaži nekaj posebnega, bistveno drugače je bilo kot biti pri maši v lepi cerkvi v Solkanu, na Kapeli ali celo na Sveti Gori. Drugače za župnika in vernike, ki so orali trdo ledino novega mesta, da bi sredi njega v razrahljane brazde zasejali Božjo besedo.

Začetek nove župnije ni preprost. Vem, ker mi je bilo dano dvakrat biti prvi župnik v novonastali župniji. Težko je že to, ker večina dobrih kristjanov raje ostane v skupnosti, ki so ji pripadali. V novi župniji se pokaže težava s sodelavci, z ustanavljanjem cerkvenega pevskega zbora na primer, saj vsi navdušeni pevci raje ostanejo vključeni v prejšnjo župnijo. Skratka vse sodelavce je treba na novo poiskati.

Kljub vsemu je začetek gradnje nove župnijske skupnosti nekaj lepega in navdušujočega. Z veliko podporo škofa dr. Janeza Jenka in cele škofije je g. Gašper zelo hitro zgradil novo cerkev z imenitnimi pastoralnimi prostori. To je omogočalo, da je Župnija Nova Gorica postajala pastoralno središče za severno Primorsko.

Vsaka župnija je teritorialno omejena. Zanimivo se je zazreti v meje Župnije Nova Gorica. Občutek imam, da so se sosednji župniki zelo trudili ohraniti svoje župljane. Nova župnija je obsegala le središče Nove Gorice. V novih blokih so se naselile mlade družine. To se je odražalo v številu otrok pri verouku, ki je bilo skoraj štirikrat večje kot sedaj. Nova župnija je bila resnično mlada. Nekdanji otroci so zdaj odrasli, večina se je odselila in v blokih je mnogo starejših ljudi. Sedaj je v naši župniji manj mladih družin in mnoge so priseljene od drugod.

Gospod Gašper je s karizmo pastoralne vizije znal ovrednotiti vsakega človeka in ga privabiti k sodelovanju. Uspel je spodbujati s kritičnostjo in zahtevnostjo. Če mu je uspelo dobiti dobrega sodelavca, mu je uspelo uresničiti tudi svojo pastoralno vizijo.

Ko stopam po prostorih, ki jih je zgradil g. Gašper, velikokrat razmišljam o njem in vseh, ki so delovali v tej župniji. Vse govori o tistih časih. Že sama simbolika cerkve je odraz teoloških poudarkov tistega časa. V meni odmeva velika zahvala, da sem smel stopiti v njihove brazde in nadaljevati njihovo delo.

Nova Gorica je geografsko središče Škofije Koper in tudi sama velikost cerkve, bližina Svete Gore, velika pretočnost z zahoda proti vzhodu ... kličejo, da se prenese sedež Škofije Koper v Novo Gorico. To ne bi bilo nič posebnega, saj je bil sedež škofije že večkrat prenesen v pokrajinsko središče. Tako je blaženi Martin Slomšek prenesel sedež škofije iz Št. Andraža v Maribor in tudi iz Ogleja je bil sedež prenesen v Gorico. S prenosom sedeža škofije iz Kopra v Novo Gorico bi dosegli velik pastoralni premik. Obstajajo mnogi razlogi, ki podpirajo razmišljanje za to odločitev, in hkrati je ob cerkvi zazidalna parcela v cerkveni lasti, kjer bi se lahko sezidali novi prostori za škofijski ordinariat. S tem prenosom bi bil narejen še en velik korak k cilju, ki je bil zasnovan že z ustanovitvijo Apostolske administrature leta 1947. Razmere so se zelo zbistrole in morda je zdaj ugoden čas za to odločitev.

Alojzij Kržišnik, župnik v Novi Gorici

V prostorih župnijskega središča Nova Gorica deluje vrtec Montessori (Hiša otrok Frančiška Sedeja), izvaja se verouk za otroke od 3. do 15. leta starosti, aktivni so mladinske veroučne skupine, skavti, program priprave na krst. Delujejo zakonske in biblične skupine, skupine za versko poglobljanje, Marijino delo, skupine za starejše, za starše veroučencev, župnijska Karitas, orgelska šola, pastoralni svet, gospodarski svet. Župnijsko življenje bogatijo tudi drugi bogoslužni sodelavci, med njimi so posebej lepo sprejeti številni ministranti. Hkrati je cerkev pomemben center raznih programov za ljudi v stiski. V cerkvi se pogosto prirejajo orgelski in pevski koncerti.

Cerkev Kristusa Odrešenika v Novi Gorici ni postala sedež škofije, kot so predvidevali v petdesetih letih 20. stoletja, ima pa danes pomembno funkcijo konkatedrale. Novogoriško župnijsko središče predstavlja osrednje stičišče Goriškega pastoralnega okrožja.

IZ KRATKE RAZDALJE

Razdalja mojih novogoriških spominov je polpreteklost ali nemara kar preteklost. Zame je ta razdalja kratka, morda zato, ker čutim živo hvaležnost za novogoriški čas od avgusta leta 1976 do avgusta 2013, da sem bil sopotnik vernikov, obrobnih, duhovno neopredeljenih in od Cerkve oddaljenih, v novoustanovljeni župniji Kristusa Odrešenika v Novi Gorici.

Z Božjim varstvom, ob zavzeti podpori g. škofa dr. Janeza Jenka (+1994) in sosednjih župnij ter nepogrešljivi pomoči nepozabnih kaplanov smo zaživel v občestvu, ki se je prva štiri leta srečevalo v cerkvi Svete Trojice in v garaži na Partizanski 40 ter si prizadevalo, da živi in izrazi navzočnost skupine kristjanov v takrat »mladem« mestu.

Ko gledam iz kratke razdalje na svojo novogoriškost, imam občutek, da smo s sodelavci in občestvom pri Kristusu Odrešeniku prehodili značilen kos poti, na kateri smo spletli nekaj zanesljivih občestvenih in osebnih vezi ter postavili čitljiva znamenja pripadnosti krščanskemu občestvu.

Kot vsaka župnija ima tudi župnija Kristusa Odrešenika svojo prazgodovino.

Vprašanje nove župnije je odprl s prošnjo za novo cerkev že, če se ne motim, leta 1959, solkanski dekan prelat msgr. Andrej Simčič (+1986) s prošnjo za vnos cerkve v načrt rastočega mesta. Mestni in republiški oblastniki so bili ob prošnji v zadregi, tako tudi ob naslednjih, ki so sledile prvi. Z različnimi izmikanji so jih svaljkali, potem so plesnale po predalih.

Škofu dr. Janezu Jenku sta postala po njegovem prevzemu škofije vprašanje Nove Gorice in oblastniško zavlačevanje s prostorom za cerkev prednosten izziv.

Poleg drugih je stal škofu ob strani Albert Metlikovec (+1982). Po desetih letih župnikovanja v Šempetru je dobro poznal zadevo, bil pa je premeščen (bližje Ljubljane in Maribora!) v Ajdovščino. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je bil v Cerkvi čas (ob)koncilskega vrenja, zlasti na Primorskem tudi prenove kateheze (Metlikovec in brata Godnič), in seveda prenove bogoslužja. V širši družbi pa čas tavanje v iskanju novega ravnovesja (prim. leto 1968). A. Metlikovec je v tistem času prispeval pomemben delež živosti primorske Cerkve predvsem z idejo, pripravo in vodenjem povsem novih katehetskih in pastoralnih programov za duhovnike in katehete, ki so se odvijali v Vipavi, na Mirenskem gradu in kmalu po vseh treh škofijah.

Metlikovec je z drugimi duhovniki škofu dr. Jenku pritrjeval, da je skrajni čas za novo župnijo v Novi Gorici. Prve dni maja 1976 je prišel škof dr. Jenko v Novo Gorico si ogledat mesto z okolico, da določi ozemeljsko razmejitev nove župnije. V juniju mi je telefoniral, naj se pripravim na dekret, da se preselim iz Mirna v Novo Gorico. Postavil sem mu pogoj, da vsi kakorkoli vpleteni o tem strogo molčimo, da zadeva spet ne spodleti, kakor sta spodletela že dva prejšnja poskusa z drugimi sodelavci, še posebej da ne propade strogo zaupen nakup hiše na Partizanski 40.

Z g. Metlikovcem sva v Ajdovščini premlevala, s čim in kako začeti. Opogumil me je z nasvetom, naj se dogovorim s sosednjimi župniki, da usmerijo s 1. sept. 1976 vse veroučence prvega razreda z bivališčem v novi župniji k verouku v novo župnijo.

Predlog je bil tudi preizkus, ali bodo sprejeli novo župnijo »staroselci« na ozemlju nove župnije in novi prebivalci, ki so se prav tedaj vseljevali v zadnje bloke na Cankarjevi.

Vprašanje so rešili starši prvega in ne samo prvega razreda, že naseļeni in novonaseļeni, predvsem mame, ki so našle po stanovanjskih blokih vsaj eno ali dve mami z otroki iste starosti. Isto so storili tudi nekateri starši starejših otrok, ki verouka še niso obiskovali. Tako so ob razvidni podpori očetov otroke priglasili k verouku.

Pri vpisu smo se dogovarjali, da se bomo srečevali tudi s starši.

Tako smo se srečali »prvi« moški in ženske ter otroci in mladi, že prej naseljeni in mi, ki smo se »z vseh vetrov« še naseljevali v mestu. Novogoričani so nas sprejeli z vso odprtostjo. Zlili smo se v občestvo in izrazili, ne brez določene pokončnosti in poguma, nevsiljivo razpoznavno navzočnost kristjanov v mestu.

Medtem je g. škof dr. Jenko postavil »trojko«: dekana g. Srečka Šuligoja, prof. prelata Franca Kralja in podpisanega z nalogo, da dosežemo pri mestni upravi, naj vendar določi ustrezen prostor za cerkev. Okroglo dve leti se je »trojka« vrtela okrog lokacije. Nazadnje smo dobili dva predloga, oba zunaj mestnega središča. Zato smo predlagali, naj določijo za cerkev kar travnik v lasti občine, ki je bil prej last solkanske cerkve in leži na severni strani sodišča proti Solkanu, južneje od črpalk na Vojkovi cesti.

Nazadnje so nam ponudili sedanji prostor in sprejeli smo ga.

Med arhitekti smo razpisali natečaj za cerkev na dodeljeni in drago plačani lokaciji in dobili 12 različnih predlogov. Odločili smo se za predlog, ki ga je sicer strokovna komisija arhitektov postavila na 2. mesto. Poslal ga je zdaj že pokojni arhitekt g. France Kvaternik (+2018), takrat zaposlen v Ljubljani. Pred zimo leta 1980 je škof dr. Jenko blagoslovil ob lepi in sodelujoči udeležbi vernikov temeljni kamen cerkve. Decembra 1982 pa smo slavili posvetitev cerkve Kristusa Odrešenika.

Grizla me je negotovost, ali bodo ljudje cerkev sprejeli. Iz literature, ki sem jo rabil za razpis natečaja, sem namreč zvedel za primere novih cerkva v mestih, ki so bile čisto v redu, pa jih ljudje, največ zaradi lokacije, niso sprejeli. (Gl. *Chiesa e Quartiere*, revija za sakralno umetnost, opremo in arhitekturo, ki je izhajala v Bolonji – Bologna, Italija, 1955–1968).

Cerkev Kristusa Odrešenika je bila sprejeta.

S pripombami. Tudi upravičenimi. Toda bila je sprejeta!

Nekatere, tudi iz umetniških krogov, pa je motil kip Kristusa Odrešenika.

No, poslednji, ki je bil sprejet, je prav Kristus Odrešenik, iz hrastovega hloda (5,30 m), mojstrovina Staneta Jarma (+ 2011), v sklopu edinstvenega križevega pota iz hrastovih desk, na katerih je umetnik z rezi z motorno žago izpovedal zgodbo velikega petka z nepozabnimi

liki trpečih in žalujočih ljudi njegovega otroštva ob Kolpi med drugo svetovno vojno in okrog nje.

Župnijsko občestvo Kristusa Odrešenika, prvotno in z leti razširjeno, je ponotranjilo tudi podobo Kristusa Odrešenika. Ko je bila leta 2004 cerkev razglašena za konkatedralo in smo se neko nedeljo po obeh dopoldanskih mašah ustavili v cerkvi za odločitev, kako urediti prezbitorij za ustrezno umestitev škofovega sedeža in sem mimogrede zinil, da bi končno lahko premaknili tudi kip Kristusa Odrešenika, so se ljudje zgroženo uprli: »Jezusa ne bo nihče premikal! Ostane, kjer je!«

In sem rekel Jezusu: »Si slišal! Ostal boš tak, kot si in kjer si na svoj Veliki petek: med življenjem in smrtjo k Vstajenju. Kakor mi!«

Gašper Rudolf

Blagoslov nove cerkve leta 1982.

DEDIŠČINA OGLEJSKEGA PATRIARHATA

Renato Podbersič ml.

Na zahodnem robu slovenskega narodnega prostora, kjer se stikajo slovanski, romanski in germanski svet, je mesto Gorica kot deželno središče stoletja predstavljalo glavno politično, gospodarsko, kulturno in versko središče Slovencev na Goriškem. Goriška nadškofija je dedič oglejskega patriarhata in njegove zgodovinske dediščine, pomembne za pokristjanjevanje in krščansko vero velikega dela Slovencev vse do reke Drave.

Oglej (Aquileia) so ustanovili Rimljani leta 181 pr. Kr. Zaradi dobre strateške lege se je njegova pomembnost večala, tako je v 4. stol. spadal med deset največjih mest rimskega cesarstva. Začetki krščanstva v Ogleju so postavljeni na konec 2. in v začetek 3. stoletja. Obstaja tudi izročilo o njegovem zgodnejšem začetku, po legendi je namreč apostol sv. Marko okrog leta 70 posvetil sv. Mohorja za prvega oglejskega škofa. To legendo zgodovinopisje pripisuje predvsem stremljenju Ogleja po prestižu, saj so naslov patriarhata lahko nosile le cerkve, ki so jih ustanovili apostoli, in jo potrjuje z nekaterimi predmeti iz cerkvenih zakladnic, ki jih izročilo pripisuje sv. Marku. Škofija se v Ogleju prvič omenja šele sredi 3. stoletja.

Leta 1077 je oglejski patriarh od nemškega cesarja dobil tudi posvetno oblast nad Furlanijo, ki je postala posvetna kneževina, občasno pa je oblast imel še nad Kranjsko in Istro. Patriarh Bertold je leta 1238 sedež patriarhata prenesel iz Čedad v Videm. Leta 1420 se je končala njihova posvetna oblast, kajti poslej so bili oglejski patriarhi podrejeni mogočni Beneški republiki. Sam sedež patriarhata pa je bil prenesen v Benetke šele leta 1451. Od tod izvirata naziva *beneški patriarhat* in *beneški patriarh*, ki ju beneški nadškof nosi še danes.

Med boji za dediščino po goriških grofih, izumrlih aprila 1500, so se zaostрила nasprotja med pretendenti Benečani in Habsburžani. Tako je bil patriarhom po letu 1509 onemogočen vstop na habsburško ozemlje, duhovnikom pa prepovedan stik z njimi. Avstrijski cesarski dvor je dolgo pritiskal na papeže, naj nekako razrešijo nastalo situacijo. Med reformnim vladanjem Marije Terezije (vladala med 1740–1780) je končno prišlo do sprememb v cerkveni upravi. Papež Benedikt XIV. je 6. julija 1751 z bulo *Injuncta nobis* ukinil oglejski patriarhat in ustanovil goriško nadškofijo za avstrijski in videmsko nadškofijo za beneški del nekdanjega patriarhata. S papeško bulo *Sacrosanctae militantis ecclesiae* je 18. aprila 1752 postal grof Karel Mihael Attems, dotedanji apostolski administrator oz. upravitelj avstrijskega dela ukinjenega patriarhata, prvi goriški nadškof. Institucionalna novost škofije pa ne sme odriniti v pozabo nepretrganega toka verskega življenja in cerkvene organizacije, delujoče na tem območju že od rimskih časov, in njegove posebne značilne podobe, globoko zaznamovane z značilnostmi tu prisotnega prebivalstva s svojimi dejavnostmi skozi stoletja.

Tedanje ozemlje nadškofije je močno presegalo današnje meje goriške nadškofije, saj mu je z izjemo ljubljanske škofije pripadlo vse slovensko ozemlje južno od reke Drave. Prebivalstvo je bilo večinsko slovensko, prisotni so bili še Nemci, Italijani in Furlani. Nadškof Attems je začel versko in moralno prenovo in v ta namen trikrat prehodil celo škofijo. Pri teh vizitacijah je skrbno zapisal cel kup podatkov (jezik, običaji, stanje cerkva), ki danes služijo kot nepogrešljiv vir za spoznavanje preteklosti.

Po Attemsovi smrti leta 1774 ga je na čelu nadškofije nasledil grof Rudolf Jožef Edling. Imel je to nesrečo, da je vodstvo nadškofije prevzel v času reformnih prizadevanj Jožefa II. (vladal 1780–1790), ki pa jim nadškof Edling ni bil naklonjen. Marca 1782 je papež Pij VI. na poti proti Dunaju obiskal tudi Gorico, vendar se nadškofu zaradi dvornih intrig ni uspelo srečati z njim. To je bil za dobrih dvesto let zadnji papeški obisk na Goriškem, do Janeza Pavla II. spomladi 1992. Nadškof Edling je bil prisiljen odstopiti leta 1784 in se umakniti v italijanski Lodi. Goriški nadškofijski sedež je ostal izpraznjen kar štiri leta. Med tem časom je nadškofijo upravljal kapiteljski vikar Matija Godina. V smislu jožefinskih reform je marca 1788 prišlo celo do ukinitve

goriške nadškofije. Papež Pij VI. je za novi nadškofijski sedež določil Ljubljano. Novembra istega leta je bila ukinjena tudi tržaška škofija in kot novi škofijski sedež, tudi za Gorico, je bilo določeno Gradišče ob Soči (Gradisca d' Isonzo). Za prvega škofa nove škofije je bil imenovan Franc Filip Inzaghi iz Gradca, dotedanji tržaški škof. Zaradi pomanjkanja ustreznih prostorov v Gradišču je Inzaghi ostal kar v Trstu in na sedež nove škofije sploh ni hodil. Goriško je upravljal generalni vikar Mihael Križman.

Po smrti velikega reformatorja Jožefa II. je njegov brat in naslednik Leopold II. (vladal 1790–1792) septembra 1791 pri papežu dosegel obnovitev goriške škofije. Za škofa je bil izbran novi-stari Inzaghi, ki je na Goriškem ostal 25 let. Obnovil je romanja po znanih božjih poteh (Sveta Gora, Višarje) in je celo osebno spremljal vrnitev čudodelne podobe na Sveto Goro. Do manjših sprememb škofijskih meja je prišlo še med Napoleonovimi vojnami, a so se te po francoskem porazu večinoma vrstile v prejšnje stanje.

Leta 1818 je bil za goriškega škofa imenovan Jožef Waland iz Radovljice. Z njim se je za skoraj stoletje začela vrsta slovenskih goriških škofov. V svoji narodnostno mešani škofiji je Waland odredil večernice in litanije opravljati v narodnem (slovenskem) jeziku, namesto v latinščini. Zaradi ugleda in pomembnosti je papež Pij VIII. leta 1830 ponovno povzdignil Gorico v nadškofijo in sedež ilirske metropolije. Metropolitu in nadškofu Walandu so bile podrejene škofije v Ljubljani, Trstu, Poreču–Pulju in na otoku Krku. Dekanija Vipava, do tedaj pod upravo goriške škofije, je tedaj prešla pod Ljubljano. Po Walandovi smrti leta 1834 mu je na čelu nadškofije sledil Franc Ksaverij Luschin (Lušin) iz Koroške.

V odnosih med Cerkvijo in državo je še vedno prevladoval jožefinski duh, ki je v duhovniku videl tudi državnega uradnika ali podaljšano roko oblasti. Država je imela vpliv pri podeljevanju cerkvenih služb, nadzirala je cerkveno premoženje in delo duhovnikov. Nadškof Luschin si je prizadeval za odpravo posledic jožefinizma.

Leta 1855 je nadškofa Luschina nasledil Andrej Gollmayr (1797–1883) iz Radovljice. Videl je potrebo po izpopolnitvi župnijske mreže v škofiji, zato je ustanovil dvajset novih župnij in vikariatov. Da bi

poskrbel za ustrezno vzgojo, je odprl malo semenišče, ki je po njem dobilo ime Andreanum. V nadškofijo je povabil nove cerkvene redove in leta 1866 obnovil delovanje jezuitov. Nadškof Gollmayr je zaslužen za ustanovitev prve kulturne revije v Gorici, ko je leta 1875 pričel izhajati *Folium ecclesiasticum*, sicer nadškofijsko glasilo. Po smrti mu je sledil nadškof Alojzij Zorn, doma iz Prvačine, prvi goriški Slovenec na nadškofijskem sedežu.

Slovinci so svojo prisotnost znotraj goriške dežele dokazovali predvsem v razvijanju družbenih in kulturnih danosti, pri čemer so imeli slovenski duhovniki pomembno, če ne celo odločilno vlogo. V italijanski kulturno-politični stvarnosti v goriški deželi pa je prevladovala italijanska liberalna struja. Ta je imela močne iredentistične težnje, posebno v deželnem glavnem mestu, kjer je popolnoma obvladovala mestno občino in Slovencem ni priznavala enakopravnosti. Predvsem furlansko podeželsko prebivalstvo pa je ostajalo zunaj teh družbenih prerekanj in je jasno izražalo navezanost na versko tradicijo.

Nov zagon je dobila Cerkev pod papežem Leonom XIII. (1878–1903), ki se je trudil najti odgovore na izzive sodobnega sveta. Cerkev se je odpirala novim pobudam in reševala družbena vprašanja, ki jih je dotlej zapostavljala. Katoliško gibanje je bilo ob koncu 19. stoletja v vzponu. Prenova pri nas se je začela zlasti po prvem slovenskem katoliškem shodu leta 1892 v Ljubljani, ki se ga sicer nadškof Zorn ni udeležil, je pa tja poslal svoje zastopnike. Cerkev je želela poseči na vsa področja in vse uskladiti z načeli katoliške vere. Prihajalo je do jasne »ločitve duhov«. Pečat tej usmeritvi je narekoval zlasti goriški duhovnik dr. Anton Mahnič, tesen sodelavec nadškofa Zorna in od 1896 škof na otoku Krku.

Zdi se, da je razburkano vrenje, predvsem na političnem področju, za nadškofa Zorna pomenilo nove pritiske in postavljanje v brezizhoden položaj. Zlasti, ker je bil kot nadškof/virilist neposredno vključen v delo goriškega deželnega zbora, torej nekakšnega lokalnega parlamenta, kjer so privrele na dan strasti razgretih mednacionalnih prerekanj. Očitno pretežko breme za nadškofa Zorna, moža nekih drugih idealov, »plemenitega človeka, odličnega po duhu in po srcu, ter vzornega dušnega pastirja«, kot ga je označil dr. Jakob Missia, tedanji ljubljanski škof in Zornov naslednik v Gorici.

Leta 1898 je bil za goriškega nadškofa imenovan Jakob Missia iz Prlekije, dotedanji ljubljanski škof. Cesar Franc Jožef I., ki je imel pravico do izbiranja novih avstrijskih škofov, je hotel z imenovanjem Missie nekoliko ublažiti dokaj napete razmere v goriški nadškofiji. Prihajalo je do pogostih sporov med Slovenci na eni ter Italijani in Furlani na drugi strani. Napetosti so se odražale tako na političnem kot tudi na kulturnem in socialnem področju. V slovenskih vrstah se je vedno bolj poglobljajal idejni razkol znotraj društva Sloga, vodilne organizacije goriških Slovencev. V goriškem deželnem zboru, ki je bil narodnostno razcepljen praktično na pol, je prihajalo do pogostih odsotnosti s sej deželnega zbora, zdaj ene zdaj druge strani. Pri tem je imel goriški nadškof kot poslanec z zagotovljenim mandatom-virilist odločilno vlogo, vendar so se prejšnji goriški nadškofje le redko udeleževali sej deželnega zbora. Takšno stanje je našel novi nadškof dr. Jakob Missia ob svojem prihodu v Gorico. Katoliško časopisje, tako slovensko kot italijansko, ga je toplo pozdravilo, italijanski liberalni tisk je sicer uradno novemu nadškofu zaželel veliko uspehov, toda negativno je izpostavil njegovo slovensko poreklo. Goriški slovenski liberalci so obžalovali prihod dr. Missie v Gorico in ga imenovali kar »kranjski prišlek«. Že kmalu po prihodu si je dr. Missia nakopal jezo slovenskih politikov, ker se je oktobra 1898 pojavil na seji deželnega zbora in tako omogočil njegovo delovanje. Toda nadškof Missia je med svojim delovanjem v Gorici poskušal ostati izven narodnih sporov in političnih igravic, zato je užival veliko spoštovanje vseh prebivalcev dežele. Njegovo delo je bilo nagrajeno s kardinalskim klobukom, ki ga je nadškof Missia prejel 19. junija 1899. Postal je prvi in doslej edini goriški kardinal ter hkrati tudi prvi kardinal v zgodovini slovenskega naroda. Avstrijski zunanji minister, ki je začel diplomatski postopek za imenovanje, je v utemeljitvi zapisal, da prihaja dr. Jakob Missia na ozemlju avstroogrske monarhije edini v poštrev za kardinala tako zaradi osebnega položaja kot zaradi svojega vpliva. Zanimivo je Missievo mnenje ob čestitkah za kardinalsko imenovanje, da »*moram pač sprejeti, kar pride iz Rima*«.

Toda kardinal Missia je že marca 1902 umrl in nasledil ga je Andrej Jordan (1845–1905). Prijazni Furlan je le dobra tri leta zasedal nadškofijski sedež.

Leta 1906 je bil s cesarjevim dovoljenjem za desetega goriškega nadškofa imenovan Frančišek Borgia Sedej, rojen leta 1854 v Cerknem. Bil je zadnji Slovenec na tem mestu.

Preprosti in dosledni mož je bil pravičen do vseh narodov svoje nadškofije, kjer je bilo kar 2/3 Slovencev. Zaslužen je za izgradnjo Malega semenišča (1912), veličastne stavbe današnjega univerzitetnega kompleksa v Gorici. Prva svetovna vojna je nadškofa Sedeja leta 1915 pregnala v stiški samostan, na porušeni nadškofijski sedež se je vrnil marca 1918. Ob koncu svetovne morije jeseni 1918 je goriško nadškofijo zasedla Italija in to ozemlje je vstopilo v italijanski institucionalni kontekst. Toda kljub temu je ohranilo prirojeno »avstrijskost« svoje zgodovine, priznано tudi pri velikem delu duhovščine. Toda hkrati je krajevna Cerkev doživljala tudi negativno oznako zaradi duhovnega vzdušja, ki ga je vsiljeval italijanski nacionalizem.

Nadškof Sedej je takoj začutil nenaklonjenost novih italijanskih oblasti. V letih fašističnih pritiskov je poskrbel za legalizacijo slovenskega verouka znotraj Cerkve in tako ohranil edino možnost izobraževanja v slovenščini do leta 1943. Leta 1923 je ustanovil Goriško Mohorjevo družbo, pomembno kulturno trdnjavo v težkih časih. Njegovo delovanje ni ostalo neopazno pri oblasteh, zato so si dolgo prizadevale za odhod »avstrijakantskega« in »tujerodnega« nadškofa. Konec oktobra 1931 je moral nadškof Sedej na pritisk iz Vatikana odstopiti. Umrl je že slab mesec po odstopu, 28. novembra 1931. Bil je strt in zagrenjen ob misli, da je bil navkljub drugačnim obljubam prisiljen k odstopu.

Za naslednika in apostolskega administratorja oz. upravitelja goriške nadškofije je bil jeseni 1931 imenovan Istran Giovanni Sirotti (Sirotić). Ta se je s svojim proitalijanskim delovanjem odlikoval že v koprskem semenišču. Na Goriškem ni nikoli doumel položaja zatiranega slovenskega naroda, skrbela ga je čim hitrejša italijanizacija nadškofije. Končno je bil leta 1934 za goriškega nadškofa imenovan Carlo Margotti, doma iz Emilie Romagne. Po začetnem obdobju medsebojnega nezaupanja je le vzpostavil pozitiven stik tudi s slovenskimi verniki. To za italijanskega rodoljuba vsekakor ni bilo lahko v napetih razmerah fašističnih pritiskov in načrtne narodne asimilacije ter pozneje vojnih spopadov. Bil je zadnji nadškof »skupne« goriške nadškofije, ki se je po pariški mirovni pogodbi in razmejitvi septembra 1947 dokončno razdelila.

Manjši del, vključno z nadškofijskim sedežem, je pod istim imenom ostal v Italiji. Po upokojitvi nadškofa Margottija je nadškofijski sedež v Gorici leta 1951 zasedel Giacinto Giovanni Ambrosi. Leta 1887 v Trstu rojeni kapucin je našel dialog s svojimi slovenskimi verniki. Maja 1962 ga je nasledil Andrea Pangrazio, po rodu iz Asiaga v Dolomitih, sicer pa rojen v bližini Budimpešte na Madžarskem leta 1909. V duhovnika je bil posvečen leta 1932 v Padovi, precej se je posvečal delovanju v Katoliški akciji. Pred prihodom v Gorico je bil pomožni škof v Veroni. Po kar nekaj Italijanah na goriškem nadškofijskem sedežu je bil pomladi 1967 na to mesto imenovan Pietro Cocolin, rojen v Sacilettu pri Rudi leta 1920. Priljubljeni Furlan je bil dober duhovni oče tudi slovenskim vernikom goriške nadškofije. Tako je poleti 1978 v uradnem nadškofijskem glasilu *Folium ecclesiasticum* objavil posebna pravila o rabi slovenskega jezika, ki so ga postavljala ob bok italijanščini pri delovanju goriške nadškofije.

Njegov naslednik Antonio Vitale Bommarco je bil rojen leta 1923 na otoku Cresu. Pred prihodom v Gorico je bil minoritski provincial in več let rektor semenišča padovanske minoritske province. Od 1972 je bil dva mandata generalni minister minoritov oz. odgovoren za minoritski red v svetovnem merilu. Za goriškega nadškofa je bil imenovan 6. februarja 1982, nadškofijo je prevzel 11. novembra istega leta. Do Slovencev je nadškof Bommarco pokazal strpen in razumevajoč odnos, rad se je udeleževal skupnih medškofijskih slovesnosti. Po upokojitvi ga je septembra 1999 nasledil nadškof Dino d'Antoni (1936–2019) iz Chioggie v deželi Veneto. Po svoji odpovedi škofovski službi, ki je bila sprejeta 28. junija 2012, je ostal v goriški nadškofiji kot pomočnik današnjega nadškofa Carla Roberta Marie Redaellija do smrti 23. marca 2019. Nadškof Redaelli je bil rojen leta 1956 v Milanu, v Rimu je doktoriral iz cerkvenega prava. Dne 11. januarja 2004 ga je kardinal Dionigi Tettamanzi imenoval za generalnega vikarja milanske nadškofije, 8. aprila istega leta pa ga je papež Janez Pavel II. imenoval za pomožnega milanskega škofa. Za goriškega nadškofa in metropolita je bil imenovan 28. junija 2012, nadškofijo pa je prevzel 4. oktobra istega leta. Maja 2019 je bil izvoljen za predsednika italijanske Karitas.

V luči spremenjenih političnih, duhovnih in ekonomskih vrednot ter ob zmanjševanju pomena državnih meja postaja tudi vprašanje večjih cerkvenih upravnih enot oz. (nad)škofij spet aktualno.

Pogled proti goriški nadškofiji jeseni 1917.

Goriško pokopališče, ki je stalo sredi današnje Nove Gorice, po koncu spopadov na soški fronti.

Frančišek B. Sedej, X. goriski nadškof.

Pogled s Škabrijela proti Sv. Katarini (Kekec), jeseni 1917.

Nova Gorica okrog leta 1965.

CERKEV IN DRUŽBA NA GORIŠKEM V 20. STOLETJU

Renato Podbersič ml.

Ob koncu 19. stoletja je bilo versko življenje na Goriškem precej razgibano. Statistični podatki nam pričajo, da je velika večina prebivalstva pripadala katoliški veri, tako v tedanji Goriško-Gradiščanski pokneženi grofiji kot tudi v Gorici, deželnem glavnem mestu. Grofija je bila precej razgibana, saj je segala od visokih gora Julijskih Alp na severu do morja na jugu, od Hublja na vzhodu do Avstrijske Furlanije na zahodu. Popis leta 1890 je pokazal okoli 220.000 prebivalcev, skoraj 2/3 deželnega prebivalstva sta bili slovenske narodnosti. Večina grofije je spadala pod goriško nadškofijo, le manjši del Krasa je sodil pod upravo tržaške škofije.

V grofiji je bilo 476 katoliških cerkva, od tega dve romarski in sicer na Sveti Gori in na otoku Barbana pri Gradežu. Samostanov je bilo osem, štirje ženski in štirje moški. Moški samostani: kapucini v Gorici in Svetem Križu, frančiškani na Kostanjevici in usmiljeni bratje v Gorici. Ženski samostani: uršulinke, usmiljene sestre in šolske sestre v Gorici ter kajetanke v Krminu. Leta 1890 je bilo vseh redovnikov v deželi 73, redovnic pa 128. Poseben pečat mestu so dajali še jezuiti (7), ki jih ne moremo šteti za klasičen samostanski red.

Poleg teh so bile v Gorici prisotne še t. i. gospe kanonice. Skupno življenje v samostanu jim sicer ni bilo zapovedano, obnašati pa so se morale po redovnih pravilih ter čas posvečati predvsem molitvi za umrle in člane cesarske rodbine. Na leto so dobivale po 300 goldinarjev kot rento po razpuščenem goriškem samostanu klaris.

Seveda so v deželi, še posebej v Gorici, prebivali tudi predstavniki drugih verstev. Njihovo število je dosegalo dobrih 800 vernikov in je naraščalo glede na predhodne popise. Največ, okoli 320, je bilo Judov. Goriška judovska občina je štela približno 260 članov, drugih 60 jih je prebivalo še v Gradišču ob Soči (Gradisca d'Isonzo). V Gorici so imeli svojo sinagogo (danes Via Ascoli), zgrajeno leta 1756, in ločeno judovsko pokopališče v Rožni Dolini.

Druga najpomembnejša verska manjšina na Goriškem so bili protestanti. Teh je bilo po popisu leta 1890 v Gorici dobrih 300, od tega 216 augsburške in 98 kalvinske veroizpovedi. Njihovo število se je množilo predvsem zaradi priseljavanja iz Nemčije in Švice. Novi priseljenci so kot kvalificirana tehnična delovna sila prihajali za potrebe Ritterjevih gospodarskih obratov. Nemška plemiška rodbina Ritter von Zahony je bila duša goriškega protestantizma ob koncu 19. stoletja. V Gorici so imeli protestanti svojo cerkveno občino s pastirjem, novo cerkev (od 1864) in šolo.

Ostale vere so bile v deželi zastopane zgolj simbolično in niso imele svojih cerkva.

Začetek prve svetovne vojne poleti 1914 je našel svoj odmev tudi na Goriškem. Možje in fantje, vojaški obvezniki, so morali na fronto, večinoma proti Rusiji v Galicijo. Domala vsi so pričakovali skorajšnji konec sovražnosti in veliko avstro-ogrsko zmago, toda vojna se je zavlekla do novembra 1918. Kmalu so k domačim začela prihajati obvestila o mrtvih, ranjenih in pogrešanih. Toda na Goriškem je do pomladi 1915 vladal navidezen mir. Po podpisu londonskega pakta aprila 1915 pa je v vojno 23. maja vstopila tudi Kraljevina Italija in odprlo se je novo krvavo bojišče, soška fronta, in številni kraji vzdolž fronte so se spreminjali v kupe ruševin.

Soška fronta, razpotegnjena po ozemlju goriške nadškofije, je neusmiljeno pobirala svoj davek. Civilno prebivalstvo se je umaknilo v begunstvo. Bedo krutega časa so z njimi delili številni goriški duhovniki, ki so delovali po begunskih taboriščih ali skrbeli za številne pregnance, razkropljene po tedanji habsburški monarhiji.

Konec prve svetovne vojne jeseni 1918 so primorski Slovenci dočakali precej prizadeti. Soška fronta je globoko zarezala v ljudi in pokrajino.

Vojna je pustila globoke sledi na verskem, moralnem in materialnem področju goriške nadškofije. Zaradi vojne je bilo na ozemlju goriške nadškofije porušenih ali zelo močno poškodovanih kar 43 cerkva, še več jih je bilo potrebnih popravila in so predstavljale večino vseh cerkva na ozemlju nadškofije. Najbolj so trpele cerkve vzdolž celotne bojne črte. Do leta 1930 so bile večinoma že vse obnovljene ali na novo pozidane.

Tukajšnji Slovenci so svojo prihodnost po končani vojni želeli v okviru države južnih Slovanov, nikakor pa ne v italijanski državi. Ustanovitev prve jugoslovanske države jeseni 1918 so Slovenci, tudi na Primorskem, razumeli kot narodno osvoboditev, vendar so ostali prepuščeni sami sebi. Ob razpadu Habsburške monarhije in s podpisom premirja med Avstro-Ogrsko in antanto 3. novembra 1918 je Kraljevina Italija dobila pravico do zasedbe tistih delov ozemlja nekdanje sovražnice, ki jih je Italiji zagotavljal tajni londonski pakt, podpisan 26. aprila 1915. Poleg Goriške, Trsta, Istre in dalmatinskega Zadra je Italija dobila tudi del Notranjske. Skupaj z Beneškimi Slovenci, ki so živeli v italijanskem kraljestvu že od leta 1866, je takrat pod Italijo prišlo okrog 340.000 Slovencev ali več kot četrtina slovenskega etničnega ozemlja. Italijanska diplomacija je v pogajanjih o razmejitvi s Kraljevino SHS izrabila prednost, da je iz prve svetovne vojne izšla kot zmagovalka na strani antantnih sil. Rapalska pogodba, podpisana 12. novembra 1920, je to ozemlje dokončno prisodila italijanski državi. Za zasedeno ozemlje se je uveljavilo ime Julijska krajina (it. Venezia Giulia).

Slovenci so strnjeno živeli predvsem vzhodno od ločnice, ki je stoletja tekla med Krasom in Furlansko nižino, vendar so bila mesta (Gorica in Trst) narodnostno mešana, a z italijansko večino. Prav tako je bila narodnostno mešana Istra, večinsko italijanska pa obalna mesta (Koper, Izola in Piran). Italija si tako ni prilastila le ozemlja, poseljenega z Italijani in Furlani, temveč tudi povsem slovenska (in hrvaška) ozemlja.

Formalna priključitev h Kraljevini Italiji (1920) je za Slovence na Primorskem pomenila hud udarec za narodni obstoj. Razmere so se še posebej zaostrole po prihodu fašizma na oblast v Italiji (1922), ko se je začelo kruto preganjanje slovenske manjšine.

Primorska slovenska duhovščina je v obdobju fašizma odigrala izrazito narodno pozitivno vlogo, ko se je zavzela za pravice Slovencev (in

istrskih Hrvatov) v Julijski krajini. Italijanski fašistični šovinizem je slovanskemu prebivalstvu prizadejal veliko gorja. Iz javnega življenja je moralo ob koncu dvajsetih let izginiti vse, kar se ni podredilo »ti-sočletni večvredni romanski kulturi«. Pregarjane in ukinjene so bile vse zakonite civilnopravne ustanove Slovencev in Hrvatov v okviru italijanske države. Katoliška cerkev je bila po izvedbi fašističnih reform še zadnje zatočišče za pregarjano manjšino. Zlasti po podpisu lateranske pogodbe med Svetim sedežem in Italijo februarja 1929 pa so se začeli pritiski tudi na Cerkev, naj se ukloni državnim fašističnim zahtevam, predvsem glede uporabe domačega jezika. Toda prav omenjena pogodba je duhovnikom na Primorskem zagotavljala precejšnjo avtonomijo pri pastoralnem delu, kar je v mračnem obdobju fašizma omogočalo rabo slovenske besede in slovenske pesmi v številnih primorskih cerkvah predvsem na podeželju.

Pritiski na Cerkev so bili sicer prisotni že kmalu po koncu prve svetovne vojne, ko se je moral Andrej Karlin, zadnji slovenski škof tržaško-koprške škofije, odpovedati škofiji. Tudi njegovemu nasledniku Angelu Bartolomasiju, nekdanjemu italijanskemu vojaškemu škofu, so italijanski nacionalisti silno nasprotovali, ker se je boril za pravice pregarjane slovenske manjšine. Kmalu je moral zaprositi za premestitev. Škof Luigi (Alojzij) Fogar, furlanskega rodu, ki je prišel za njim, je obsojal državni pritisk v Julijski krajini, na kar je opozarjal tudi Sveti sedež. Moral se je umakniti iz Trsta v Rim. Treba je dodati, da je bilo fašistično divjanje proti slovanskemu prebivalstvu v tržaško-koprski škofiji še hujše kot v goriški škofiji.

Krščansko-socialno gibanje je bilo na Goriškem v obdobju med dvema vojnama daleč najbolj masovno organiziran politični subjekt. Potem ko je fašistična diktatura ukinila delovanje vseh političnih strank in društev, je gibanje začelo delovati tajno in kot tako ostalo aktivno vse do druge svetovne vojne. Na teritorialni ravni je lahko računalo na izredno razvejano mrežo, ki se je posredno opirala na župnije. Številni duhovniki in krščanski laiki so prevzeli glavno breme v boju za narodni obstoj.

Med drugo svetovno vojno, bojem proti okupatorju in revolucijo, se je velika večina primorskih duhovnikov postavila na stran rešitve narodnega vprašanja oz. narodnih idealov, pač v smislu rekla »komunizem

bo prešel, narod pa ostane«. Zato tudi v glavnem niso nasprotovali partizanskemu osvobodilnemu gibanju, temveč komunistični revoluciji. Manjši del duhovnikov je sicer zavzel odkrito nasprotno stališče do osvobodilnega gibanja pod vodstvom OF oz. komunistov, vendar na Goriškem ni uspel organizirati širšega gibanja. Konec koncev je večina duhovnikov ostajala ideološko pasivna, njihovo delo je bilo omejeno na pastoralno skrb za vernike in na karitativne dejavnosti. Neredki so primeri, ko so prav domači duhovniki s svojim znanjem in pogajalskimi sposobnostmi uspeli rešiti posameznike ali kar cele vasi pred okupatorjevim nasiljem. Katoliška cerkev na Primorskem je konec vojne dočakala z relativno majhnimi žrtvami med duhovniki, zlasti v primerjavi s t. i. Ljubljansko pokrajino.

Jugoslovanska zasedba Gorice maja 1945 je pomenila tudi konec enotnosti goriške nadškofije iz sredine 18. stoletja, ki je kot dedič oglejskega patriarhata z nekaterimi ozemeljskimi spremembami preživela skoraj dvesto let. Jugoslovanske oblasti so nadškofa Margottija že 2. maja 1945 aretirale in konfinirale v palači grofov Coronini na goriškem Cingrofu ter ga 8. maja izgnale v Videm, kjer mu je ponudil zatočišče nadškof G. Nogara. Odlok vojaških oblasti je utemeljeval ta ukrep s tem, da je nadškof bil »nasprotnik gibanja za narodno osvoboditev in njegovo politično obnašanje bi moglo podžigati državljansko vojno«. Nadškof Margotti je pred tem pooblastil stolnega kanonika Ignacija Valentinčiča, da ga je med izgnanstvom nadomeščal kot generalni vikar. Iz Gorice je namreč v strahu pred partizani pobegnil tudi generalni vikar G. B. Butto, sicer Margottijev zaupnik. Kanonik Valentinčič se je trudil z intervencijami pri jugoslovanskih vojaških in civilnih oblasteh, da bi zaščitil integriteto svojega nadškofa, ta se je vrnil šele 13. julija 1945, po vzpostavitvi zavezniške vojaške uprave.

Vzpostavitev demarkacijske črte, imenovane Morganova linija, ki je podolžno delila škofijsko ozemlje na anglo-ameriško okupacijsko cono (z Gorico) in jugoslovansko okupacijsko cono – začela je veljati 12. junija in je ostala v veljavi do mednarodne določitve državnih meja leta 1947 – je omogočila postopno obnovo normalnih pogojev zakonitosti in sožitja v anglo-ameriški coni. Hkrati je nova razmejitev pustila v coni A obe stoletni središči primorskih Slovencev, Trst in Gorico, ki sta bili hkrati tudi središči škofij. *De iure* je sicer goriška

nadškofija ostala v predvojnih mejah, vendar je bil nadškofu Margotti-ju dejansko onemogočen prihod v cono B in so bile ovirane njegove pastoralne dejavnosti, npr. branje pastirskih pisem. Tudi v coni A je goriški nadškof le s težavo prihajal med slovenske vernike. Na primer v Solkanu se je nadškof Margotti sredi junija 1946 udeležil slovesnosti prejema prvega sv. obhajila, ob odhodu so ga lokalni prenapeteži kamenjali, kar jasno kaže na družbeno klimo v tem kraju in režiranje »ljudske oblasti« v ozadju. Pritiski in šikaniranja duhovnikov so se kazali tudi v coni A, kjer nove jugoslovanske oblasti formalno niso imele nobenega vpliva, višek je nedvomno pomenil uboj župnika Izidorja Zavadlava iz Gorenjega Polja sredi septembra 1946.

Na osnovi pariške mirovne pogodbe, podpisane 10. februarja 1947, je nova meja med Italijo in Jugoslavijo boleče posegla v ureditev goriške nadškofije in jo dejansko razpolovila s črto sever–jug. V Italiji je ostal goriški nadškofijski sedež, medtem ko je Jugoslavija pridobila Vipavsko dolino, Kras, Posočje, Brda in Cerkljansko-Idrijsko. Od dobrih 310.000 vernikov na celotnem področju nadškofije jih je približno 150.000 prišlo pod Jugoslavijo, dobrih 160.000 pa pod Italijo. Na jugoslovanskem ozemlju je takrat delovalo 119 duhovnikov, na italijanskem pa 178, od katerih je bilo 43 Slovencev. V etničnem smislu je to pomenilo, da so se v jugoslovanskem delu Goriške znašli praktično samo Slovenci, medtem ko je ostala v italijanski državi številčna manjšina, okrog 20.000 Slovencev.

Že v času od podpisa mirovne pogodbe do njene ratifikacije in dokončne uveljavitve (15. september 1947) si je najvišje vodstvo katoliške Cerkve prizadevalo za cerkveno-upravno ureditev ozemlja, ki je prišlo pod Jugoslavijo. Steklo je živahno dopisovanje med Rimom in Gorico, kjer sta bila glavna protagonista goriški nadškof Margotti in msgr. Domenico Tardini, tajnik Kongregacije za izredne cerkvene zadeve v okviru vatikanskega Državnega tajništva. Nameni nadškofa Margottija glede imenovanja administratorja za Goriško so razvidni tudi iz dejstva, da je že v začetku februarja 1947 poslal tedanjega bogoslovnega spirituala dr. Franca Močnika na zahtevno župnijo v Solkan.

Glede izbora sedeža Apostolske administrature za ozemlje, ki je prišlo pod Jugoslavijo, je nadškof Margotti predlagal župnijski in dekanjski sedež v prafari Solkan. Usklajevanje o vodenju se je končalo z

odlokom Sv. konzistorialne kongregacije (it. *S. Congregazione Concistoriale*) z dne 2. julija 1947, s katerim je apostolski administrator dela goriške nadškofije, ki je po mirovni pogodbi pripadel Jugoslaviji, postal prav dr. F. Močnik. Takoj po priključitvi je začela Apostolska administratura za Goriško normalno poslovati. Dr. Močnik si je prizadeval za čim bolj urejeno delovanje. Iz ohranjenih dokumentov je razviden njegov smisel za red in točnost ter podrobnosti. Še pred formalno priključitvijo je dal tiskati obrazce z glavo »Apostolska administratura za Goriško«. Že 16. septembra 1947 je izdal svoj prvi dekret o ustanovitvi neodvisnega vikariata na Kostanjevici (Kapeli), in sicer v skrbni za vernike, ki so bili odrezani od goriških župnij v Italiji. Tako so bili v novi vikariat vključeni deli goriških župnij sv. Ignacija, sv. Vida in Modesta, sv. Roka ter sv. Hilarija in Tacijana (stolna župnija), ki so pripadali Jugoslaviji. Z istim dekretom je bil frančiškan p. Otmar Vostner imenovan za vikarja. Delovanje dr. Močnika je ostalo v glavnem omejeno na cerkvene zadeve in reševanje začetnih težav: na skrb za študij goriških bogoslovcev, željo po ustanovitvi malega semenišča, obiske župnij, sprejeme duhovnikov, ki so prihajali s svojimi težavami. Toda nove jugoslovanske oblasti na Goriškem so v dr. Močniku videle glavno oviro pri doseganju svojih političnih ciljev. Predvsem so si želeli razbiti enotnost katoliške duhovščine na Primorskem in prekiniti neposredno zvezo z nadškofijskim sedežem v Gorici. Jugoslovanske oblasti nove cerkveno-upravne enote niso priznavale.

Čeprav so v času fašističnega raznarodovanja primorski duhovniki odigrali izrazito pozitivno vlogo, je bilo njihovo plačilo po vojni enako sobratom v osrednji Sloveniji in njihova vloga v antifašističnem gibanju je bila hitro pozabljena. Vse, kar se je po zmagi revolucije dogajalo v osrednji Sloveniji, se je z nekaj zamude zaradi priključitve k Jugoslaviji šele septembra 1947 dogajalo tudi na Primorskem. Duhovnike so zapirali, uprizarjali montirane procese, jih ovirali pri pastoralnem delovanju, plenili cerkveno zemljo itd. Skratka vrednota antifašizma je bila priznana samo nekaterim – gre za izrazit zgodovinski ekskluzivizem – drugi, prav tako resnični borci proti fašizmu od samih njegovih začetkov, so bili v trenutku pozabljeni. Cerkev se je ponovno znašla na okopih pravičnosti; pod fašizmom za narodne pravice, pod komunizmom pa za lastno svobodo delovanja in celo za svoj obstoj. Totalitarna politična sistema

sta se le zamenjala na oblasti, fašistični šovinizem je zamenjal komunistični brezbožni materializem.

Komunistične oblastnike je motila priljubljenost dr. Močnika med ljudmi. Zato so iskali načine, kako bi ga s pomočjo t. i. ljudske volje odstranili. V začetku še niso izoblikovali jasne strategije, saj je prva akcija proti njemu potekala dokaj neusklajeno. Zdi se, da je bil glavni cilj te akcije preprečitev velike slovesnosti na Sveti Gori, ki je bila napovedana za nedeljo, 21. septembra 1947. Takrat naj bi se novi apostolski administrator prvič javno predstavil množici vernikov. Prišlo je do t. i. prvega izгона. Dne 19. septembra zvečer je po mitingu v Solkanu naščuvana množica, zbralo se je okrog 150 ljudi, dr. Močnika dobesedno porinila čez mejo proti Gorici. Po razgovorih pri goriškem nadškofu Margottiju, ta je o tem nemudoma obvestil tudi Vatikan, se je dr. Močnik 22. septembra prepričan o svoji nedolžnosti odpravil čez mejo pri Sežani, jo prečkal in odpotoval dalje v Ljubljano. Po posvetu s pomožnim škofom Vovkom in po razgovoru z namestnikom notranjega ministra Borisa Kraigherja se je odločil za vrnitev v Solkan.

Toda kmalu je prišlo do t. i. drugega izгона. Naročniki akcije so očitno spoznali, da v Solkanu nimajo podpore med domačini in jim ščuvanje proti dr. Močniku ni uspelo, zato so poskrbeli za mobilizacijo »zdravih sil« iz širšega goriškega območja. Za nedeljo 12. oktobra 1947 je bilo v Solkanu napovedano veliko ljudsko zborovanje, pravzaprav predvolilni shod OF za volitve v krajevne ljudske odbore. Zbralo se je okrog 5000 ljudi; veliko jih je bilo od drugod. Dr. Močnik je bil prejšnji večer posvarjen, da se nekaj pripravlja, zato se je umaknil na Sveto Goro. Govorniki so s svojimi nastopi razvneli vzdušje s hujskanjem proti »Margottijevemu hlapcu« in ljudstvo pripravljali na zaostrovanje. Ko so izvedeli, kje je dr. Močnik, so poslali ponj avtomobil z agenti v civilu. Zvečer so ga pripeljali v Solkan, kjer ga je pričakalo okrog petsto nahujskanih ljudi. Prisilili so ga, da je izstopil iz avtomobila, ter ga med zasmehovanjem, ob klofutah in batinah pospremili do bodeče žice, ki je razmejevala ozemlje obeh držav pri današnji novogoriški železniški postaji. Predstavniki ljudske milice niso ukrepali. Dr. Močnik ni hotel čez mejo, zato so ga z močno brco porinili na italijansko ozemlje.

Po izgonu je odpotoval v Rim poročat o žalostnih dogodkih, sprejel ga je tudi papež Pij XII., ki mu je priporočal nastanitev v Gorici. Dr. Močnik je še vedno formalno nosil naslov apostolskega administratorja. Pisal je protestna pisma na razne naslove v Jugoslaviji, a odgovora ni dobil, razen suhoparnega obvestila, da je nezaželena oseba v deželi ljudske demokracije. Sv. sedež ga je smatral za »onemogočene-ga«. Dne 21. januarja 1948 je dotedanji apostolski administrator dr. Močnik prejel pismo iz goriške nadškofije, ki je formalno naznanjalo, da je Sveti sedež 18. januarja imenoval msgr. dr. Mihaela Toroša za njegovega naslednika.

Pojavilo se je vprašanje verske oskrbe in duhovno-pastoralnega središča za katoliške vernike v novonastajajočem mestu Nova Gorica, ki je po letu 1948 začelo rasti ob meji. V prvem valu so se sem priseljevali predvsem ljudje iz okoliških krajev in s širšega območja severne Primorske, ki so od doma večinoma prinesli katoliško vzgojo. Zato je apostolski administrator dr. Toroš 6. novembra 1953 povišal samostojni vikariat na Kostanjevici v župnijo in p. Otmarja imenoval za prvega župnika. Leto kasneje je bila župnija trajno izročena frančiškanskemu redu.

Sredi junija 1950 se je dr. Toroš iz Poreča preselil na Kostanjevico. Novogoriška oblast je rezidenco zanj uredila v vzhodnem delu samostana, ki so ga ljudsko imenovali *burg*. V novo bivališče dr. Toroša so »uspešno« namestili tudi prisluškovalne naprave, ki jih je upravljala tajna politična policija Udba. Dr. Toroš je 21. aprila 1959 vložil prvo prošnjo za lokacijo nove cerkve v Novi Gorici. Sodeč po arhivskih dokumentih, je bila prošnja odbita z obrazložitvijo, »da za škofijsko cerkev in mestno župnišče ni nobene zadevne potrebe in tudi ni določena predmetna lokacija po urbanistični ureditvi Nove Gorice« (PANG 104). Treba je tudi poudariti, da so jugoslovanske in slovenske socialistične oblasti gradnjo nove cerkve v Novi Gorici pogojevale s cerkvenim, to je vatikanskim priznanjem nove državne meje in politične stvarnosti med Jugoslavijo in Italijo.

Po smrti apostolskega administratorja dr. Toroša ob koncu leta 1963 je njegovo mesto zasedel prelat Andrej Simčič, župnik in dekan v Solkanu ter eden najtesnejših sodelavcev dr. Toroša in občasni pooblaščenec, predvsem za birmovanja. Uradno je 31. decembra 1963 prevzel

vodenje apostolske administrature za Goriško kot kapitularni vikar, na to mesto ga je izbral zbor škofijskih svetovalcev. Sveti sedež je 20. aprila 1964 imenoval dr. Janeza Jenka (1910–1994) za novega apostolskega administratorja za Goriško. Svojim vernikom na Primorskem se je predstavil pri maši v svetogorski baziliki 24. maja 1964, 17. julija tega leta pa je dobil v upravo še tržaško-koprski del primorske Cerkve, ki jo je kot apostolski administrator tržaško-koprske škofije v Sloveniji in apostolski administrator za slovenski del reške škofije v Sloveniji od 22. julija 1961 do 24. marca 1964 upravljal tomajski župnik Albin Kjuder. Hkrati je prejel tudi imenovanje za naslovne- ga škofa akufidskega; škofovsko posvečenje je bilo 6. septembra 1964 v Logu pri Vipavi. Škof Jenko, dotedanji generalni vikar beograjskih škofov Josipa Ujčiča in Gabrijela Bukatka, se je maja 1964 naselil na Kostanjevici nad Novo Gorico, že decembra istega leta pa je na željo Svetega sedeža po vrnitvi z II. vatikanskega koncila odšel v Koper, kjer je Udba pred njegovim prihodom poskušala namestiti prisluškovalne naprave, pa ji ni uspelo. Zelo si je prizadeval, da bi se celotno ozemlje Primorske združilo v enotno škofijo, kar je nakazal že s svojim škofovskim grbom. V njem sta bila na levi strani svetogorska bazilika in znameniti solkanski most (Goriška), na desni pa pročelje koprsk stolnice in jadrnica na morju (Slovensko primorje).

Še nekaj let je bilo treba počakati do dokončne ureditve cerkvene uprave na Primorskem. Papež Pavel VI. je po sprejemu in ratifikaciji meddržavne pogodbe med Jugoslavijo in Italijo oz. Osimskih sporazumov 17. oktobra 1977 z bulo »Prioribus saeculi« obnovil koprsko škofijo v povečanih mejah, ki je vključevala tudi Goriško. Obnovljena koprška škofija je bila s tem odlokom tudi dokončno izvzeta iz goriške cerkvene pokrajine in priključena slovenski metropoliji v Ljubljani. S tem se je tudi cerkveno-upravno zaključil proces združevanja slovenskih dežel. Z novo koprsko škofijo je bilo ozemlje celotne Slovenije, z izjemo župnije Razkrižje na Štajerskem, prvič združeno v enotno cerkveno pokrajino. Postavljena je bila tudi ugodna osnova za slovensko državno samostojnost in samostojno škofovsko konferenco. Pomena tega dejanja se je zavedala tudi takratna partijska nomenklatura, ki je bila sicer Cerkvi nenaklonjena, potezo papeža pa je pozitivno sprejela, zavedajoč se političnega pomena tega dejanja. Ob tem velja poudariti še skrb za slovensko narodno skupnost v Italiji, ki je z vzpostavitvijo

obnovljene Škofije Koper dobila kompetentnega sogovorca za sodelovanje na versko-pastoralnem področju. Z obnovitvijo koprške škofije je tudi delo na pastoralnem področju dobilo nov zagon.

Škof dr. Janez Jenko je bil slovesno ustoličen 8. januarja 1978. Kot rezidencialni škof je Škofijo Koper vodil do 16. aprila 1987, ko se je upokojil. Nasledil ga je škof msgr. Metod Pirih, leta 2012 pa je koprsko škofijo prevzel sedanji škof msgr. dr. Jurij Bizjak.

Današnje ozemlje Škofije Koper v celoti leži na ozemlju Republike Slovenije. Naš prostor je dedič oglejskega patriarhata, ki je dolga stoletja dajal pečat verskemu življenju in pastoralnim vzgibom naših prednikov. Vojne, menjavanje ozemelj in razni sporazumi so v naše cerkveno življenje priklicali škofijo, ki ima danes sedež v Kopru, sega pa od Triglava preko Goriške do morja.

Bilo je nekoč v Novi Gorici ...

Pogled na novo mesto (še) brez cerkve

PRIZADEVANJA ZA CERKEV V NOVONASTALEM MESTU

Renato Podbersič ml.

Ob koncu štiridesetih let je začelo tik ob italijanski meji nastajati novo mesto – Nova Gorica, toda v gradbenih načrtih prostor za cerkev ni bil predviden! Stvari glede nove cerkve so se začele počasi premikati po nekakšni otoplitvi odnosov med tedanjo Jugoslavijo in Vatikanom, ki sta junija 1966 podpisala t. i. beograjski protokol in znova navezala diplomatske odnose. Po drugi strani so se novogoriške partijske oblasti bale protestov med svojim članstvom ob morebitni izdaji gradbenega dovoljenja za novo cerkev v mestu. Kot dokazujejo ohranjeni dokumenti v novogoriškem pokrajinskem arhivu, so krajevne oblasti dokaj pogosto razpravljale o cerkvenih razmerah na Goriškem, med drugim so v začetku marca 1966 zaključili: »Na konferencah ZK (900 članov ZK v mestu) je prišlo do ostrih protestov proti eventualni graditvi cerkve, češ da je tu oblast kapitulirala.« Hkrati so na isti seji poudarili, da je v bližini že dovolj cerkva (Solkan, Kromberk, Kostanjevica, Šempeter, Sveta Gora), in dodali: »Po mnenju ljudi je v teh cerkvah dovolj prostora« (PANG 104).

Vmes je na cerkveno-upravni ravni posegel tudi Sveti sedež, kajti 21. decembra 1964 je konzistorialna kongregacija izdala dekret, da se vse tri apostolske administrature (goriška, tržaško-koprška in slovenski del reške) združijo v enotno cerkveno-upravno enoto z naslovom »Apostolska administracija za Slovensko primorje«. Dekret je stopil v veljavo 1. januarja 1965.

Tudi novi apostolski administrator je nadaljeval prakso svojega predhodnika dr. Toroša. Toda dr. Jenko je še bolj vztrajno s prošnjami pritiskal na oblasti in zahteval izdajo dovoljenja za zidavo novega župnijskega središča v Novi Gorici ter se skliceval na ustavne pravice glede svobode veroizpovedi. Ohranjenih je na desetine njegovih prošenj, zahtev, obrazložitev in utemeljitev, ki jih je pošiljal tako v Novo Gorico kot tudi v Ljubljano in celo v Beograd. Ni odveč poudariti, da se je dr. Jenko tam dobro znašel, saj je pred tem med leti 1940 in 1963 deloval v Nadškofiji Beograd. Tako se je leta 1970 v srbskem jeziku obrnil neposredno na tedanjega jugoslovanskega predsednika Tita in prosil za dovoljenje za gradnjo cerkve v Novi Gorici. Potožil mu je še, da so krajevne oblasti doslej to zavračale zaradi nepripravljenih urbanističnih načrtov. Na koncu se je skliceval na Titovo veliko avtoriteto in osebno dobroto s prošnjo, da se ugodno reši to vprašanje, kajti »kolikor poznam našo domovino SFRJ nobeno mesto ne leži tako tesno ob državni meji kot to« (PANG 104).

Hkrati je dr. Jenko zaprosil za priporočilo pri težavah z gradnjo tudi Zvezno komisijo za verska vprašanja. Potožil je, da že enajst let brezuspešno prosijo mestne oblasti v Novi Gorici dovoljenje za gradnjo nove cerkve. V Beograd je sporočil, da so si mestne oblasti izmislile nov razlog za zavrnitev cerkvene vloge. Nihče naj namreč ne bi dal zagotovil, da bo to škofijska cerkev, torej cerkveno središče nove škofije. Dr. Jenko je ob koncu svoje prošnje še zapisal, da mu je neprijetno, ker mora iskati pomoč na zvezni ravni. Hkrati je pojasnil, da mu je to lažje storiti, ker je toliko let preživel v Beogradu ter imel dobre stike s predstavniki srbske in Zvezne komisije za verska vprašanja.

Vprašanje je vse bolj postajalo politično pogojeno in je zadevalo širše jugoslovansko-italijanske odnose ter možnost dokončne določitve meddržavne meje. To je v začetku leta 1970 potrdil tudi Jožko Humar, tedanji predsednik Skupščine občine Nova Gorica, ki se je moral »zagovarjati« pred Komisijo za verska vprašanja RS. Ta je namreč pogosto, zlasti ob vsakokratnih novoletnih sprejemih in osebnih stikih med predstavniki države in Cerkve, prejemala številna vprašanja dr. Jenka o dovoljenju glede gradnje cerkve v Novi Gorici.

Škof Jenko je v začetku sedemdesetih let uradno ustanovil »Odbor za pripravo Cerkvenega središča v Novi Gorici«, ki so ga sestavljali trije

ugledni primorski duhovniki: Srečko Šuligoj, dekan v Kanalu, Franc Kralj, profesor v vipavskem semenišču, in Gašper Rudolf, župnik v Mirnu. Omenjeni odbor in njegovi člani so svoje dejavnosti stopnjevali zlasti od začetka leta 1973. Odbor je glede zidave nove cerkve izražal željo, da bi jo zgradili na solkanskem polju, na koncu današnje Cankarjeve ulice v Novi Gorici. Tam je namreč imela solkanska župnija v lasti kos zemlje, ki pa je bil ob koncu 40. let nacionaliziran. Novogoriške oblasti nikakor niso želele prisluhniti temu predlogu (PANG 104).

Ker dovoljenja za gradnjo cerkve v Novi Gorici ni hotelo biti, so nekateri primorski duhovniki predlagali, da bi kupili neko industrijsko halo na Prvomajski ulici. Vložili so prošnjo, vendar so krajevne oblasti zaslutile, čemu bo hala služila, zato so prošnjo za prodajo zavrnila.

Profesor Kralj se spominja sestanka na novogoriški občini, ki je potekal v zgodnji pomladi leta 1973. Zbrali so se, da bi se pogovarjali o lokaciji nove cerkve v Novi Gorici. Člani cerkvenega odbora so čakali na začetek sestanka s predstavniki občinskih oblasti, predstavniki mestne SZDL in Zveze borcev, sogovorcev je bilo skupaj pet ali šest. Začetek sestanka se je vedno znova odmikal, ker je manjkal Rudi Šimac, takratni predsednik Skupščine občine Nova Gorica. Ta se je medtem v sosednji sobi ločeno sestal s škofom Jenkom. Ko sta se končno pridružila ostalim čakajočim, skupni sestanek kar ni stekel, ker je bil predsednik Šimac vidno razburjen. Šele kasneje jim je škof Jenko pojasnil, kaj sta se pogovarjala. Med drugim je škof sogovorniku očital, da ne dobijo dovoljenja glede lokacije za novo cerkev. Na koncu pa mu je še zabrusil: »Vi boste pred Bogom za to dajali odgovor.«

Ob podpori škofa Jenka so člani odbora pisali prošnje in zahteve za začetek gradnje nove cerkve. Škof Jenko pa je »izkoristil ob priliki novoletnih čestitk priložnost, da spomni predsednika Skupščine občine Nova Gorica na vprašanje določitve lokacije za izgradnjo nove cerkve«. Tako so v začetku aprila 1973 vložili tudi uradno prošnjo za lokacijo cerkve v Novi Gorici.

V pričakovanju dokončne ureditve meddržavne meje so cerkvene oblasti Škofije Koper 5. junija 1976 v Novi Gorici ustanovile novo župnijo. Tako govorijo občinski dokumenti. V resnici je bila nova župnija sv. Odrešenika uradno ustanovljena dober mesec prej, 1. maja 1976.

Škof Jenko je ime župnije kmalu spremenil v Župnija Kristusa Odrešenika, predvsem na prigovarjanje dr. Antona Strleta (1915–2003), profesorja na Teološki fakulteti v Ljubljani.

Solkan in Gorica se v nam znanih zgodovinskih virih prvič omenjata že leta 1001. Naselje Solkan z nazivom neslovenskega izvora je vsekakor starejše od same Gorice. Zraslo je ob vznožju nekdanjega gradu (lat. *castellum Siliganum*), ki je stal na griču Svete Katarine, današnjem Kekcu nad Novo Gorico. Že od vsega začetka je bil Solkan cerkveno središče ožje Goriške. Bil je sedež prafare in tudi Gorica (lat. *villa Goritia*) je spadala pod solkansko prafaro, čeprav je imela lastnega, vendar od Solkana odvisnega kaplana (vikarja).

Začetki solkanske prafare niso poznani. Čeprav razne darovnice iz 11. stoletja izrecno ne omenjajo Solkana, je upravičeno sklepati, da bi začetke solkanske prafare kazalo pomakniti v desetletja pred letom 1000 oziroma okrog njega, torej v čas, ko je po madžarskih vpadih potekala obnova verskega življenja v Furlaniji. V drugi polovici 10. stoletja jo je ob pomoči cesarja izvajala oglejska Cerkev. Prva omemba solkanske fare v pisanih virih sega v čas ob koncu 12. stoletja, ko se omenja prezbiter »Joannes de Celkan« leta 1181.

Bržkone je prvotna solkanska prafara obsegala tudi srednjeveške župnije Šempeter pri Gorici, Miren, Prvačina, Šempas, Renče, Črniče, Vogrsko. Sicer pa se je poznosrednjeveška solkanska župnija omejila na prostor goratega sveta severno od Gorice (Banjšice in Trnovski gozd) do Sabotina na desnem bregu Soče in vzhodnega obronka Brd ter nižinskega sveta ob preboju Soče v Goriško ravan. Na tem prostoru v začetku izstopata Solkan in Gorica z naseljema Štandrež in Kromberk na ravnini.

Patronat nad župnijo sv. Štefana v Solkanu so imeli oglejski patriarhi, za njimi goriški grofje in po njihovem izumrtju leta 1500 Habsburžani. Duhovna oskrba obširne župnije je zahtevala večje število duhovnikov. Poleg župnika (plebana) v Solkanu se vsaj od leta 1210 omenja poseben kaplan (vikar) Wernard v Gorici, od leta 1296 pa še dodaten kaplan v Solkanu. Toda sredi 15. stoletja je Solkan moral prepustiti vodilno mesto bližnji Gorici tudi v cerkvenem pogledu. Takrat je prišlo do dveh pomembnih dogodkov, ki sta vplivala na cerkvenozgodovinsko

podobo tega področja. Leta 1455 je del Gorice pod gričem dobil mestne pravice in leta 1460 je bila v Gorici ustanovljena župnija, ki je obsegala tudi prej sebi nadrejeni Solkan, in za župno cerkev je bila določena cerkev svetih Hilarija in Tacijana sredi mesta.

Današnje ozemlje župnije (Kristusa Odrešenika) Nova Gorica je pred tem spadalo pretežno v solkansko župnijo. Prvi župnik leta 1976 je postal Gašper Rudolf, pred tem župnik v Mirnu. Kasneje se je takole spominjal svojih začetkov v Novi Gorici: »S škofom Jenkom sva imela srečanje, čeprav nisem bil prvi kandidat za Novo Gorico. Mislim, da je bil Stanko Medvešček, ki pa je imel ravno takrat sodni proces zaradi grobišča na Lajšah, ker so postavili križ in tako naprej. Tista znana zadeva okrog našega sodstva, udbe in zaslišanj, gor in dol. Zaradi tega ga je moral škof umakniti. Še drugi so mi rekli, da jih je škof Jenko vprašal. Na cedilu sem ostal jaz in škof me je poklical po telefonu in rekel, da moram to sprejeti. Prišel je dekret in sem se mu „maščeval“, tako da sem predlagal, da moramo vsi molčati. Šlo je za nakup ene garaže v Gorici za bogoslužje v mestu. Tisti nakup je spodletel, čim je prišlo v birokratske mline. Tam je že bil nekdo. Potem sem bil zraven tudi jaz in ob nebotičniku je bila ena hiška. Ni bilo najboljše, ampak za začetek je bilo pomembno, da pridemo v mesto. Toda krajeвне oblasti so načrte preprečile, češ da je ta hiška predvidena za rušenje. Potem se pokaže možnost na Partizanski 40. To je zvohal g. Srečko Šuligoj, moj prednik v Medani, za njim so bili vmes še trije duhovniki. On je zvedel preko nekih svojih prijateljev, da se tam prodaja hišo. Niti sosednji duhovniki niso smeli izvedeti, kajti takoj bi se razvedelo in potem bi imela občina tam neke druge interese. S škofom sva bila zmenjena: če se v treh ali štirih letih ne premakne graditev nove cerkve, me umakne in poizkusi z nekom drugim, glede na to, da nisem bil moralno in politično neoporečen. Vsi smo molčali, da bomo to kupili. Potem smo kupili in začelo se je govoriti. Ostal sem malo v slabi luči, v Cerkvi namreč ni takšna praksa, vse je treba prej preveriti in se posvetovati. To pa smo naredili incognito, čeprav je prošnjo za cerkev v Novi Gorici vložil kasnejši dekan g. Simčič.«

Tako je g. Gašper novo pastoralno središče in župnijski urad vzpostavil kar v stanovanjski hiši na Partizanski 40 v Novi Gorici. To naj bi počel brez dovoljenja oblasti, kar mu je očital predvsem Gabrijel

Leban, tajnik novogoriške občinske komisije za verske zadeve. Župnik pa se je skliceval na »svež« *Zakon o pravnem položaju verskih skupnosti* iz leta 1974 (PANG 104).

Velike zasluge za nastanek nove župnije v Novi Gorici gre pripisati Albertu Metlikovcu (1920–1982), takratnemu župniku v Ajdovščini in predtem župniku v Šempetru pri Gorici. Daljnovidno je opozarjal na potrebo po pastoralni dejavnosti kljub težavam pri začetku gradnje nove cerkve v mestu. Škofijske oblasti so na njegov predlog za župnijsko cerkev nove župnije leta 1976 razglasile kar podružnično cerkev Sv. Trojice ob pokopališču v Kromberku. Leta 1976 je Škofija Koper odkupila omenjeno hišo na Partizanski 40 od trgovca Ivana Žigona za 80 milijonov takratnih dinarjev. Bližnjo garažo so dokupili malo kasneje. V hišo, ki je postala župnišče, se je ob koncu septembra 1976 naselil župnik Gašper Rudolf in 1. oktobra se je v novi župniji začelo pastoralno življenje. V začetku se je verouk poučeval na Partizanski in pri Sv. Trojici v Kromberku. Med gradnjo nove cerkve so sprejeli v cerkev Sv. Trojice tudi gostujoče pravoslavne vernike, ob koncu gradnje pa so jo vrnili Župniji Kromberk.

Po besedah g. Gašperja se je glede kraja cerkve v Novi Gorici odprlo več možnosti: »Mi smo imeli tri možnosti, Takrat je to bilo eno blatno območje zunaj mesta, proč od ljudi. Ponujali so nam pod Kapelo in pa na Kekcu, da bo cerkev dominirala nad mestnim ambientom. Imel sem dva svetovalca, prof. Franca Kralja iz vipavske gimnazije in Srečka Šuligoja, ki je bil dekan v Kanalu. Hitro smo se posvetovali in videli zanko, za kaj gre. In smo šli v tisto blato. To je škofijo stalo več, ker so potem to parcelo obremenili z infrastrukturo, ki jo je bilo treba plačati. Škofiji pa je zmanjkoval denar in škof Jenko je pokazal velik pogum, vero v prihodnost. Mislim, da je šlo za 80 milijonov. Zdaj je nepredstavljivo, a bil je velik denar, ki smo ga morali tedaj dati.«

Denar za gradnjo nove cerkve so zbirali tako v domovini kot tudi v zamejstvu in po svetu. Zanimiv je zapis v katoliškem tedniku iz Gorice, ki je povzel besede škofa Jenka: »Nova župnija božjega Odrešenika šteje okoli 7.000 ljudi. Vendar so skoraj vsi priseljenci, ki se še niso povsem ukoreninili. S svojimi močmi nikakor ne bodo mogli postaviti kraju in potrebam primerne cerkve in župnijskega doma. Nujno je potrebna pomoč vse škofijske skupnosti. Nekaj smo že zbrali prejšnje

leto. Nekatera pripravljala dela so že v teku, tako raziskovanje tal gradbišča, razpis natečaja za idejni načrt nove stavbe. Z zemeljskimi deli naj bi začeli prihodnjo jesen, do tega časa bi pa bilo potrebno plačati gradbišče ter komunalne prispevke. Skupni stroški bodo predvidoma znašali okoli 4 milijarde starih dinarjev, kar je izredno visoka številka. Če računamo, da imamo v koprski škofiji približno 40.000 nedeljnikov, bi moral vsak nedeljnik, naj bo otrok ali star, premožen ali reven prispevati 100.000 starih dinarjev, da zberemo potrebno vsoto. Če bi razdelili to vsoto na tri leta, bi bilo treba vsako leto dati več kot 30.000 starih dinarjev. Gotovo otroci, ki sestavljajo najmanj tretjino nedeljnikov, ne morejo od svojega nič dati, ker še ničesar ne zaslužijo. Njihov prispevek bi prišel dejansko od njihovih staršev. Obrnili smo se že in se bomo še za pomoč od drugih, vendar bomo vsekakor morali glavni delež prispevati sami.« (Katoliški glas, 9. 11. 1978)

Težave pri gradnji nove cerkve so se pokazale tudi ob nameri investitorja, da ob njej zgradi še dvorano s 500 sedeži, na kar novogoriške oblasti nikakor niso pristale. Nova cerkev naj bi bila velika pribl. 30 × 30 metrov. Novogoriške oblasti so dovoljenje za novo cerkev v mestu izdale šele spomladi 1980, vendar so jo pomaknili iz središča mesta. Za gradnjo nove cerkve je bila kupljena neugodna parcela, potisnjena skoraj do križišča med Vojkovo, Kidričevo in današnjo Sedejevo ulico. Razpisan je bil natečaj, kjer so si naročniki postavili za cilj zgraditi cerkev, ki bi se prilagodila okolju, kar zadeva notranji prostor, pa naj bi se spogledovala z gotiko.

Župnijski urad novoustanovljene župnije je poslal 27. julija 1978 povabljenim arhitektom na Goriškem in v Ljubljani razpis z denarno nagrado za idejno rešitev gradnje župnijskega središča v Novi Gorici. O izboru načrta je odločal tričlanski odbor: dekan Srečko Šuligoj, prof. Franc Kralj in župnik Gašper Rudolf. Na natečaj je prispelo dvanajst različnih predlogov posameznih arhitektov ali skupin. Nekaj jih je bilo kasneje uresničenih drugje. Prvonagrajeni načrt ni bil realiziran, saj se je tik pred odločitvijo izvedelo, da gre za kopijo cerkve v Padovi. Cerkevna komisija se je tako odločila za drugo nagrajeni načrt arhitekta Franceta Kvaternika zaradi jasnega tlorisa, izbora materialov, komunikacije z okoljem, varčevanja pri ogrevanju. Ne nazadnje so pri izbiri upoštevali tudi dejstvo, da je izbrani načrt predvideval zaprtost nasproti okolju zaradi neposredne bližine križišča. Razpis so

objavili tudi za izvajalca del, izbrano je bilo Primorje Ajdovščina. Z gradnjo so pričeli 12. avgusta 1980 in do konca leta zgradili temelje z zakloniščem. Škof Janez Jenko je 14. decembra 1980 slovesno blagoslovil temeljni kamen, ki leži pod medeninasto ploščo pri vhodu iz veže v cerkev.

Po besedah g. Gašperja so stroški gradnje nove cerkve znašali takratnih 2.200.000 zahodnonemških mark. »Če bi pa želeli obuditi nek zgodovinski stil, bi stala veliko več. Naredili smo zelo preprosto zadevo. Cerkev je prazen prostor, ki se spogleduje z gotiko v tem smislu, da se igra svetlobe v naši cerkvi spogleduje z gotiko. To smo iskali, glede na to, da je cerkev obkrožena z drugimi programi in drugimi objekti.«

Finančna sredstva za gradnjo so prihajala iz različnih koncev in krajev. Največ so prispevali nemška škofovska konferenca (900.000 DEM) ter dobrotniki iz Kanade, ZDA in Švice, ki sta jih nagovorila dr. Janez Jenko in dr. Alojzij Šuštar. Nekaj so za zidavo prispevali tudi domači verniki sami, približno 10 % z darovi in slabih 10 % z brezobrestnimi posojili. Del denarja od prodaje Sedejevega malega semenišča v Gorici je goriška nadškofija iz Italije namenila za novogradnjo. Poleg tega je župnija najela tudi kredit pri Jugobanki v vrednosti 64.000.000 DIN, pomagali pa so še drugi znani in neznani dobrotniki.

Novo cerkev, posvečeno Kristusu Odrešeniku, je koprski škof dr. Janez Jenko slovesno posvetil 12. decembra 1982. Gre za sodobno zasnovano župnijsko cerkev. Svoj praznik obhaja na nedeljo Kristusa Kralja. Leta 2004 je cerkev postala prva (in doslej edina) konkatedrala v Sloveniji. Dne 16. januarja 2014 se je župnija zopet preimenovala, in sicer v Župnijo Nova Gorica.

Pred cerkvijo so leta 2001 prav po zaslugi g. Gašperja postavili spomenik X. goriškemu nadškofu Frančišku B. Sedeju, zadnjemu Slovincu na tem položaju.

Dr. Janez Jenka
isk. upravitelj občinskega

U
A. 480/67

POŠT. 22. 6. 1967. 376
Trg revolucije 11
Tel. 25-087

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA
/ Kabinet predsednika /

Nova Gorica.

Gospod predsednik !

Pred dobrim mesecem sva izmenjala pozdravni pismi ter vzpostavila stike. Dovolite, da Vam danes v tem pismu razložim zadevo, katere rešitev je nedvomno mnogo odvisna od Vas.

Na Vaši občini že dolgo leži prošnja za lokacijo nove župnijske cerkve v Novi Gorici, ki se vedno čaka na rešitev. Prošnjo sem vložil avgusta 1964. Konec leta 1965 je prišel prvi odgovor, da je prošnja predana Zavodu za urbanizem v ugodno rešitev. Dne 22. februarja 1966 je bil sestanek pri predsedniku skupščine, Vašem predniku. Mislim sem, da gre za določitev lokacije in ogled na licu mesta, zato so prišli zraven vsi okoliški župniki, ki najbolje poznajo teren. Stvar je padla v vodo.

Predsednik je zahteval ponovno utemeljitev prošnje. To sem storil v dveh dneh ter poslal dopis naravnost na Zavod za urbanizem, Nova Gorica, kakor je predsednik določil. Objavljeno je bilo, da dobimo lokacijo v devetih mesecih. To se ni zgodilo.

Pred kratkim je bil v Vaši občinski zgradbi izstavljen delni urbanistični načrt za izgradnjo pod gričem sv. Katarine (sedanjega Kekca). V tem načrtu ni nikjer predvidena cerkev.

Prišla je vest, da je na Vaši občini izčrpan fond, potreben Urbanističnemu zavodu za izdelavo generalnega plana. Videz je, da se delni načrti vseeno izdelujejo, ker se kljub pomanjkanju generalnega plana vendarle gradi. Z ozirom na gospodarsko reformo se lahko zgodi, da bo Nova Gorica zgrajena samo po delnih načrtih, v katerih ne bo nikjer predviden naš objekt. Da se kljub najboljši volji na vseh straneh ne bi zgodilo, da v Novi Gorici ne bi bilo

Prizadevanja škofa dr. J. Jenka za novo cerkev v Novi Gorici (prva stran dokumenta).

najti primernega prostora za katoliško cerkev, Vam pišem te vrstice.

Ko sem bil od 13 do 17. junija 1967 na konferenci jugoslovanskih škofov, sem zvedel, da se povsod po Jugoslaviji gradijo nove katoliške cerkve. Samo v Zagrebu je nadškof dobil lokacijo za 17 cerkva, v Mostarju se gradi katedrala, v Titogradu, ki se edini more primerjati z Novo Gorico, ker tudi tam nastaja čisto novo mesto, gradi slovenski salezijanec Bakan novo župnijsko cerkev in župnišče. Mariborski škof je dobil zadnje čase dve lokaciji. Upam, da bo skoro našel čas, da bo tudi v Novi Gorici dana primerna lokacija za potrebne cerkvene objekte.

Z izrazi iskrenega spoštovanja

J. Jenko
dr. Janez Jenko
škof, ap. adm.

Prizadevanja škofa dr. J. Jenka za novo cerkev v Novi Gorici (druga stran dokumenta).

Nekdanje kmetije na ozemlju današnje Nove Gorice.

Odbor za pripravo Cerkevnege središča
v Novi Gorici

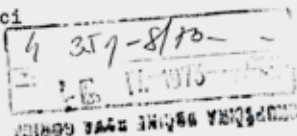
Medana, dne 2. aprila 1973

Št. 4/73

ZADEVA: Cerkevno središče v Novi Gorici

SKUPŠČINA OBČINE NOVA GORICA

Oddelek za pravno upravne zadeve

Odbor za pripravo Cerkevnege središča v Novi Gorici prosi s to
vlogo Naslov:

1. Naj bi, upoštevajoč štirinajstletno prizadevanje za rešitev tega vprašanja, določil na mestnem območju Nove Gorice primerno lokacijo za Cerkevno središče, ki naj bi obsegalo kultni prostor, t.j. cerkev in pripadajoče objekte za poslovanje cerkevnege urada.
2. Čeprav še ne moremo razpolagati z dokumentacijo, ki jo zahtevajo predpisi, prosimo za načelni pristanek k prehodu na konkretnejše reševanje problema.

3. Naj bi dal soglasje, da si katoliška verska skupnost uredi začasen kultni prostor v hiši, ki stoji v Novi Gorici, Ulica 15. sept. št. 7.

V zvezi s točko 3. te prošnje pripominjamo, da se zunanji videz omenjene zgradbe ne bo v ničemer spreminjal, v notranjosti bi kvečjemu premaknili steno. Ta rešitev je povsem začasnega značaja. Tam bi bilo nastanjeno osebje, ki naj bi поблиže vodilo izvedbo načrta pod točko 1.

Prosimo Vas, da odgovorite z vsem razumevanjem na to vlogo naslovniku: Srečko Šuligoj, Medana, 65212 Dobrovo v Brdih.

*Srečko Šuligoj - občan v Medani
Janez Kralj, profesor v Mipavi
Jožica Radoš, župnik v Medani*

Dopis odbora za pripravo cerkevnege središča v Novi Gorici iz leta 1973.

Splošni podatki

- odgovornega projektanta in oseb, ki so opravile notranjo kontrolo:
- ① I skupna shema klesanja stiskov, II priloge in
sooporoje, III, IV, V in obsesti naplavin
ogrevanje, št 5/79. I enc. v. t. enot.
 - ② IV gradbeni del projekta, a, b in c, št 5, -
 - ③ IV " " d, št 5/79 F. K vat.
 - ④ IV " " e, št 5/79 F. " "
 - ⑤ PGP - konstrukcija del ex - bet.
št 284/79 IZTOK NASTRAN dip. ing.
 - ⑥ V Znamenja uvidetev št 5/79 F. K vat. tipy av.
 - ⑦ VI instal. del. za klesanje, sibi in stebov
št 5/79, Franc Medija dip. el. teh.
 - ⑧ VI strojne instal. vodovod - hidr. in št 5/79 James
 - ⑨ VI centralno grevanje, št 5/79 James Roman
 - ⑩ VI Ventilacije 5/79 " - dip. g. št.
 - ⑪ VI Priključne portaje " - " -

Gradbeni dnevnik o začetku gradnje cerkve Kristusa Odrešenika.

Temeljni kamen za novo cerkev.

Blagoslov temeljnega kamna leta 1980.

TEHNIČNO POROČILO
k operativnemu planu

V roku do 10. marca 1982 mora biti zgrajen objekt in urejena okolica. Do 20.7.1981 se planira končana III. faza.

V planu so zajeta vsa dela od 1. sept. 80 do zaključka vseh del.

V planu so obravnavani naslednji deli objekta:

- župnišče (gradbena + obrtniška dela)
- cerkev in zvonik (gradbena + obrtniška dela)
- zunanja ureditev
- instalacije.

Potek del

Po končanem izkopu gradbene jame se prične z delom na zaklonišču in ostali kleti župnišča ter podkletenem delu cerkve. Po končani kleti (napravljena vertikalna izolacija in zasip) se prične z napravo temeljev pritličnega dela cerkve. Dela na župnišču in cerkvi potekajo istočasno.

Potek del je razviden s plana.

Izračun števila delavcev

Za vsako postavko gradbenih del je izračunano in prikazano na koncu postavke potrebno število gradbenih delavcev.

Za izračun se upošteva:

8 urni delovni dan po 20 delovnih dni na mesec.

Za vsak mesec je prikazano povprečno število gradbenih delavcev.

Izračun norma ur je priložen k planu.

Potek gradnje cerkve in župnijskega središča.

Potek gradnje cerkve in župnijskega središča.

Posvetitev nove cerkve 1982.

UMETNOSTNO-ZGODOVINSKI OPIS CERKVE KRISTUSA ODREŠENIKA

Tanja Martelanc

V mestu brez zvonikov ... Tak naslov je za svoj članek izbral Drago Klemenčič, ko je leta 1966 za slovenski katoliški tednik Družina opisal svoj obisk Nove Gorice. Na območju gradnje mladega in hitro rastočega mesta je avtor članka zaznal popolno odsotnost sakralnega objekta, kar ga je še posebej vznemirilo, saj take zasnove mesta do takrat ni poznal. Prvotni načrt Nove Gorice iz leta 1947 namreč izgradnje bogoslužne stavbe ni predvideval in kar tri desetletja je moralo preteči, da je bil pripravljen načrt za novogoriško župnijsko središče.

Leta 1978 je na arhitekturnem natečaju za pripravo načrtov novogoriškega župnijskega središča zmagal arhitekt France Kvaternik (1933–2018). Kvaternik je bil v tistem času v slovenskih katoliških krogih že uveljavljen arhitekt, saj je prednjačil v številu po njegovih načrtih zgrajenih bogoslužnih stavb po 2. svetovni vojni na Slovenskem. Komisija v sestavi dekana Srečka Šuligoja, duhovnika in profesorja Franca Kralja in duhovnika Gašperja Rudolfa se je za njegov predlog odločila predvsem zato, ker je predvideval preprost in jasen tloris, varčevanje pri ogrevanju, premišljen izbor materialov in ker je njegov načrt predpostavljal zaprtost in intimo župnijskega središča, ki je locirano v bližini prometnega križišča. Glavni razlog, zakaj je komisija izbrala predlog arhitekta Kvaternika, pa je bilo dejstvo, da je Kvaternik, ki je snoval predvsem postmodernistične stavbe, najbolje razumel krščansko liturgijo in pokoncilске dokumente ter v njihovem duhu zasnoval novogradnjo.

Župnijsko središče je bilo zgrajeno med leti 1980 in 1982, t. j. okrog dvajset let po Drugem vatikanskem koncilu, ki ga je leta 1962 sklical papež Janez XXIII., zaključil pa papež Pavel VI. tri leta kasneje. Vpliv idej koncila je zaznati tudi v postmoderni sakralni arhitekturi na Slovenskem. V zasnovah sakralnih objektov pokoncilskega obdobja so namreč ključno vlogo odigrali nekateri pokoncilski dokumenti, ki jih je pri pripravi natečajne dokumentacije konec 70. let upošteval tudi odbor za pripravo novogoriškega župnijskega središča. Predvsem je takrat v ospredje stopila želja po večjem udejstvovanju vernikov pri mašni daritvi. Temu primerno se je zato morala spremeniti tudi zasnova cerkvene stavbe, ki ni bila več podolžna, temveč so dajali arhitekti prednost centralno zasnovanim zgradbam. Na ta način so dosegli, da se je cerkveno občestvo zbralo okrog daritvenega oltarja. Tako tudi razpisni program za izgradnjo novogoriške cerkve govori o prostoru, ki mora biti demokratičen in komunikativen, v katerem imajo vsi prisotni možnost sodelovanja, kjer nihče ni nad drugimi, prostor pa mora povezovati vse udeležene pri mašni daritvi.

Arhitekt novogoriške cerkve je predstavljeno problematiko rešil tako, da je zasnoval centralno cerkev, katere ladja je kvadrat, njene stranice merijo 25,20 m. Zato je moral na drugačen, nekonvencionalen način usmeriti pogled vernika proti prezbiteriju. Uporabil je stropne nosilce, ki potekajo iz severne in zahodne stene proti jugovzhodnemu kotu ladje, ter s postopoma dvigajočo se strešno konstrukcijo nakazal na najpomembnejši prostor v cerkvi, tj. prezbiterij z daritvenim oltarjem. Stropni nosilci se tako od najnižje točke na višini 6,50 m vzpenjajo do najvišje točke v prezbiteriju, ki leži 14,30 m nad tlakom. Celotna strešna konstrukcija se je podredila tej osi pogleda. Ker pa se kot glavni vhod uporablja vhod na zahodni strani in ne tisti v severni steni, kot je bilo to v prvotni zasnovi predvideno, se je temu elementu sporočilnost nekoliko zmanjšala in je v polnosti vidna in občutena le v severozahodnem kotu cerkvene ladje.

Kot je bilo že omenjeno, je bila po koncilu pozornost vernika usmerjena predvsem proti daritvenemu oltarju. Zaželeno je tudi bilo, da imajo novozgrajene cerkve le en oltar, kar naj bi simbolno nakazovalo na enega Kristusa in eno evharistijo Cerkev. Oltar naj bi bil iz enega kosa naravnega kamna; seveda so bile dovoljene tudi izjeme.

Postavljen naj bi bil toliko stran od stene, da bi bilo omogočeno gibanje okoli njega, mašnik pa bi moral biti pri daritvi vedno obrnjen proti ljudem. Predstavljal naj bi spomin na mizo zadnje večerje. Podobno, kot so se okrog Jezusa zbirali njegovi učenci, naj bi se okrog oltarja in duhovnika zbirali tudi verujoči, ki naj ne bi bili več fizično ločeni od mašnika. Hkrati je v dokumentih poudarjena tudi zahteva, da je na oltarju ali v njegovi bližini križ s podobo Kristusa, ki mora biti vernikom v cerkveni ladji dobro viden.

Te zahteve pokoncilске preнове so bile v novogoriški cerkvi do potankosti izpeljane. Daritveni oltar je postal, kot je zahtevala razpisna dokumentacija, podoba *družinske mize, ob kateri in na kateri se dogaja središčni krščanski misterij*. Prezbitarij z daritvenim oltarjem je umeščen v jugovzhodni del bogoslužnega prostora. Poudarjajo ga že prej omenjena strešna konstrukcija, dvignjen tlak in uporaba belega marmorja, ki ustvarja kontrast z rdeče-rjavo notranjščino stavbe, svetlobno pa ga podčrtujejo še štiri visoka pravokotna okna, obrnjena proti vzhodu, ki še posebej v jutranjem času razlivajo svetlobo po prostoru, ki simbolično nakazuje Kristusa, luč narodov. V tem primeru ne gre za direktno svetlobo, ampak se svetloba sama odbija od svetlih sten in tako osvetljuje prezbitarij.

Arhitekt Kvaternik je pri načrtovanju novogoriškega župnijskega središča sledil tudi načelom postmodernistične arhitekture. Zanj je značilno, da se v nasprotju z modernizmom, ki je pretrgal vse vezi s tradicijo, vrača v zgodovino in spaja različne zvrsti umetnosti in njena izrazna sredstva. Naslanja se na vernakularno (t. j. domačijsko) stavbarsko tradicijo in poskuša novozgrajene stavbe simbolno in kulturno umestiti v okolje, v katerem nastajajo, kar terminološko opredeljujemo z izrazom regionalizem. Tako je bilo npr. na natečaju za novogoriško župnijsko središče razpisano, naj se cerkvena stavba v notranjosti spogleduje z gotiko, vendar naj je ne posnema dobesedno, ampak naj vernika navaja k zbranosti in molitvi, kar spominja na srednjeveško mistiko. Prav tako lahko trdimo, da je celotna zasnova župnijskega središča nastala z naslonitvijo na tipičen srednjeveški benediktinski samostanski tloris, kjer je praviloma na severu cerkvena stavba, ki je tradicionalno obrnjena proti vzhodu. Središče celotnega kompleksa predstavlja kvadraten atrij, okrog katerega so v južnem in

vzhodnem traktu nameščeni hodnik in učilnice ter drugi prostori. Žal, atrij nima središčne funkcije v tem kompleksu, ampak deluje le kot svetlobni jašek. V nadstropju so bivalni prostori župnika in drugih sodelavcev, ki pa omogočajo »samostansko intimo« dormitorija.

V okviru razbiranja postmodernističnih elementov v arhitekturi novogoriškega župnijskega središča je povedna tudi zahteva natečajne komisije, *naj zunanost sakralnega objekta upošteva krajino in naj bo naša, slovenska*. Kvaternik je zato pred kompleksom zasnoval cerkveni trg, ki spominja na srednjeveške vaške trge. Pred cerkvijo je tako tlakovan krožni prostor za zbiranje, na sredi katerega je simbolično posajena lipa, zeleni pas, ki ločuje kompleks od prometnega vrveža, pa je povečini zasajen z zimzelenim rastlinjem, kar lahko povežemo s primorsko vegetacijo.

Še jasneje pa prihaja simbolna vraščenost arhitekture v primorsko okolje do izraza pri izbiri barv. Arhitekt je pri snovanju cerkve izhajal iz štirih barv, ki imajo simbolno vrednost v cerkvenem liturgičnem letu, hkrati pa so Primorskemu človeku blizu. Rdeča v prvi vrsti simbolizira kri, trpljenje, je pa tudi simbol odrešenja in ljubezni. Ta se v cerkveni opremi pojavlja v rdeče rjavem tlaku, na sedalih, »rdeče žile« pa izstopajo predvsem na marmornatih delih oltarja, ambona in krstnega kamna, kjer kri ponikne in se spet pojavi, kar naj bi celo nakazovalo kraške pojave. Rjava je barva lesa, ta ponazarja Trnovski gozd. Lesena so vrata, okna, stoli, strop, križev pot, Kristus Odrešenik v prezbiteriju, oltar v dnevni kapeli itd. Prav tako je simbolno izbrana svetlo oljčno zelena barva sten cerkvene ladje in stranske kapele, ki prav tako spominja na naravo in njeno rast v splošnem pomenu besede. Bela barva je praznična, predstavlja krst in evharistijo, hkrati je to tudi barva veselja in čistosti. Bele so stene, bela sta prezbiterij in njegova oprema. Bel je tudi kamen, s katerim je primorski človek že stoletja močno povezan. Tudi zunanjščina cerkve je odeta v že prej omenjeno simbolno barvno lestvico. Cerkevna streha bi morala biti prvotno skrilasta, bivalni objekti pa naj bi bili kriti s korci, kot je bila in je še navada na Primorskem, vendar so se kasneje odločili za bakreno izvedbo.

Nova Gorica je mlado mesto, v katero so se naseljevali ljudje s Krasa, Trnovske in Banjške planote, iz Vipavske in Soške doline kot tudi iz drugih krajev Slovenije, zato je arhitekt Kvaternik cerkev poskušal

zasnovati tako, da bi verniku vzbudila občutek domačnosti, kar je ena od značilnosti postmodernizma. Ni namreč želel, da bi ga odbijala s hladnostjo in pustostjo, kar je bila največja kritika modernističnih sakralnih objektov.

Postmodernistična je tudi cerkvena oprema. Veliki kip Križanega Odrešenika (540 cm) iz leta 1982 malodane kraljuje v prezbiteriju novogoriške cerkve, kot to zahtevajo pokoncilski dokumenti. Kip je delo akademskega kiparja Staneta Jarma (1931–2011). Kipar je Križanega namenoma grobo obdelal z motorno žago, telesne ude je hote neproporcionalno oblikoval. Za Jarmove Križane je značilno to, da niso več odmaknjeni v svoji božanskosti, ampak so stopili na zemljo k preprostemu, nepopolnemu, grešnemu človeku. Kipar je opustil križ in se osredotočil zgolj na figuro, ki ima v tej cerkvi osrednjo vlogo in skupaj s samo zasnovno cerkve usmerja pogled vernika v prezbiterij. Kristus svoje roke dviguje proti nebu in tako še dodatno poudarja arhitekturni koncept božje hiše in daje občutek dviganja v nebo, kar naj bi imelo simbolno sporočilo odrešenja, hkrati pa kot 15. postaja križevega pota zaključuje zgodbo na vzhodni steni cerkve.

Postaje križevega pota si je kipar Jarm zamislil kot dramsko uprizoritev z zasnovno, zapletom, vrhom, razpletom in razsnovo. Posamezne postaje, 15 cm debele hrastove deske, so zato različno velike, od 140 do 420 cm, široke pa so približno 1 m. Od predpostaje na severni predelni steni, na kateri je upodobljena bosa Kristusova noga, ki je stopila na goro Golgoto, se zgodba Kristusovega trpljenja počasi vzpenja v višino do najpomembnejše 12. postaje, ki upodablja Kristusovo smrt na križu. Kristusa je križ dobesedno posrkal vase, ostalo pa je srce, ostala je čista Ljubezen na križu, zato ima ta postaja tudi obliko križa, za kar so uporabili štiri in ne le dva kosa lesa, kot so to storili pri drugih postajah. Jarm je bil tudi pri ustvarjanju križevega pota dokaj nekonvencionalen, saj ni upodobil celotnega prizora ene postaje, ampak je kot izrazno sredstvo uporabil le simbol, kot so npr. obličje, orodja mučenja, prebodene noge itd. Tako je namenoma prepustil verniku, da sam s pomočjo asociacij premišljuje Kristusovo trpljenje. Jarmovo umetniško delo, kip Matere Božje, najdemo tudi v stranski kapeli, pred vhodom v bogoslužni prostor pa je še relief Roke, sklenjene v molitvi.

V stranski kapeli največjo pozornost pritegneta vitraja, ki so ju po predlogah akademskega slikarja Lucijana Bratuša (roj. 1949) leta 1987 izdelali v delavnici vitrajev Stojana Višnarja. Levi prikazuje Marijo, Kraljico miru, desni pa Jezusa pri zadnji večerji. Glavnino Bratuševega sakralnega slikarskega opusa predstavlja ekspresivna figuralika. Leta 2014 pa je bila poleg oltarja v kapeli postavljena še slika Marije, ki razvezuje vozle. Gre za kopijo slike Johanna Melchiorja Schmidtnerja iz leta 1700, ki visi v cerkvi Sankt Peter am Perlach v Augsburgu v Nemčiji. Novogoriška podoba je delo ruske umetnice Maše Bersan Mašukove (roj. 1961). Zdaj visi na ustreznijem mestu, v preddverju cerkve.

V drugih prostorih župnijskega središča najdemo oljna dela Leona Koporca (1926–2003), med drugim podobo Kristusa med otroki, Vstalega Kristusa, Sveto Družino ter Brezmadežno, ki so nastale v sredini 80. let prejšnjega stoletja, umetnostnozgodovinska stroka pa jih uvršča v slog magičnega realizma in nadrealizma.

Funkcijo zvonika sta dolgo časa opravljala dva armiranobetonska nosilca debeline 20 cm. Postavljena pravokotno drug na drugega sta v svojih nišah nosila teže zvonov. Kupolo krožnega prereza na vrhu zvonika z armiranobetonskimi stebrički so po načrtih arh. Kvaternika dokončali šele leta 2001. V zvoniku so štirje zvonovi, ki so bili leta 1998 vlti v podjetju Feniks iz Žalca. Zvonik je zasnovan kot konzolni element, nosilca pa nosita stopnišče, ki vodi na vrh zvonika. Na vrhu je kupola krožnega prereza s premerom 0,5 m. Na vrhu kupole je strešna konstrukcija s križem. Zvonik danes v višino meri 22,20 m. Z dokončanjem vrha zvonika novogoriškega župnijskega središča pa se je Nova Gorica končno otresla »neslavne« krilatice, ki je bila predstavljena na začetku članka. Brez dvoma v prvi vrsti po zaslugi msgr. Gašperja Rudolfa.

Cerkvene orgle je leta 1988 izdelala priznana orgelska delavnica Mascioni iz mesta Varese (op. 1090). Imajo 33 registrov, 2.261 piščali, tri manuale in so elektromehanske. Tipke so v celoti narejene iz lesa in nimajo zgornje prevleke, zato dajejo občutek topline. Celotna orgelska arhitektura se ujema z notranjščino cerkve in je bila narejena po načrtih arhitekta Kvaternika.

Notranjost cerkve Kristusa Odrešenika.

KONKATEDRALA V NOVI GORICI

Renato Podbersič ml.

Enaindvajsetega novembra 2004 smo praznovali povišanje novogoriške cerkve Kristusa Odrešenika v konkatedralo. To pomeni, da je vsaj formalno novogoriška župnijska cerkev postala druga najpomembnejša cerkev v koprski škofiji, takoj za koprsko stolnico. Novogoriška župnijska cerkev je dobila škofijski stol in tako je Nova Gorica tudi uradno postala škofijski (so)sedež.

Od kod izhaja poimenovanje katedrala? Beseda izvira, kot tudi toliko drugih poimenovanj, iz grščine. *Kathedra* (novolatinsko *cathedra*) tako pomeni antični stol z naslonili za hrbet in roke, ki je bil v stari Grčiji namenjen odličnikom, kar so bili takrat uradniki in filozofi. Krščanstvo je besedo in stol prevzelo in ju namenilo visokim cerkvenim dostojanstvenikom. Katedra je postala škofovski ali papeški prestol, ki je navadno okrašen z grbom posameznega škofa ali papeža in baldahinom. Narejena je iz dragocenega materiala in je umetniško okrašena. Katedrala oziroma stolnica pomeni škofijsko ali nadškofijsko stolno cerkev. V laičnem, šolskem življenju beseda *katedra* označuje profesorsko mesto na visoki šoli. V umetnostni zgodovini se izraz katedrala velikokrat uporablja tudi za druge pomembnejše cerkve. Še posebej se je uveljavil za bogate gotske cerkve, tako velikokrat slišimo o gotskih katedralah, ki cerkveno-pravno sicer niso katedrale, saj niso uradni (nad)škofijski sedeži.

Goriška je dedič oglejskega patriarhata, ki je pri nas oznanjal in širil krščansko vero. Oglejski patriarhi so dali sezidati čudovito katedralo in baziliko v Ogleju. Beseda bazilika (poleg umetnostno-zgodovinskega

pomena) v cerkveno-pravnem smislu pomeni častni naziv, ki ga vsebinsko pomembnejši bodisi starodavni ali povezovalni cerkvi podeli rimska kongregacija za bogoslužje. Kljub različnim prezidavam in obnovam lahko še danes v Ogleju občudujemo prvobitno lepoto Poponove bazilike iz 11. stoletja (in še starejše) s talnimi mozaiki iz 4. stoletja. Današnja oglejska cerkev, posvečena Devici Mariji in svetima Mohorju in Fortunatu, cerkveno-pravno ni več katedrala, saj ni sedež krajevnega (nad)škofa. Za naše ozemlje je to nalogo po propadu oglejskega patriarhata sredi 18. stoletja prevzela goriška cerkev svetih Hilarija in Tacijana. Dotedanjo župnijsko cerkev je za svoj sedež izbral že prvi goriški nadškof Karel Mihael grof Attems. Tako je ostalo do konca druge svetovne vojne oziroma do vzpostavitve nove meje leta 1947. Ker apostolski administrator dr. Toroš ni bil rezidencialni škof, tudi ni prišlo do posvetitve nove katedrale za slovenski del Goriške. Tako smo pravo katedralo in sedež krajevnega škofa ponovno dobili šele z obnovitvijo koprške škofije leta 1977. Toda Koper je daleč in vrsto let se je kazala potreba po vzpostavitvi še drugega središča naše škofije.

Konkatedralniškofov sedež je leta 2004 zasnoval Matjaž Pegan iz Nove Gorice, tako da se harmonično zlije s celotno notranjščino cerkve, izdelalo ga je mizarstvo Humar-Goljevšček iz Orehovelj, kamnoseška delavnica Mužina iz Sela, kovinski del pa je prispeval Julijan Vendramin iz Solkana.

G. GAŠPER

Podjeten, Praktičen, Pronicljiv Poslovnež s Pogledom v Prihodnost

Iztok Bizjak

Leto 2007. Časi so bistveno drugačni. Zemljišča se kupujejo na zalogo, nepremičnine prodajajo za med, še preden se gradnja začne, cene v porastu. Spričo tega nenaravnega stanja se v podjetju nisem ukvarjal s plani, prodajo, temveč kako organizirati in financirati rast. Število sodelavcev je naraščalo, potrebovali smo nove upravne prostore. Na povratku gospodarske delegacije iz BiH sem januarja 2007 od takratnega župana g. Brulca izvedel za lokacijo ob cerkvi. Nad informacijo sem bil presenečen, saj te lokacije nisem imel ozaveščene. Zame je to bila zgolj stara hiša, obdana z grmovjem. Takoj po prihodu v Novo Gorico sem si lokacijo ogledal in si rekel: »To je to, le zelo veliko je!« In se hkrati zavedel, da je naravni partner za zemljišče naša župnija, ki bi ga nujno rabila.

V naslednjih dneh sem obiskal g. Gašperja in mu predstavil zadevo. Spomnim se spremembe njegove obrazne drže, iz običajne nabritosti mu je pogled zaplaval proč, zamišljeno v prihodnost. Takoj je s tišjim glasom rekel, da je to zemljišče za nas strateško pomembno, moramo ga dobiti, ker se spričo obdanosti s cestami župnija drugam ne more širiti. In razmišljal je dalje - za našo dejavnost bi ga morali dobiti brezplačno, morali bi vsaj poračunati stroške izvedbe kinete na Sedejevi ulici, ki jo je ob gradnji morala plačati cerkev. Takoj je razmišljal tudi o virih: prodamo objekt na Partizanski, nekaj najamemo kredita. Ko sem v luči tedanjega ekonomskega stanja rekel, da cena verjetno ne bo

prav nizka, je odvrnil, da to ve, a da mora Cerkev gledati naprej, za 50, 100 let, ko bo cena nepomembna, pomembno pa bo, da bomo imeli prostor. Čeprav je ravno ta mesec ŽGS obravnaval načrt posodobitve objekta na Partizanski, je ta priložnost spremenila načrte.

Po pregledu zemljiškega stanja sem ugotovil, da je v lasti občine približno $\frac{3}{4}$ področja, stara hiša pa je v lasti več fizičnih oseb. Ko sem izvedel, da se za nakup stare hiše od njih že dogovarja Gregor Veličkov, sem ga obiskal in ko je povedal, da ga zanima le del ob krožišču, je bilo logično, da se Gonzaga umesti vmes. Ker je bilo celotno zemljišče preveliko za vsakega od nas, željena lega zemljišč jasna, interes pa en, skupen, smo se vsi strinjali, da bi projektno partnerstvo cerkve, uglednega podjetja in vplivnega odvetnika, takrat politika leve struje, omogočilo, da se zemljišče pridobi. G. Gašper pa je španovijo »požegnal« z izjavo, da je Gonzaga spričo znane dejavnosti in ugleda za cerkev primeren in zaželen najbližji sosed. Precej se je namreč bal, da bi se na to področje razširilo igralništvo, gostinstvo ali kaj podobnega.

Že na samem začetku je g. Gašper vključil in zaprosil za pomoč še g. Franca Alaina Furlanija, takratnega predsednika župnijskega gospodarskega sveta, čigar vloga in prispevek župniji sta premalo poznana in cenjena, ki je nato zelo aktivno sodeloval in pomagal pri vseh nadaljnjih postopkih. Odslej smo vsi štirje presedeli veliko časa skupaj, saj je bilo dela ogromno: usklajevanje najoptimalnejšega načina skupnega nastopa, nakup dela stare hiše (da smo pridobili solastništvo), dogovarjanja z občino, ureditev služnosti, izdelava finančne konstrukcije, določitev medsebojnih odnosov pred nakupom in delitev zemljišča po nakupu, določitev gabaritov bodočih objektov ...

Ko se je izvedelo, da je zemljišče naprodaj, se je izkazalo, da je interes večjih projektantskih in nepremičninskih podjetij velik, poleg tega pa je sovpadal z ambicijo nekaterih iz občine, da se na tem področju zgradi stavba, podobna Eda centru. Visoka gradnja z veliko uporabljenih površin bi omogočila večji zaslužek investitorju, hkrati pa bi stavbo konkatedrale vizualno degradirala.

20. 4. 2007 so Župnija, g. Veličkov in Gonzaga podpisali dogovor o skupnem interesu za nakup zemljišča med krožiščem in cerkvijo. Pri vseh teh postopkih me je presenečalo, kako dobro je g. Gašper sledil

vsem variantam, postopkom, kot da se s financami, zemljiškimi in pravnimi zadevami ukvarja vsakodnevno. Sodeloval je aktivno in pronicljivo. Zanimivo je bilo, kako se je znal narediti nevednega in smo zato kako misel povedali večkrat ali drugače, a ob tem nisem imel občutka, da bi res potreboval pojasnilo, temveč da je bolj želel preveriti, ali predlog »pije vodo«.

Spomladi 2007 je tajništvo ŽPS obravnavalo načrt posodobitve objekta na Partizanski in hkrati razpravljalo o parceli ob cerkvi ter odločilo, da ima nakup parcele prednost.

Dlje časa je potekala komunikacija z MONG o variantah pridobitve tega zemljišča. Na predlog g. Gašperja smo ga najprej poskusili dobiti brezplačno kot funkcionalno zemljišče, potrebno za delovanje cerkve, a občina tega ni bila pripravljena sprejeti. Zahtevali smo določitev nujne poti do stare hiše preko parcele v lasti občine in dosegli vpis služnosti v dobro parcel, kjer je stara hiša, katere prvi delež je Gregor Veličkov od fizičnih oseb kupil septembra 2007 ter postal solastnik.

Konec aprila 2008 je bila izredna seja mestnega sveta, na kateri naj bi se odločalo, ali občina uveljavlja predkupno pravico na tem zemljišču in drugi polovici stare hiše. Ker je bilo veliko svetnikov že na dopustu, je bil mestni svet nesklepčen in ni izglasoval predkupne pravice, kar je pomenilo korak proti pridobitvi parcel.

Preučevali smo tudi možnosti izogniti se dražbi. Ko smo izvedeli, da je ob pogoju, da je občina zainteresirana za neko drugo zemljišče, možna pridobitev zemljišča ob cerkvi tudi z menjalno pogodbo za to drugo zemljišče, je g. Gašper spet presenetil. Spomnil se je, da ima Župnija Solkan zemljo ob Soči, ki bi jo rada prodala in za katero je občina izkazala zanimanje, ter je podal bistro idejo, da zemljišče ob naši cerkvi z občino zamenjamo za zemljo v Solkanu, naša župnija pa bi plačala kupnino direktno župniji Solkan, s čimer bi se krog zaprl. To je naša župnija predlagala občini, ki pa spričo previsokih cenovnih pričakovanj za zemljo v Solkanu te ponudbe ni sprejela.

Veliko dela je bilo tudi s sestavo finančne konstrukcije, saj je vsak partner moral poskrbeti za svoje vire, kar je bilo zelo zahtevno. G. Gašper je sicer poudarjal, da to zemljo moramo dobiti, a hkrati že na začetku postavil gornji limit. Ko sva s Francem Alainom Furlanijem

g. Gašperju na osnovi njegovih podatkov pomagala sestavljati konstrukcijo, sva se ob strukturi virov le čudila - delnice, obveznice, denar na računu, »drugi viri«. G. Gašper je bil spreten finančnik, počasi pa sva razumela, da je pod »drugi viri« v veliki meri upošteval svoj osebni denar, ki ga je podaril župniji.

Vzporedno se je dogajalo še marsikaj. Ključen parameter je bila cena, ki pa je stalno rasla, vse do 245,77 eur/m², kolikor je bilo izhodišče za dražbo. Spomnim se zaskrbljenega izraza na Gašperjevem obrazu, ko smo o tej ceni razpravljali, saj nam je bilo jasno, da je za vse nas blizu skrajne meje in da veliko licitirati ne bomo mogli.

Oktober 2008 smo sklenili Pogodbo o skupnem nastopu, omejitvah pri licitiranju in zavezo o delitvi stroškov komunalne ureditve ter sodelovali najprej na dražbi za drugo polovico stare hiše, novembra 2008 pa še na dražbi za glavni del – veliko parcelo ob cerkvi. Obakrat je bil edini dražitelj S2 d.o.o., družba v lasti Župnije. Razlogi, da ni bilo drugih dražiteljev so bili že pridobljeno solastništvo na stari hiši, visoka cena ter tudi podpora g. Brulca in dela lokalne politike, ki so zagovarjali, da to zemljišče najbolj potrebuje cerkev.

Tako je konec 2008 S2 lahko podpisal pogodbi z občino o nakupu parcel. A tedaj je bilo vse drugače kot na začetku pogovorov o nakupu. Kriza je udarila z vso močjo in za Gonzago bi bilo najbolje, da bi od nakupa odstopila, saj smo se borili za ohranitev delovnih mest in preživetje podjetja. Morali bi hraniti sredstva, vedeli pa smo tudi, da bodo cene nepremičnin padale, zato nakup ekonomsko ni bil smiseln. Z našim odstopom pa bi se partnerstvo za nakup zemlje razdrlo in prilika za župnijo bi bila izgubljena. Zato je Gonzaga z izrednimi naporii izvedla nakup svojega dela zemlje, na katerem je kasneje zgradila Poslovni center. Kupnino smo seveda prispevali vsak v svojem deležu, nato je S2 odprodal vsakemu sorazmerni delež skladno s predhodnimi dogovori

A že so sledili novi izzivi. Kupec stavbe na Partizanski (pogodba, podpisana septembra 2008) je zamujal s plačilom, zemljišče in DDV (ki je kasneje bil refundiran) pa je bilo potrebno plačati v roku, zato je župnija potrebovala kredit, za kar je pridobila soglasje Škofije. A banka, ki se je takrat najbolj proklamirala kot podpornica cerkve, se je izkazala čisto drugače, saj je za kratkoročen premostitveni kredit ponudila zelo

slabe pogoje. Spomnim se, kako sva z g. Gašperjem novembra 2008 sedela pri uslužbenki in se spogledovala, ko se je z nama precej zviška pogovarjala, zavedajoč se, da župnija denar potrebuje takoj, in verjetno misleč, da bomo morali sprejeti slabo ponudbo. V vsem tem obdobju sodelovanja z g. Gašperjem sem le tedaj začutil, da ni videl druge rešitve in je sprejel nujno plačati precej več. A tako razhajanje glede na običajne pogoje in nelep odnos sta me spodbudila, da smo z izjemno kooperativnim pristopom kolegov na takratni Zadružni banki Doberdob Sovodnje (današnji Združeni kraški banki) dobesečno v nekaj dneh uredili bistveno cenejšo kreditno linijo, ki je župniji prihranila skoraj 6.000 eur na obrestih, saj je bila efektivna obrestna mera (vsota medbančne obrestne mere Euribor in marže) kar 28% nižja. Po prejemu kupnine za stavbo na Partizanski in odprodaji obveznic je bil kredit povrnjen.

Sledil je vsebinski del, ki se ga je g. Gašper lotil z veliko vnemo. Deloval je navdušeno kot mladenič. Najprej je 21. 12. 2008 v oznanilih objavil poročilo ŽGS in ŽPS o nakupu parcel, nato 11. 1. 2009 izvedel anketo o potrebah in interesu župnije za novo parcelo in potencialno novo zgradbo. Od 58 vrnjenih vprašalnikov je bilo 32 glasov za vrtec, 22 za dom starejših, 10 za študentski dom. Februarja 2009 je bil izveden ogled doma starejših občanov v Lenartu, vrtca Montessori v Mariboru in Doma sv. Jožefa v Celju z namenom pridobiti informacije o delovanju podobnih dejavnosti.

Oktobra 2009 smo vsi trije partnerji pri nakupu zemljišča postavili izhodišča za arhitekturni natečaj za ureditev celega področja, ki je vključeval tudi določitev gabaritov bodočih novih stavb, ki bi jih zgradil vsak od partnerjev. Nazadnje smo 2. 7. 2010 podpisali končni dogovor o parcelaciji in umestitvi bodočih objektov na območju med krožiščem in cerkvijo. Ta je za vse nas veljaven in zavezujoč še danes, določa pa ustrezne medsebojne gabarite in odmike stavb ter zagotavlja, da bo konkatedrala ohranila vizualno ustrezno pozicijo na tem področju še naprej.

Tu se končata zgodbi o nakupu zemljišč in spoznavanju drugečnega g. Gašperja, označenega že v naslovu s šestimi velikimi P.

Na tem prostoru sta se takrat začeli dve novi Pozitivni zgodbi: Pedagoška in Pastoralna - Hiša otrok Frančiška Sedeja (vrtec Montessori) ter Poslovna - Poslovni center Gonzaga.

Cerkveni pevski zbor sredi osemdesetih let.

Župnijski dan leta 2010.

ŽUPNIKI, KAPLANI IN DUHOVNI POMOČNIKI V ŽUPNIJI

Renato Podbersič ml.

Ob pomembnem jubileju za našo župnijo je čas, da se spomnimo duhovnikov, ki so delovali in še delujejo med nami v župniji Kristusa Odrešenika v Novi Gorici.

ŽUPNIKI V NOVI GORICI

Prvi župnik ob ustanovitvi župnije leta 1976 je postal g. **Gašper Rudolf**. Kot župnik v Novi Gorici je deloval do avgusta 2009, potem je še nekaj let ostal kot duhovni pomočnik. Njegov naslednik je postal g. **Rafael Klemenčič**, ki se je rodil 2. marca 1969. Doma je s Šentviške Gore na Tolminskem. Mašniško posvečenje je prejel leta 2000. Kot diakon je služboval na Krasu, v Komnu, kot kaplan v Tolminu in Idriji. Župnikoval je v Spodnji Idriji, danes je župnik v Kamnjah in Črničah na Vipavskem. V naši župniji je ostal zgolj nekaj mesecev, potem se je tej službi odpovedal zaradi bolezni. Do prihoda novega župnika je župnijo kot župnijski upravitelj nekaj mesecev vodil g. **Rudolf Gašper**.

Avgusta 2010 je postal župnik v Novi Gorici g. **Aleš Rupnik**, rojen 27. junija 1967 v Idriji. Mašniško posvečenje je prejel leta 1993. Zelo se zanima za cerkveno glasbo. V Novo Gorico je prišel iz Šempasa

(2000–2010), pri nas je deloval do leta 2013. Bil je tudi dekan dekanije Nova Gorica (2005–2015). Zdaj je župnik v Kanalu ob Soči.

Avgusta 2013 (do 2015) je postal župnik v Novi Gorici g. **Robert Ušaj**, rojen leta 1969 v Šempetru pri Gorici. Mašniško posvečenje je prejel leta 1995. V Rimu je leta 2003 opravil magisterij iz duhovne teologije. Zdaj je župnik v Mirnu.

Avgusta 2015 je postal župnik v Novi Gorici g. **Alojzij Kržišnik**, rojen 19. maja 1957 na Medvedjem Brdu v župniji Zavratac. Mašniško posvečenje je prejel leta 1984 prav v cerkvi Kristusa Odrešenika v Novi Gorici. Najprej je bil kaplan v Kobaridu (1984–1988), zatem v Cerknem (1988–1989). Leta 1989 je postal župnik v župniji Hrpelje-Kozina, od koder je upravljal tudi Klanec, Drago in Rodik. V drugi polovici 80. let in v 90. letih 20. stoletja je bil tudi član škofijskega pastoralnega sveta, kjer je sodeloval pri pripravi katehez za starše A, B in C. Leta 1993 je postal prvi župnik na Markovcu, v novoustanovljeni župniji sv. Marka v Kopru. V cerkvi sv. Marka je oskrbel mozaike, ki jih je izdelal p. Marko Rupnik. Bil je tudi dekan koprške dekanije (2005–2015). V Kopru je ostal do leta 2007. Pred prihodom v naše mesto je bil župnik v Biljani v Brdih in župnijski upravitelj nekaterih briških župnij (Kozana, Šmartno, Vedrijan, Vipolže).

Od leta 2015 je g. Alojzij Kržišnik tudi dekan dekanije Nova Gorica.

KAPLANI IN DUHOVNI POMOČNIKI

G. Gašperju je v težkih razmerah novoustanovljene župnije brez župnijske cerkve že leta 1976 prvi priskočil na pomoč tedanji bogoslovec g. **Dominik Dinko Bizjak**, rojen leta 1952 v Orehovici pri Podnanosu, ki je zdaj župnik v Kostanjevici na Krasu.

Avgusta 1977 je v župnijo prišel prvi kaplan g. **Vinko Lapajne**, rojen 19. junija 1951 na Vojskem nad Idrijo. Mašniško posvečenje je prejel 29. junija 1976. V Novi Gorici je ostal dve leti. V tem času je svoje moči zastavil pri zbiranju mladih in staršev ter pri pripravah na gradnjo nove cerkve. Iz Nove Gorice je odšel leta 1979 v Vipavo, kjer je bil v malem semenišču prefekt in ekonom, v letih (med letoma) od

1987 do 1991 ravnatelj malega semenišča in potem do avgusta 2003 ravnatelj Škofijske gimnazije Vipava ter (in) rektor malega semenišča. Msgr. Vinko Lapajne je od leta 2012 župnik na Ubeljskem in župnijski upravitelj v Hrenovicah.

Drugi kaplan v naši župniji je bil g. **Rafael Leskovec**, rojen 16. oktobra 1953 v Godoviču. Po mašniškem posvečenju leta 1979 je nastopil kaplansko službo v Novi Gorici. Tu je deloval eno leto, potem je odšel za kaplana v Ilirsko Bistrico (1980–1984). Leta 1984 je prišel za kaplana v Temnico, Vojšnico in Kostanjevico na Krasu, kjer je bil od leta 1985 do 2010 župnik. Od tega leta je župnik v Braniku.

Tretji kaplan je bil g. **Ivan Blažič**, rojen 9. aprila 1950 v Kanalu. Mašniško posvečenje je prejel leta 1975. Najprej je bil kaplan v Idriji (1975–1980). V Novo Gorico je prišel leta 1980. Že leta 1981 je odšel za kaplana v Dornberk, kjer je bil v letih 1982–1993 župnik. Iz Dornberka je odšel za župnika v Idrijo (1993–2013), od koder je upravljal tudi Vojsko in Gore. Iz Idrije je odšel za župnika v Kobarid.

Četrty kaplan v župniji je bil g. **Gabrijel Vidrih**, rojen 30. decembra 1951 v Podragi. Mašniško posvečenje je prejel leta 1977. Bil je kaplan najprej na Mostu na Soči (1977–1978), nato v Kobaridu (1978–1980). V letih 1980–1982 je bil vikar, pomočnik v Števerjanu v Italiji. Kaplansko službo v Novi Gorici je nastopil leta 1982, čez eno leto je postal župnik v Otaležu (1983–1987). V letih 1987–1989 je služboval kot župnik v Košani in Šmihelu, med leti 1989–2003 kot župnik v Podgradu, med leti 2003–2013 kot župnik v Ilirski Bistrici, z nekajletnim upravljanjem Knežaka. Od 2013 je župnik v Tomaju, upravlja pa tudi Avber in Pliskovico.

Peti kaplan je bil pokojni g. **Franc Mislej**, rojen 25. januarja 1950 v Vrhpolju. Mašniško posvečenje je prejel leta 1975. V Novo Gorico je prišel leta 1983 z Mosta na Soči (Sv. Lucija) in je ostal v mestu dve leti. V času zaključevanja gradnje nove župnijske cerkve se je navdušeno vključil v projekt. Po odhodu iz Nove Gorice leta 1985 je postal župnik v Velikih Žabljah in okoliških vaseh na Vipavskem. Sredi največjega ustvarjanja ga je Gospod poklical k sebi. Po hudi bolezni je umrl 1. marca 2000 v duhovniškem domu v Šempetru, pokopan je v domačem kraju.

Med letoma 1983 in 1985 je bil v župniji Kristusa Odrešenika poleg kaplana tudi duhovni pomočnik pokojni g. **Vinko Kobal**. Vsem mladim po srcu je bil dobro poznan kot organizator mladinske pastorage, iskan predavatelj in utemeljitelj gibanja POT. Rojen je bil 19. januarja 1928 v Vrhpolju, mašniško posvečenje je prejel leta 1951 v Ljubljani. Pred prihodom v Novo Gorico je bil župnik v Ročinju (1951–1969), nato v Desklah (1983–1985). Od tu je prišel za nekaj mesecev za duhovnega pomočnika v Novo Gorico, od koder je še istega leta odšel za župnika v Godovič. Tam je umrl 29. maja 2001 in je pokopan v njemu ljubem Stržišču nad Baško grapo.

Šesti kaplan v Novi Gorici je bil g. **Albert Štrancar**, rojen 6. novembra 1953 v Šturjah. Mašniško posvečenje je prejel leta 1980. V Novo Gorico je prišel iz Idrije leta 1985. Tu je ostal samo eno leto, nato je odšel za župnika v Podbrdo. Leta 1990 je postal prvi ravnatelj škofijske Karitas Koper. Nazadnje je bil župnik v Črnem Vrhu nad Idrijo, potem je zapustil duhovniško službo in se odselil v Ljubljano.

Sedmi kaplan v naši župniji je bil g. **Silvester (Silvij) Čibej**, rojen 23. novembra 1961 v Idriji. Mašniško posvečenje je prejel leta 1986. Njegovo prvo kaplansko mesto je bila prav Nova Gorica. Veliko svoje energije je posvetil delu z mladimi. Tu je ostal do leta 1991, ko je odšel za župnika v Kanal (1993–2005), od koder je eno leto upravljal tudi Levpo, dve leti pa še Ročinj. Župnik v Tolminu je bil v letih 2005–2008, ko je hudo zbolel. Od tedaj deluje kot duhovni pomočnik v Tolminu.

Osmi kaplan je bil g. **Anton Drašček**, rojen 14. januarja 1963 v Kanalu ob Soči. Mašniško posvečenje je prejel leta 1988. V našo župnijo je prišel leta 1991 iz Šturij. V Novi Gorici je ostal do leta 1994, ko je odšel za župnika v Podbrdo. Med kaplanovanjem je veliko časa posvečal delovanju novonastale Karitas. Od leta 2015 je inkardiniran v nadškofiji Pariz v Franciji, kjer deluje kot bolniški duhovnik.

Deveti kaplan v naši župniji je bil g. **Bogdan Vidmar**, doma iz župnije Col. Rojen je bil 14. februarja 1965. Mašniško posvečenje je prejel med osamosvojitveno vojno leta 1991. Najprej je bil kaplan v Postojni. V Novo Gorico je prišel leta 1994. Posvečal se je delu s skavti. V naši župniji je ostal dve leti, potem je kot župnik deloval v Slovenski

Istri (Movraž, Kubed, Sočerga, Pregara – 1996-1999). V letih 1999-2003 je na Salezijanski papeški univerzi v Rimu uspešno zaključil diplomski študij pedagogike. V letih 2003-2012 je bil župnik v Podragi, vmes duhovni vodja na Škofijski gimnaziji in v Malem semenišču v Vipavi (2003-2010), v letih 2012-2016 voditelj pastorale študentov in izobražencev v škofiji Koper ter duhovni pomočnik v Kopru. Od leta 2016 je duhovni pomočnik v Bovcu.

Deseti kaplan v Novi Gorici je bil g. **Ivan Likar ml.**, rojen 24. avgusta 1971 na Otlici. Mašniško posvečenje je prejel leta 1996. Njegovo prvo kaplansko mesto je bila prav naša župnija. Tu je ostal do avgusta 2001, ko je postal župnik v Dornberku (2001–2003) z enoletnim upravljanjem župnije Prvačina. Veliko je deloval med skavti in pripravil program dodatnih aktivnosti za mlade. V letih 2003–2005 je v Rimu opravil magisterij iz pastoralne teologije. Med leti 2005–2015 je bil vodja Pastoralne službe v Kopru in duhovni pomočnik v župnijah Pivka in Šmihel. Danes je kaplan v Dijaškem domu ter spiritual v Malem semenišču v Vipavi.

Enajsti kaplan v Novi Gorici je postal g. **Iztok Mozetič**, rojen 13. aprila 1975 v Biljah. Mašniško posvečenje je prejel leta 2000. V Novi Gorici je deloval med leti 2001–2004. Zatem je bil župnik v Rodiku, upravljal pa je še Kozino-Hrpelje in Klanec, nato bil župnik v Dekanih. Leta 2015 je doktoriral iz cerkvene zgodovine na Teološki fakulteti v Ljubljani. Danes je župnik v Črnem Vrhu nad Idrijo.

Dvanajsti kaplan v Novi Gorici je postal g. **Boštjan Toplikar**, rojen leta 1979, doma iz Volarij, župnija Tolmin. Novomašnik iz leta 2004, njegovo prvo kaplansko mesto je bila do leta 2007 prav naša župnija; drugo kaplansko mesto Postojna (2007–2008), tretje pa Bovec (2008–2009). V letih 2009 in 2010 je bil župnijski upravitelj v Braniku z upravljanjem Brij. V Ljubljani je opravil magisterij iz teologije, v Bostonu pa še magisterij iz filozofije (2010–2012). Od leta 2012 je župnik v Dornberku in hkrati profesor predmeta *Vera in kultura* na Škofijski gimnaziji v Vipavi.

Trinajsti kaplan v Novi Gorici je leta 2007 postal g. **Marko Rijavec**, rojen leta 1982, doma iz Dornberka, novomašnik leta 2007. Pri nas je ostal do leta 2009, ko je odšel za kaplana v Idrijo. Zlasti mladim je

ostal globoko zapisan v srcu, saj se je zanje razdajal. V letih 2010–2015 je bil duhovni voditelj v Dijaškem domu v Vipavi, zatem je odšel na študij v Rim. Leta 2018 je na Gregorijani opravil magisterij iz biblične teologije. Danes je župnik v Idriji.

Med letoma 2010 in 2013 je v župniji deloval g. **Gašper Rudolf** kot duhovni pomočnik.

Štirinajsti kaplan je postal g. **Andrej Vončina**, rojen 27. julija 1983, pravzaprav domačin, ki je odrasel v Novi Gorici, kasneje se je družina preselila v Prvačino. Mašniško posvečenje je prejel 29. junija 2010, kot kaplan je služboval najprej v Tolminu (2010–2013), pri nas pa med letoma 2013 in 2016. Od 2016–2017 je bil duhovni pomočnik v Šempetru, nekaj mesecev začasni upravitelj na Otlici (2017), od tedaj je župnik v Podgradu, Golcu in Hrušici.

Avgusta 2016 je prišel v župnijo kot duhovni pomočnik g. **Dominik Brus**, rojen 27. julija 1944 v Jagrščah na Šebreljski planoti. Mašniško posvečenje je prejel leta 1972 in kot kaplan začel v Tolminu, pol leta kaplanoval tudi v Pliskovici in Gabrovici ter kasneje še na Vojskem. Kot župnik je deloval naprej v Podbrdu, nato skoraj dvajset let v Tolminu in pred prihodom v Novo Gorico bil še enajst let župnik v Podnanosu.

Alojzij Kržišnik, od avgusta 2015 župnik v Novi Gorici.

Vse ima začetek,
trajanje, minevanje in konec,
razen Boga.

Gašper Rudolf

ČLOVEK NOVEGA

Poleg tega, da sem bil kaplan v Novi Gorici, v izzivalno novem mestu, ki je porušilo vse moje dotedanje predstave o sodobnem svetu in sezidalo nove, prave, trdnejše, sem imel še dvojno srečo, ki je bistveno vplivala na mojo duhovniško pot: da sem v tem živel skupaj z Gašperjem in da sem živel z njim tedaj, ko je bil on že v letih. Tako je namreč iz njega in njegove že tako impozantne osebnosti v mojo pozornost dobesedno izskočila ena njegovih najplemenitejših potez, ključnih lastnosti, zaradi katere je Gašper to, kar je, in ki je morda ne bi tako zlahka opazil, če bi bil moj spoštovani in dragi mentor veliko mlajši. Četudi na pragu osemdesetih let je bil Gašper še vedno *učenec*, še vedno neutrudni iskalec, luciden prebiralec sedanjosti, da bi lahko drzno snoval naslednje korake – dasi bi, glede na svoja leta, lahko mirno počival in se zanašal na svoje res bogate izkušnje. Le malokoga poznam, ki bi toliko bral, ki bi hotel razumeti sodobnost in okostje, čez katerega je razpeta.

Dober pouk je bil to za mladeniča, ki se mu zdi, da ve za življenje in njegovo zahtevnost, ki se šele postavlja na noge, pa že misli, da lahko teče. *Učiti se vedno, vedno iskati*, ker je človekovo bistvo v tem, da se premika, še več, da je to edino, kar ga dela živega, namreč to, da ga stresajo vprašanja, da ga vznemirja naslednji korak, misel, ki mora biti, ki mora vedno obstajati. Tega sem se naučil od njega, ko sem v svojem hitenju po opravih Gašperja vedno našel ob knjigi, časopisu ali računalniku. Ali pa sem se tega od njega morda še bolj navzel ob njegovem zvedavem pogledu, ko me je povpraševal po mnenju o dogodkih in stvareh, tudi o stvareh, ki jih sam ni dobro razumel, mene,

mladeniča, ki pravzaprav šele slutim nekakšne poteze življenja in sveta. On se je vedno učil in se uči še vedno.

Človek novega je. In to mu daje njegovo mladostno svežino, drzno, razgaljajočo misel in nenazadnje tudi veliko verodostojnost, zaradi katere ga občudujem in si ga stavim za zgled človeka, ne samo duhovnika – da zmore vedno znova v ponižnosti dopustiti življenju, da mu pove nekaj novega. Zato je vsako srečanje in pogovor z njim kakor pot v neznano s prijateljem ob strani. Vesel sem in hvaležen za privilegij, da sva še vedno skupaj na poti. Čeprav je poznati take ljudi za vsakogar potreba in ne razkošje, vsakdo nima te sreče. Nima razkošja imeti v življenju človeka, kot je Gašper.

Marko Rijavec, župnik v Idriji

MSGR. GAŠPER RUDOLF

Jože Možina, Renato Podbersič ml.

V letu 2019 se spominjamo 65 let mašništva g. Gašperja Rudolfa, prvega in dolgoletnega župnika v Novi Gorici. V mestu sredi urbane socialistične gmote, ki je hotela imeti marsikaj, le duhovne komponente ne, je skupaj z dobrimi sodelavci ustvaril župnijsko skupnost Kristusa Odrešenika.

Ker se že dolga desetletja nesebično razdaja v Božjo slavo in čast, mu tokrat, ob štirideseti obletnici začetka gradnje cerkve v Novi Gorici, ki jo je zidal, in njegovi diamantni maši posvečamo nekaj vrstic.

Naš jubilarant je bil rojen 29. julija 1930 v Lomah, župnija Črni vrh nad Idrijo, v narodnozavedni in premožni kmečki družini. Njegov oče Karel je, potem ko sta njegova brata padla v prvi svetovni vojni, prevzel kmetijo in se poročil z Marijo, rojeno Zajc. Tudi njej je prva svetovna vojna vzela dva brata. V zakonu se jima je rodilo osem otrok: Marta, Gašper, Marija, Elizabeta, Jože, Marko, Cirila in Boltežar.

Vasica Lome je po prvi svetovni vojni pripadla Kraljevini Italiji in v nekdanj enoten slovenski prostor je boleče zarezala nova državna meja. Oče Karel je bil zaveden Slovenec, veliko je bral, tako leposlovne in zgodovinske knjige kot tudi strokovno literaturo s področja agronomije. Veljal je za zanesljivega naprednega kmeta, sodeloval je z agronomi pri različnih poskusih, bil je tudi nagrajen. Že pred vojno so imeli za tisti čas moderno opremljeno gospodarstvo s silosom, mlatilnico, bencinskim motorjem, kmetija je lepo napredovala.

V tistem času se je družina znašla v težavah, kajti italijanske oblasti so zaprle in preganjale očeta Karla. Italijani so začeli graditi »alpski zid«,

sistem podzemnih utrd, prikritih topovskih in strojničnih položajev vzdolž nove rapalske meje proti Jugoslaviji, oče Karel pa je bil med tistimi domačini, ki so tajne aktivnosti italijanske vojske zaradi domoljubne zavesti sporočali pripadnikom jugoslovanske obveščevalne službe. Kot kažejo arhivski dokumenti, ohranjeni v rimskih arhivih, je bil s somišljeniki vključen v protiitalijansko obveščevalno delovanje, sestajali so se v gozdu, tam poslušali radia Ljubljana in London. Nekega dne leta 1934 so prišli ponj karabinjerji. Kot protidržavni element je bil sprva v preiskovalnem zaporu v Gorici, januarja 1935 pa je bil za tri leta poslan v konfinacijo na otok Ponza v Tirenskem morju. Mama je ostala z otroki in veliko kmetijo.

V konfinaciji se je Karel srečal z Jožetom Srebrničem iz Solkana, poznejšim narodnim herojem, ki ga je neuspešno poskušal pridobiti za komunistične ideje, zato ga je vzel v prevzgojo. To je Karel kasneje pripovedoval domačim. Ko se je med drugo svetovno vojno pojavila revolucija, je pripovedoval, da sta s Srebrničem cele noči debatirala, pa ga ni mogel prepričati, da je to pot v prihodnost.

Po dobrem letu, ob priliki razglasitve italijanske zmage v abesinski vojni leta 1936, je bil Karel delno pomiloščen in poslan domov. Ostal pa je pod strogim nadzorom karabinjerjev. Pazil je, da ni hodil čez mejo v Jugoslavijo. Namesto njega je tja odhajala žena Marija. Kadar je bilo treba po kakšno stvar, je šla sama v Hotedršico.

Bratje in sestre se spomnijo, da je mali Gašper že zelo zgodaj pokazal zanimanje za »cerkvene zadeve«. Tako je v hiši večkrat vodil mašni obred, bral je iz misala, sestre so bile cerkvene pevke, bratje ministranti. Vsi vpleteni poudarjajo, da je bodoči duhovnik, takrat okrog deset let star, vzel maševanje zelo zares, tudi ošolal je katerega, če se ni primerno vedel, kot je bila tedaj navada. Sicer pa zatrjujejo, da je znal biti tudi nagajiv.

V vasi so imeli italijansko šolo, ki je seveda imela namen potujčevati slovenske otroke. Ti niso razumeli italijansko, učiteljica pa nič slovensko. Počasi so se privadili. Sestra Marija pravi, da je italijanska učiteljica Teresa Tezzari opazila Gašperjevo bistrost, imela ga je zelo rada in očetu je večkrat prigovarjala, naj da svojega najstarejšega fanta v šole. Zvedavemu in bistrournemu fantiču pa je obzorja širil tudi domači župnik Ivan Kobal (1912, Sanabor–1992, Idrija).

In res, ko je bil fantič star enajst let, je šel v nekakšno pripravljalnico v Gorico, kjer je stanoval pri teti. Pred odhodom v novo okolje se je Gašper odpravil skupaj z očetom in mamo ter starejšima sestrama na romanje na Sveto Goro. Z avtobusom do Solkana in s »teleferiko« na vrh. Tam so njegovo duhovniško pot priporočili Svetogorski Kraljici. Pozneje, ko je med počitnicami prihajal domov, je bil tako kot ostali zelo zavzet pri kmečkem delu, poudarja brat Jože. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov za dalj časa.

Šolal se je torej v goriškem malem semenišču, ki je tedaj zaradi vojne gostovalo v kraju Castellerio pri Vidmu (1941–1944), od koder je v kleriški obleki prihajal domov za praznike in med počitnicami.

Leta 1941 se je začela vojna tudi v slovenskih krajih ob meji. Rudolfovo domačijo so si, kot že velikokrat prej, med vojaškimi vajami prisvojile italijanske enote. Aprila 1941, tik pred napadom na Jugoslavijo, so Italijani mobilizirali očeta, mama pa je morala z otroki v begunstvo v Šmarje na Vipavsko. Brat Jože se živo spominja, kako so se poslovili: »Oče je vsakega posebej objel in poljubil, mama in otroci smo jokali.« Ko so se vrnili, so našli domačijo izropano. Italijansko vojaštvo je uničevalo pohištvo, razbijalo okna, celo svete podobe so bile izrezane. A najhujše je šele sledilo.

V teh samotnih krajih se je spomladi 1942 začelo govoriti o četnikih, pozneje tudi o partizanih. Oče Karel je imel stike s poveljnikom Jankom Premrlom – Vojkom in njegovo enoto, ki se je velikokrat mudila v njihovih krajih, nedaleč stran pa so imeli tabor. Sestra Marta se spomni, kako je Janko ponoči večkrat klical očeta. Tudi po italijanski zasedbi radia si je oče sam sestavil radijski aparat na slušalko, tako da je bil na tekočem, kaj se dogaja po svetu. Kmalu po skrivnostni smrti poveljnika Premrla ob koncu februarja 1943 se je obnašanje partizanov v tistih krajih sprevrglo v teror nad civilnim prebivalstvom, ki se je tragično pokazal tudi do najbližjih Rudolfovih sosedov. Partizani so pod pretvezo izmišljenega izdajstva po hudem porazu, ki so ga doživeli pod Javornikom, odpeljali in pozneje ubili tri sosedova dekleta, dve iz najbližje sosedove hiše. Nezaupanje je raslo, ljudje, tudi Rudolfovi, so živeli v skrajni negotovosti in strahu. Ponoči so partizani velikokrat prišli po očeta in ga, kot se spominjo Gašperjevi bratje in sestre, iskali med na pol spečimi otroki. Prihajali so ponj pod

pretvezo, da ga hočejo mobilizirati v partizane. Medtem so postopoma praznili hlev, pobrali 18 glav živine in še veliko drugega.

Prvega septembra 1944 je vojna dosegla enega tragičnih vrhuncev, ko so partizani s pomočjo italijanskih topničarjev napadli bližnji Črni Vrh, pri tem je pogorela cerkev in veliko hiš. Ubili so več kot sedemdeset zajetih domobrancev, med njimi veliko domačinov in Rudolfovih sosedov iz Lom. Terorja in samovolje je bilo toliko, da ni bil nihče varen, sploh pa ne ugleden katoliški mož, kot je bil oče Karel. Nekdo, najverjetneje blizu partizanskih vrst, ga je posvaril, naj se cela družina umakne. Naložili so na voz najnujnejše imetje in decembra 1944 so kot begunci zapustili domačijo ter našli zatočišče v Hotedršici. Odpekljali so še zadnji kravi, v naslednjih dneh so jim izropali večino tistega, kar je ostalo.

Po vojni so se vrnili na opustošen dom in začeli skoraj znova. Vsi so preživeli in to je bil dovolj velik blagoslov. Nova oblast jih je zmerjala s kulaki; kot takrat kmečkemu stanu sploh, so jim nalagali visoke obvezne oddaje živeža, tako da je šlo za državo skoraj vse, kar so pridelali.

Starejša sestra Marta in tudi ostali odkrito povedo, da so bila z vidika življenjskega obstoja prva povojna leta še hujša kot medvojna, vladalo je veliko pomanjkanje hrane. Otroci so bili skupaj s starši priklenjeni na zemljo, da so lahko preživeli, zlasti starejšim se je možnost za izobrazbo odmikala, kar je bil tudi namen nove oblasti, odvzeti to možnost otrokom večjih kmetov, posebno iz vernih družin. Že v času med vojno se je namreč učiteljica pred partizani umaknila iz Lom, tako da je, kot se spomni sestra Marija, starejše otroke zlasti pisanja v slovenščini poučeval kar oče. Pisati so morali dnevnik, prav tako so starejši otroci pisali pisma Gašperju in se pri tem izmenjevali.

Pot do izobrazbe so želeli na različne načine preprečiti tudi Gašperju. Vseeno je že med vojno nekako uspel nadaljevati šolanje v Škofovih zavodih v Ljubljani, kjer je opravil četrti letnik. Po koncu vojne je ob obilici težav zaradi še nejasne državne meje obiskoval malo semenišče in škofijsko klasično gimnazijo v Gorici (1945–1947). Črni Vrh je namreč ležal v coni B, Gorica pa v coni A.

Do konca gimnazije je nato privatno opravljal izpite na ljubljanski klasični gimnaziji. Po maturi se je vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani.

Če je pod Italijo kot slovenski dijak doživel fašistično raznarodovanje, se je komunistični pritisk kazal drugače. Kot bogoslovca so ga decembra 1951 za tri mesece zaprli v preiskovalni zapor, želeli so mu naprtiti ilegalne stike s tujino, ker je nekaj njegovih sorodnikov živelo v Gorici. Na zasliševanjih so ga skušali prestrašiti, da bi kompromitiral druge, sodeloval z Udbo in prekinil študij teologije, ponujali so mu celo možnost za diplomatsko službo v Beogradu. Vendar je g. Gašper, kot je včasih omenil, dokaj mirno prestal vse skupaj, kljub temu da »tovariši« z njim niso bili zadovoljni. Zato pa se je oviranje študija nadaljevalo. Za leto dni je moral domov in se nekaj časa vsak večer javljati domačemu terencu. V tem letu je delal na kmetiji, vse tako kot ostali, pove brat Jože.

Vrnil se je na fakulteto in zagnano študiral. Vmes je moral za slabo leto (1952/1953) v jugoslovansko vojsko, najprej v Požarevac in nato v Gornji Milanovac. Pustili so ga bolj ali manj pri miru, le lakote se spomni iz tistih časov. Mašniško posvečenje mu je 25. aprila 1954 v Ljubljani predčasno podelil škof dr. Anton Vovk v svoji kapeli na ljubljanski škofiji ob prisotnosti staršev in starejših sester. Novomašnik si je za geslo izbral besede iz psalma 116: »Kaj naj povrnem Gospodu za vse dobro, kar mi je storil sam ali dobri ljudje?«

Devetega maja 1954 je imel novo mašo v domačem kraju. Bilo je veliko slavlje, sosedje so navdušeno pomagali, gostija pa je bila v kozolcu, ki so ga obdali s smrečjem. Značilnost te nove maše je bila tudi v tem, da so fantje celo noč stražili pripravljeno cerkev in prizorišče gostije, da jim ne bi vaški prenapeteži s sodelovanjem Udbe pokvarili novomašnega slavlja.

Po posvečenju se je vrnil v Ljubljano, do poletja 1954 je opravil predpisane izpite in tako zaključil študij na Teološki fakulteti.

Njegova prva kaplanska služba je bila v Tolminu, kjer ga je zelo zaznamoval takratni župnik Anton Štrancar, ki ga je tudi navdušil za katehetiko. Prav g. Štrancar je nekako zaslužen za predčasno posvečenje, kajti z novim kaplanom je želel čim prej zasesti prazno sobo v tolminskem župnišču, ki jo je ravno zapustil jugoslovanski častnik. O tolminski izkušnji je g. Gašper kasneje povedal: »Imel sem fantastičnega župnika, Antona Štrancarja, mojega prvega mentorja, ki mi je pokazal na svojem zgledu, da sta dve poti v dušnem pastirstvu:

delavna in na pol počitniška. Da ni nujno, da se v našem poklicu človek pretegne. On se je pretegnil. To je bilo zame nepozabno in bi vsakemu mlademu gospodu, ki je kaplan, zaželel takega mentorja.«

Za mladega tolminskega kaplana se je brž začela zanimati tudi tajna politična policija Udba, pritiske pa mu je pomagal odbijati župnik Štrancar. V Tolminu je g. Gašper ostal do leta 1956, ko je bil imenovan za župnika na Vojskem nad Idrijo, kjer je deloval do leta 1964. Vmes je dve leti soupravljal tudi Gorenjo Trebušo. Tega obdobja se je kasneje takole spominjal: »Ampak razlika med Gorenjo Trebušo in nepozabnim Vojskim je bila ta, da so na Vojskem ljudje veliko brali, so bili načitani, so imeli kulturno podstat. Pod Avstrijo so spadali pod Ljubljansko škofijo. In kljub tisti samoti, ko tudi elektrike ni bilo, so veliko brali, veliko so imeli povedati. To je razpršeno območje. To je ena zadeva in druga zadeva: hitro so začeli razlikovati osvoboditev in revolucijo. Zame je bilo to eno odkritje. Kako je to mogoče, da so na kolektivni ravni ti ljudje, bivši skojevci, partijci, ki so živeli v tej partizanski enklavi, kjer je grobišče 340 padlih borcev, bili sposobni izjemne refleksije, enega premisleka.«

V tem času ga je komunistična oblast skrbno spremljala, pogosto je plačeval kazni za številne »prekrške«. Ko se je tega preveč nabralo, so ga leta 1963 za tri tedne poslali v zapor v Žabjem kraju v Solkanu. Očitali so mu, da je pri Vojskarjih neupravičeno in brez dovoljenja oblasti zbiral les za popravilo strehe na župnijski cerkvi.

Leta 1964 je prišel g. Gašper na Goriško, v Miren, kjer je takoj navdušil mladino, prijel pa se ga je tudi sloves skrbnega duhovnika in dobrega pridigarja. Na Miren ima še danes lepe spomine: »Iz najvišje župnije v škofiji sem šel na 40 m nadmorske višine. Tam sem imel sto sreč, da mi je moj prednik, msgr. Oskar Pahor, ki je še istega leta umrl v našo kolektivno žalost, pripravil teren, še boljše kot Janez Krsnik Jezusu Kristusu. On je veliko dal na to, takrat so bili še tisti časi, da je bil imenovan za monsignorja. To ga je zelo dvignilo, mu je dalo neko zadoščenje, ker je bil v Ljubljani na škofiji in je pomagal, v Trstu je tudi pomagal. On je bil zelo uporaben in bister človek, zelo uporaben v vsakem oziru – od pastorage do uradniškega dela, z izrednim spominom. To je bil človek iz enega kosa, ves predan Cerkvi in svojemu poslanstvu, kjerkoli je bil. V Mirnu nas je doletel koncil. Nič

nas ni doletel, malo nas je vznemiril. Marsikaj je bilo potrebno na novo definirati, na primer krščansko občestvo, liturgično občestvo. Saj še danes ni definirano. Če se začnemo pogovarjati, vidimo, da za nekim ovrednotenim koncilskim pojmom, ne stoji enotna definicija. No, tam se je razvilo delo z mladimi, tudi s prenovo kateheze. Predaval sem katehezo in spet sem imel sto blagoslovov, sto sreč, da sem bil med dobrimi kolegi.«

Leta 1976 je postal prvi župnik novoustanovljene novogoriške župnije Kristusa Odrešenika. V težkih časih je uspel izpeljati načrt o gradnji nove cerkve, ki je bila decembra 1982 že posvečena. Gradnja sama mu je vzela veliko časa, poleg tega je bilo potrebo poskrbeti za živo Cerkev, kar v nastajajočem meščanskem okolju Nove Gorice nikakor ni bilo lahko.

Že v Tolminu je skrb za njegovo gospodinjstvo prevzela Jožefa Medvedec, po domače Pepca, daljna sorodnica iz Predgriž, ki je kot otrok prišla k Rudolfovim za varuško in ostala z g. Gašperjem v vseh preizkušnjah, ki so sledile, do svoje smrti leta 1997. Takole se je hvaležno spominja g. Gašper: »Ah, naša Pepca, je bila rojena leta 1922. Ko je mama pričakovala mene, sta s svojo sorodnico – njeno mamo – sklenili, da bomo potrebovali nekoga, ki podpira nas otroke. In je prišla. Tedaj je imela Pepca osem let. Prišla je v našo hišo in spestvala vseh osem otrok. Ne vem, kdo je bila Pepca. Je bila sestra, tudi kot mama. Imela je karizmo, da je otroke prebrala od znotraj. Mene to zmeraj gane, kako je bila punca s tremi razredi osnovne šole načitana. Vem, da je bila tudi v četrtem razredu, a mislim, da ga ni končala. Kako je mogla priti do tega, da je nadomeščala kakšno katehistinjo pri verouku na Partizanski, kamor smo se preselili v Novi Gorici. Ona se ni ustrašila nobenega razreda, od predšolskih do četrtega razreda.«

Kot župnik v Novi Gorici je g. Gašper ostal do leta 2009 oz. 2010. Tudi po prihodu novega župnika Aleša Rupnika je še ostal v župniji kot duhovni pomočnik in pomagal pri verski oskrbi. Leta 2013 je bil g. Gašper imenovan za duhovnega pomočnika v Medani v Goriških Brdih.

Večkrat je predaval na vseslovenskih pastoralnih srečanjih in vodil različne tečaje za strokovno usposabljanje duhovnikov in laikov ter zaročencev. V 60. letih 20. stoletja je njegovo predavanje za študente

v Ljubljani *Predzakonska problematika*, izšlo pri frančiškanski založbi »Naše tromostovje«. Leta 1990 je zasnoval in potem vodil triletno Šolo verskega poglobljanja za odrasle. Leta 1991 je z navdušenjem pristopil k ustanavljanju slovenske Karitas. Opravljal je različne odgovorne funkcije v Cerkvi na Slovenskem, na škofijski ravni, kjer je bil več let tajnik škofijskega pastoralnega sveta, in na Goriškem pastoralnem območju. Ob začetku vojne na Balkanu (1991) je takoj razumel potrebe tamkajšnjih prebivalcev, skušal jim je na različne načine pomagati preko Karitas in z nastanitvijo beguncev. Med letoma 1991 in 1994 je bil tajnik Slovenskega pastoralnega sveta, zasnoval je njegovo reorganizacijo, prenovo in organski načrt dela. Bil je pobudnik in sodelavec pri zasnovi in nastajanju različnih škofijskih in medškofijskih teles. G. Gašper se zaveda pomena pastoralnega dela, veliko bere, obiskuje seminarje in navezuje stike s tujimi duhovniki-pastoralisti. Zmeraj išče nove poti, tako pri delu z veroučenci in mladimi ter zakonci, kot pri verskem izobraževanju odraslih. Prav tako je dejavno sodeloval v koprski škofiji, kjer je za pastoralno prenovo škofije, ki je imela značaj škofijske pokoncilске sinode, predlagal cilje, zasnovo, potek in nadaljevanje dela po zborovanjih. Zasnoval je nekatere vsebinske kroge in sodeloval pri končni redakciji *Pastoralnih smernic* (Koper 1996).

Poleg predavanj in posegov na različnih škofijskih in medškofijskih pastoralnih zborovanjih in sestankih, objavlja tudi v Družini, Cerkvi v sedanjem svetu, Novi Mladiki in Bogoslovnem vestniku. Pri Mohorjevi družbi je bil med pobudniki za obuditev družinske revije Nova Mladika in nekaj časa njen sourednik. Dejaven je tudi pri slovensko-italijanskem združenju Concordia et pax na Goriškem, ustanovljenem leta 2001, ki deluje za spravo med narodi na tem področju.

V skrbi za katehezo pri uvajanju odraslih v zakramente, s poudarkom na starših, ki krstijo svoje otroke, so v 70. letih v koprski škofiji nastale kateheze *Občestvo, starši in krst otroka*, v 90. letih nadgrajene in razširjene. Konec 80. let ter v prvi polovici 90. let je skupina duhovnikov v nekaj letih pripravila *Kateheze za starše A, B in C* (skupaj 69 katehez), namenjene srečanjem za starše osnovnošolskih otrok. Pri teh priročnikih je bil g. Gašper gonilna sila.

Kot duhovnik Goriškega pastoralnega območja je dal pobudo za prva pokoncilska pastoralna vodila z namenom, da bi bilo delovanje

duhovnikov bolj načrtno, enotno in razumljivo tudi za tiste, ki niso tesno povezani s cerkvenimi občestvi. Nastala so vodila za katehumenat odraslih in za zakramente uvajanja v krščansko življenje v rednem delu po župnijah. Pastoralna vodila so bila tako daljnosežna, da jih je kasneje sprejela slovenska sinoda v dokument »Izberi življenje« (2002).

Po demokratičnih spremembah na Slovenskem je postal g. Gašper član mešane krovne komisije za urejanje odnosov med Cerkvijo in državo, kjer je (vodil) pokrival pastoralno navzočnost Cerkve v državnih institucijah (bolnišnicah, različnih domovih, vojski, zaporih). V cerkvenem delu omenjene komisije, ki jo je vodil, je zastopal stališče, naj daje Cerkev pri urejanju odnosov z državo prednost pastoralnim izzivom, takrat povsem nerešenim, in sicer tako, da se Cerkev nenehno sklicuje na človekove pravice in svoboščine.

G. Gašper je znan po tem, da ničesar ne stori na pol in tudi drugim ne dovoli, da bi to počeli. Je človek s številnimi idejami, v cerkvi pa izreden pridigar, ki črpa iz samega bistva evangelija. Izrablja vse talente, ki mu jih je Bog naklonil in mednje gotovo spada tudi duhovitost! Leta 2010 je pri založbi Družina izdal knjigo »Sidra Božje besede«, kjer so zbrani njegovi mašni nagovori. Ljudi zna nagovoriti z evangelijsko preprostostjo ter v svojem izrazu preplete biblijsko ozadje in sodobne človekove razmisleke. Danes so njegove pridige dostopne tudi preko interneta.

Poznan je tudi kot prodoren krščanski mislec in kritični presojevalec, ki je pri svojih skoraj 90. letih še vedno eden najbolj prepoznanih in agilnih duhovnikov na Primorskem.

Oblikovala ga je najprej domača hiša, nato izobrazba, ki jo je pridobival od lomske šole do Gorice, Vidma, Ljubljane, spet Gorice in končno znova Ljubljane. Črpal je iz humusa slovenske in italijanske kulture; velika življenjska izkušnja je zlo fašizma in komunizma, ki ju je doživljal in videl propasti. Gradile so ga preizkušnje, učil se je ob velikih osebnostih, zlasti klenih primorskih duhovnikih, katerih veren naslednik je postal in ostal tudi v govorjeni besedi.

Vedno je rad bral, pravijo njegovi sestre in bratje, in še vedno je rad na tekočem o tistem, kar je aktualnega v družbi. Redno spremlja

sodobne trende v teologiji, psihologiji, na področju vzgoje in humanističnih ved sploh.

Poznamo ga kot razgledanega in pronicljivega človeka ter prožnega sogovornika, nikoli ni mlačen v svojih pogledih. Ne govori rad o sebi, tudi o svojih stiskah ne, včasih pa je ostrih nazorov, na primer na temo nedoslednosti v pastoralni ali na temo igralništva oz. hazarda. V svojih stališčih je večkrat neizprosna, pogosto s pogledom naprej, ki ne žanje vedno širokega odobravanja.

Za številne pastoralne zasluge ga je Cerkev leta 1999 odlikovala s častnim naslovom papeški kaplan (monsignor). Za svoje dolgotrajno požrtvovalno delo v Novi Gorici je postal leta 2011 nagrajenec Mestne občine Nova Gorica.

Msgr. Gašper Rudolf, na mnoga leta!

*S starši, sestrami in brati na novi maši 7. maja 1954
(iz leve stojijo Jože, Elizabeta, Marta, Cirila, Marija, Marko.
Sedijo mama Marija, Boltežar, Gašper, oče Karel).*

Gašper (v sredini) z očetom, mamo, teto Štefanijo in sestro Marto v Benetkah leta 1937. Mama ima v rokah sina Marka.

Nova maša Gašperja Rudolfa v Črnem vrhu 7. maja 1954.

*Oče in mama na poroki Gašperjeve sestre Štefanije leta 1939.
Mamina narodna noša je bila takrat, pod Italijo, posebna
manifestacija slovenske pripadnosti.*

SPOMINI NA DRUŽINO RUDOLFOVIH

G. Gašper je bil rojen v vasici Dolane Lome, na jugovzhodni strani črnovrške planote.

Lome imajo 33 hišnih števil, vsaj tako je bilo, ko sem bila še doma, mogoče je sedaj katera več, ker je posebej v Dolanih Lomah kar nekaj mladih družin, ki so si zgradile novo hišo. Sama sem doma v Goranih Lomah - tako rečemo po domače. Z družino Ruodofovih in mojo družino Grižarjevih pa nas vežejo sorodstvene vezi. Moja pranova Uršula (žena od pranonota Jakoba - tistega, ki je bil zaprt), se je v 80. letih 19. stoletja k naši hiši priženila od Ruodofa in je torej bila teta od Gašperjevega očeta. Po njej nosim ime tudi jaz, ker je bilo to ime menda zelo všeč mojemu očetu.

Z Ruodofovimi smo se vedno žlahtali, posebno g. Gašper, ki še danes vedno poudari, da sem njegova žlahta. Moji starši so bili tudi na njegovi novi maši.

G. Gašperja sem prvič srečala, ko sem imela kakšnih 10 let. Vračala sem se iz šole, peš po glavni cesti, ko naju je s sosedovo Emo zajel dež. Zatekli sva se v Zajcov kozolec v neposredni bližini ceste. Kmalu se je ob kozolcu ustavil motor in noter sta prišla dva fant. Ves čas sta se hecala z nama in Ema, ki je bila 5 let starejša, mi je povedala, da je to Ruodofov Gašper, ki je bil takrat za župnika na Vojskem. Za drugega se ne spomnim, kdo je bil. Potem pa veliko let nisem imela priložnosti se srečati z njim, videvala sem ga le pri mašah. V Novi Gorici sem ga obiskala na Partizanski leta 1976, takoj ko je prišel sem za župnika.

Spominjam se, da sem k Ruodofu prihajala z očetom, ko je imel pri njih opravke. Imeli so namreč eno največjih kmetij v vasi z veliko živine, med drugim tudi plemenskega bika. In ko je bilo treba pripustiti kravo, smo se z očetom in kravo odpravili k njim. Med opraviлом so mene vedno odpeljali v kuhinjo, kjer mi je Gašperjeva mama postregla, me tudi celo pregledala, kako sem oblečena - dobesečno dvignila mi je krilce in preverila, če imam hlače, kombinček (tako je rekla). Imeli so, za razliko od drugih hiš, izjemno veliko kuhinjo z velikim štedilnikom. Temu se sedaj ne čudim, saj se je pri njih vedno vrtelo veliko ljudi. Poleg številne domače družine so vedno imeli kar nekaj hlapcev in dekel, ki so pomagali na kmetiji. Zelo skrivnostna pa je bila njihova izba - pri nas ji rečemo hiša. Vanjo sem le spotoma pokukala, saj me noter niso nikoli spustili. Ne vem več zagotovo, ampak mislim, da so imeli v njej kar nekaj kapelic s klečalniki. Tega pri drugih hišah v vasi nismo imeli, zato se mi je zdela njihova hiša še posebej skrivnostna. Ruodofovi so bili namreč izjemno pobožna družina, bolj kot drugi v vasi, čeprav moram reči, da smo prav od vseh hiš hodili v cerkev vsako nedeljo, kljub uri hoda.

Ruodofovi so si v 80. letih sezidali novo hišo, stare, za razliko od mojega rojstnega doma, niso porušili. Kmetijo vodi Gašperjev brat Jože, ki ima ženo Albino z Vojskega. Takrat so pravili, da mu je ženo zrihtal prav g. Gašper. Mislim, da je izbral dobro, saj je dobra gospodinja. Imajo tri sinove in vsi so si zgradili hiše v bližini doma.

Danes, v letu 2019, gospodinje Albine pri Ruodofovih ni več. Že več let je pokojna, gospodar Jože pa je prav v tem letu odšel v dom upoko-jencev v Črnem Vrhu. Tam se rad druží z mojo mamo Anico Grižarjevo, ki je v domu že tri leta.

Mnogi, ki smo g. Gašperja v Novi Gorici imeli radi, ga zelo pogrešamo. Predvsem zaradi njegovih pridig ob nedeljskih mašah. Bile so tako življenjske, polne napotkov za boljši vsakdan in nadaljnjo pot. Moji spomini segajo tudi v obdobje, ko so moji trije otroci v letih osnovne šole obiskovali verouk. Vedno je bil pripravljen na pogovor in vedno je imel razumevanje za težave z otroki. Dotaknile so se me tudi delavnice in predavanja, ki jih je organiziral.

V Medani sem ga že obiskala in vsakokrat me je navdušil s svojo bistrostjo, rekla bi, da se mu leta prav nič ne poznajo.

G. Gašper, želim vam še naprej polno jasnih misli, moči in življenjske sreče na poti Jezusovega učenca.

Urška Testen

Rudolfova domačija pred vojno.

S krstom smo kristjani.

Dar najmlajših; od verouka k oltarju.

DROBCI IZ POGOVORA S SESTRAMA G. GAŠPERJA

MARTA RUDOLF, POR. MIKUŽ

V osnovni šoli s poukom v italijanščini je moj brat preskočil en razred, italijanska učiteljica ga je namreč dala naprej in njegov sošolec Pavle je jezen protestiral, češ kaj bo hodil z njim v isti razred, saj je on starejši od Gašperja. Nihče ni vedel, zakaj se je to zgodilo

Potem je odšel v italijansko semenišče v Gorico, kasneje v Videm. Pred njegovim odhodom smo se šli vsi domači priporočiti Svetogorski Kraljici. Naslednji dan smo se odpeljali z vlakom v Videm. Dijaki iz bližnjih krajev v Furlaniji so se pripeljali s kočijami, mi, ki smo prišli od daleč, pa smo v Castellerio pešačili. V spominu so mi lepe konjske vprege. Semeniščnike so oblekli v posebne črne uniforme s pelerinco in kapo s šiltom, tudi moj brat jo je dobil.

V tisti uniformi je prišel tudi domov na počitnice. Doma so ga preoblekli in niso želeli, da bi v tistem oblačilu hodil k maši. Veselili smo se njegovega prihoda in smo mu kot gospodu v vsem ustregli. Tudi igrali smo se skupaj - Gašper, dve leti mlajša sestra in štiri leta mlajši brat ter jaz. Na gričku v sadovnjaku smo imeli peko. Tam so bile krtine pa zemlja in smo pekli pogačke. Imeli smo tudi maše, ko sta oče in mama odšla od hiše. Našemili smo se, jaz in sestra sva si obuli mamine čevlje z visoko peto in oblekli bluzo. Medve sva bili pevki, Gašper je imel mašo, brat Jože je ministriral. Mlajši bratje in sestre so bili pri maši in so morali ubogati. To smo počeli velikokrat. Oltar smo imeli pripravljen v hiši. Bila so tri okna in eno smo uporabljali kot oltarček.

Naredil ga je mojster, bil je lep in na njem so bile rože in podoba srca Jezusovega. Pred njim je bil klečalnik, otroci smo radi skrbeli, da so bile na njem vedno sveže rože.

Začela se je vojna ... Ko je Italija kapitulirala, je Gašper šel še za eno leto v šolo v Gorico, a takrat ni bilo iz naše vasi nobenega prevoza in bratu je bilo potrebno pomagati nositi prtljago. V Ajdovščino smo se podali peš, potem pa z vlakom in jaz sem ga največkrat spremljala. V Ajdovščini sem prespala in se naslednjega dne vrnila domov. Nekoč je bila z nama tudi sestra Marija, hodili smo v snežnem metežu, sestra se je potem z Vrhgore vrnila domov, jaz pa sem nadaljevala pot do Ajdovščine. Bila sem stara 15 let in kar so nam starši naročili, je bilo treba storiti.

Gašper pravi, da smo imeli zelo lepo otroštvo, jaz pa menim, da ni bilo tako lepo, ker sem kot najstarejša morala prestati veliko hudega. Gašper je bil celo leto od doma. Ko se je vrnil, je bilo zanj vse lepo pripravljeno in domačih težav ni občutil.

Ko so prišli partizani, nismo mogli iti iz vasi v vas, potrebovali smo dovolilnico. Nekoč sva prišla z bratom le do Črnega Vrha, vendar naju niso pustili naprej. Šla sem po dovolilnico na partizansko komando dol v »Balilo«, kot smo poslopje imenovali po fašistični organizaciji, kamor so silili tudi slovenske otroke. Gašper me je medtem čakal na vasi. Domačin, ki me je sprejel, je na mojo prošnjo odrezavo odgovoril: »Povej doma, naj fant kar doma ostane.« Vrnila sva se v Lome in potem odšla kar »na črno«. Nekoč so naju na Colu sredi ceste pričakali partizani in morala sva v njihovo pisarno, kjer sva zložila na postelje vso svojo prtljago. Za teto v Gorici sva nosila jajca, maslo ... Vse so nam pobrali in naprej sva odšla šla čisto suha.

Medtem ko je bil kot študent teologije v preiskovalnem zaporu, so mene poslali v Ljubljano, naj vprašam v semenišču, kako je z Gašperjem. Šla sem k škofovemu tajniku Pogačniku. Ko sem vstopila v njegovo pisarno, se je nasmehnil in mi povedal, da so poleg mojega brata zaprli še več semeniščnikov. Gašperju sem odnesla paket na Miklošičevo, vendar ga nisem smela videti.

Gašperja smo zelo spoštovali, vedno so bile velike priprave, ko je prihajal ob praznikih v domačo hišo. Sestre in bratje smo vselej lepo sodelovali in se imeli radi, a včasih smo se tudi skregali.

Ob novomašniškem posvečenju smo skoraj vsi odšli v Ljubljano. V škofijski kapeli ga je 24. aprila 1954 posvetil škof Vovk. Tedaj smo vse sestre od ganjenosti jokale.

Priprave na novo mašo so bile velike, saj je bilo okrog sto povabljen-
cev. Vsi sorodniki in sosedje so pomagali kot pri vseh slovesnostih in
pogrebih. En teden prej so prispeli bogoslovci in vse lepo pripravili,
okrasili cerkev in dom. Zadnje tri dni so prišle še kuharice.

Našega novomašnika sem sprejela na domačih vratih v soboto pred
praznikom in mu recitirala. Na to me je pripravil Gašperjev prijatelj, g.
Cimprič, doma iz Volč. Slavje je bilo pod domačim vezanim kozolcem.

CIRILA RUDOLF, POR. ŽERJAL

Doma smo iz Lom pri Črnem Vrhu nad Idrijo. Živelimi smo na precej
veliki kmetiji, oče, mama in osem otrok, štiri dekleta in štirje fantje.
Gašper je prišel na svet 29. julija 1930. Še vedno je zelo aktiven. Mis-
lim, da ima dobre, strenirane možgane in je telesno vzdržljiv. Nikoli
se mu ničesar ne stoji narediti.

Da se malo bolj spomnim svojega brata Gašperja. Moralo je biti pri
teti na Ravniku l. 1944, ko smo bili že drugič v begunstvu. Najprej
smo bivali v Hotedršici in potem na Ravniku. Tedaj je od nekod prišel
Gašper. Vedela sem, da je moj brat. On je namreč hodil v šolo v Italiji
in ni mogel priti domov. Takrat sem imela štiri leta in se ga dobro spo-
minjam. Domov smo se vrnili na pomlad 1945. Gašper pa se je vračal
v Lome med božičnimi, velikonočnimi in poletnimi počitnicami.

Bil je zelo prijazen in živahen fant. Meni je rad nagajal in sem zaradi njega
zmeraj jokala. Venomer me je dražil. Zdelo se je, da je užival, ko je nekdo
jokal. Še vedno ponagaja, kot da mu je to prirojeno. Mene in najmlajšega
brata pa je tudi pocrkľjal in pestoval. Ko je prišel iz Ljubljane, nam je vse-
lej kaj prinesel, bombone ali knjižice, iz katerih nam je rad bral.

Spominjam se še, moralo je biti sedeminštiridesetega ali leto pozne-
je, ko smo v adventu vsak večer molili. Pri eni večerni molitvi je oče
začel ihteti. Povedal je, da so Gašperja zaprli. Vsi smo jokali. To je

bila posledica udbovskih racij, ki so jih doživljali v lemenatu. Bil je tri mesece zaprt, a pri njem niso našli nič obremenilnega. Ni bil sam, aretiranih je bilo več semeniščnikov. Zaprt je bil v Ljubljani, verjetno na Miklošičevi. Starši so nam, mlajšim otrokom, take probleme običajno zamolčali, da nas ne bi vznemirjali in da ne bi gojili kakšno zamero.

Zdi se mi, da po tistem ni smel eno leto študirati. Spominjam se, da je bil doma in se je moral vsake toliko časa javiti nekje na policiji. Tedaj tega nisem vedela, le kasneje sem iz pogovorov to razbrala, mama in oče sta nam dejala, da je šel gobe nabirat. Imeli smo srečo, da nas mama in oče nista nikoli obremenjevala z ničimer, čeprav sta šla pred vojno in med njo skozi mnoge stiske. Sama sta nosila bremena. Nikoli nista rekla, ta je tak, oni takšen, ali - ne smeš se z njim družiti. Opozarjala sta nas, ta družba je dobra, ona manj. Nikoli pa nam nista prepovedala se s kom družiti. Bila sta napredna in zelo bistra. Vem, da je bila naša mama bolj ekološko osveščena, kot je marsikatera današnja gospodinja.

Ko sem hodila v osnovno šolo v Črnem Vrhu, smo imeli v bivši italijanski kasarni internat in prihajali so otroci iz Brd, Kanala. Poučevale so nas bivše borke. Nek naš sovaščan se je norčeval: »Tin ti lin tin. Tin ti lin tin, naša Marička se je nekje učila in je učiteljca zdej.« Že l. 1947 smo v prvem razredu veliko pretrpeli. Človek si ne more misliti, s kakšnim sadizmom smo imeli otroci opravka. Učitelji niso bili domačini. Naša učiteljica, starejša gospa, ime ji je bilo Hermina Slejkovec, nam je rekla, da nam bo duše iztrgala iz prsi. Še sedaj jo vidim. Bila je siva, suha in otroci smo se je bali, saj smo bili prestrašeni še iz časa vojne. Jaz sem se bala orla. In bog ne daj, da je kakšno letalo preletelo nebo nad nami. Takoj sem se stekla skrit. Če se zdaj spomnim, koliko strahu smo morali dati skozi kot otroci. Spomin na takšne dogodke ostane in vedno te zaboli.

Moralo je biti leta 1954, imela sem štirinajst let. Štiri ali pet otrok iz razreda so nas poslali na zaslišanje na sodišče v Ajdovščino, ker je gospod župnik pri nauku rekel, da človek ni nastal iz opice. Mislim, da je bilo to razlog za zaslišanje. Mi nismo vedeli, zakaj gremo. Dobili smo vabilo, da se moramo zglasiti na sodišču in smo se peljali z avtobusom v Ajdovščino. Tam so nas vprašali, če je res župnik tega in tega dne to in to rekel. Starši so nas doma podučili, naj rečemo, da pri nauku ne sodelujemo prav dobro, da nismo dobro poslušali. V glav-

nem so nas to spraševali in vsak si je nekaj izmislil. Si morete misliti, kakšno maltretiranje smo doživljali.

Pri nas je bil ravnatelj Miro Nakrst, potem Bojan Križaj, nato je prišla neka hudobna učiteljica z Vrhnike, ki nas je poučevala ročna dela.

Vojno smo težko doživljali, ker so bili pri nas partizani in domobranci. Partizani so nam izpraznili hlev, domačin je bil med njimi in je kazal, katera živinčeta naj se odpeljejo. Partizani niso prenesli razgledanega in vernega človeka. Tak človek je bil kamen spotike in take so preganjali. Rekli so nam kulaki, pa nismo imeli ničesar. Imeli smo gozd in zemljo, ki smo jo morali obdelovati. Od kar se spominjam, sem delala. Vedno smo samo delali - vsak po svojih močeh - tudi Gašper, ko je prihajal na počitnice. Če je plel, se ne spominjam, a med košnjo je vselej pridno pomagal.

Naša hiša stoji na krasni lokaciji sredi doline, na hribčku. Okrog nje pa se razprostira zemlja, njive in travniki, tako nas je imela naša mama vedno na očeh. Opazovala je, če smo pridni. Imeli smo veliko živine in smo pasli. Takoj po vojni smo imeli tudi ovce in meni so neznansko nagajali. Veste, biti najmanjši otrok je po eni strani lepo, ker te crkljajo, po drugi strani ti pa vsi komandirajo in nagajajo. Jaz sem zmeraj jokala. Brat, ki sedaj živi v Logatcu, mi je vedno prignal neubogljiva teleta, ki so šla po svoje. Takrat je bilo jeseni na njivah še polno zelja in drugih pridelkov in morali smo paziti, da jih ne bi živali pomendrale. Ušle so tudi na sosedovo in potem je bil cel hudič. Posejana je bila strniščna detelja in tisto bi živina najraje jedla. Bilo je nevarno, da bi jih napihnilo in bi poginile.

Gašper je poletja največ preživel doma, mogoče je šel kdaj v Ljubljano ali na obisk h kakšnemu sošolcu. Kosil je in pomagal pri spravilu sena pa pri mlačvi. Pri delu se je vselej prav dobro znašel. Pri pletju ga ni bilo, ker je bil v šoli. Imeli smo veliko krompirja in pobiral se je šele konec oktobra.

Kolikor vem, je odšel od doma z desetimi leti. Nedavno nam je šel pokazat kraj šolanja Castelliero, ki je kar precej oddaljen od železniške postaje in leži na vzpetini.

Pogovarjala se je Valentina Ščuka

Na romanju v Lurd leta 2001.

Cerkveni pevci v Novi Gorici.

GLASOVI ŽUPLJANOV

ODMEV PRIDIG

Radi in s ponosom se predstavljamo kot župljani Kristusa Odrešenika. In v vsakdanjem pogovoru slišiš: Grem h Kristusu Odrešeniku, prihajam od Kristusa Odrešenika. Občudujemo namreč zamisel posvetiti z velikimi napori v neprijaznih časih postavljeno cerkev prav Njemu.

S Kostanjevice se že stoletja razgleduje cerkev Marijinega oznanjenja, s Skalnice še stoletje dalj kraljuje Kraljica Svetogorska, sredi novogoriške ravnice pa borih štirideset let domuje Kristus Odrešenik. Ali ni bil to v duhovno izpraznjenem prostoru in času dobesedno klic k izvoru krščanstva, porojen v dalekosežni zamisli škofa Janeza Jenka?

Asketsko izklesani Kristus nas vabi v duhovno, »*notranjo puščavo*«, kliče k zbranosti ob poslušanju Božje besede. Skoraj štiri desetletja je med nami g. Gašper iz nje črpal bistvo veselega oznanila. Izvirno besedilo si moral samo pozorno poslušati, kajti pridigar se ga je kdaj komaj dotaknil, pred nami pa je vseeno zaživelo v polni podobi, njemu pa postalo izhodišče razmišljanja in aktualizacije. Razgrnilo je oznanilo sodobnega kaotičnega časa, kritično presojo našega bivanja in delovanja, trkanje na našo vest. In evangelist, Luka ali Matej, Marko ali Janez, je oživel, postal naš sodobnik, njegovo sporočilo je znova potrdilo razsežnosti večnosti. Dotaknilo se je tudi manj vernih. Odzvanjalo je v naši zavesti tudi onkraj cerkvenih prostorov in nedeljskih obredov. Sredi tedna si se kar

med delom znašel ob razglabljanju, kako so se v pridigi ustvarjale povezave med evangeliem in prodorno analizo sodobnega življenja ter kako so se pridige po vseh pedagoško-metodičnih principih navezoval na že obravnavano temo iz prejšnje nedelje ter na koncu povzele bistvo povedanega.

Vsekakor mojstrovine klene slovenske besede, značilnega osebnega sloga in domiselne, čeprav ne vedno trdne zgradbe. Predvsem pa zakladnica misli, potrebnih za duhovno rast posameznika in nujnih za obstoj slovenskega naroda.

Posebne simpatije so pridige kdaj vzbudile tudi z neposrednim nagovorom najmlajših in dialogom z njimi, kot da bi pri njih iskale potrditev in navdih ter jih vzpodbudile k molitvi: (če uporabim besede B. Golob) »Moj prijatelj, Jezus dragi, zdaj pa, prosim, k meni sedi, mi prišepni pravo misel, da še jaz kaj naučim župnika in katehete, tete, mame in očete.«

Glas g. Gašperja pa še vedno prihaja do nas iz dragocenega izбора njegovih goriških pridig Sidra Božje besede, izdanih pri založbi Družina, in iz internetnih zvočnih zapisov iz Medane ter še vedno bogati naša spoznanja in doživljanja. Do nas prihaja tudi njegova trdna vera, izražena z njemu svojsko prepričljivostjo in namigom, ki nas kar strese:

»Bog je dober in bodočnost mu pripada. Koliko bomo mi pri tem soudeleženi, pa je naše vprašanje.«

Marija Mimi Jelen

MOLITEV V ZAHVALO

Ob Božji besedi ste nas 37 let vodili v svet svetega, božjega. Vse se je prepletalo. Božja beseda, evharistija, Vaše besede. Dobivali smo mnoge odgovore za naša življenja. Besede so odmevale v nas, iz njih smo živeli in odkrivali, da Božja beseda, če jo vzamemo zares, napolnjuje z mirom in daje moč za bolj polno življenje. Tkal se je naš odnos do Jezusa in njegovih besed. On sam je rekel, da so duh in življenje. Potrebovali smo jih, bile so vedno nove, znova in znova so izzivale. Vedeli smo, da nas Bog ljubi, kljub temu da smo, kakršni pač smo, in da veruje v nas. Cerkve nam je postala dom, kjer smo bili sprejeti z usmiljenjem, slišani, razumljeni, kot objeti. Najbrž je bil tudi to razlog, da smo se z radostjo in upanjem oklepali Jezusa in njegovih besed. Čutili smo, da naši cerkvi pripadamo. S spoštovanjem smo bralci beril stopali v prezbiterij, da bi izpolnili svoje poslanstvo, prebrali Božjo besedo z željo, da bi vse nagovorila. Govorili ste nam resnico. Včasih je bolelo, ampak hoteli ste nam dobro in čez čas smo Vam bili hvaležni. Tudi evangelij ne boža. Ob njem in Vaših besedah smo spoznavali, da nas Jezus hoče svobodne, da bi nas, tudi po svojih besedah, odreševal, uvajal v modrost, ljubezen ...

Vzljubili smo Vas, Vam zaupali in Vam prisluhnili. Hodili ste z nami in nam kazali smer in cilj.

Molili smo, slavili Boga, neskončno hvaležni za vse, kar nam je podarjal. Našo cerkev je napolnilo veselje. Božja beseda je bogatila naša srečanja bralcev svetopisemskih beril in druga župnijska srečanja.

Radi bi Vam povrnili. Moč molitve je nad vsem.

Z neizrekljivo hvaležnostjo sklepamo roke v molitvi in prosimo Boga, naj Vas blagoslavlja in varuje in naj bo z Vami mati Marija.

Marija Tell

S POTI

Na tem potovanju sta se najini poti večkrat križali; seveda bolj moja z njegovo. Njegovih besed, misli nisem vedno razumel takoj, z modrostjo, ki upam, prihaja z mojimi leti, pa dojemam smisel, veličino in moč sidra izpridiganega.

Z resnico, da je vedno nekdo nad mano, me je z božajočo prepričanoostjo popeljal v svet z manj bojazni, v katerega verjamem. Ohranjam pa krhkost (ne z videzom), ki prijetno sobiva v meni in me pušča takega, kot sem. In še vedno mi je dal vedeti, da je tako prav.

Učil sem se biti sin, brat, mož, oče, zet, vnuk, nečak, svak; sodelavec, vodja, prijatelj. Nevidno je klesal mojo notranjo podobo zakonca in očeta. Z največjim poudarkom na teh dveh vlogah. Ki pustita sledi na rodovih slehernika.

Moj materni jezik je jezik za bogove; vsakič, ko sem odhajal od tam, sem jo spet imel bolj rad. Slovenščino. In Slovenijo. In vsakič, ko sem odhajal od tam, je moj ego rastel. Ponosen na to, kar sem, in na to, od kod prihajam. In na jezik, ki ga govorim, pišem.

Je moj krstnik, od takrat najino sopotništvo. Nama je podelil zakrament sv. zakona. Mi daje vedeti, da sem na pravi poti, še z zadnjim sms.

Nekoč sva v župnijski pisarni začela debato, zakaj se zgodijo dobrim ljudem hude stvari. V razmišljanju o dobroti in hudem sem še na začetku, mi ne steče.

Vem pa, da je ta hiša moja, pa vendar moja ni, in da tisti, ki za mano pride, jo tudi zapusti ...

Hvaležen za sopotništvo,

Dimitrij Klančič, Miren, Nova Gorica

CERKVENI ZBOR KRISTUSA ODREŠENIKA

Daljnega leta 1976, ko je gospod Gašper maševal tudi v cerkvi Svete Trojice, je nagovoril vernike k sodelovanju in odzvala se je Arjana Pelan. Kot mlado dekletce, z nekaj izkušnjami na klavirju, je prevzela igranje harmonija pri svetih mašah. Gospa Bojana Vidmar, ki je do takrat spremljala bogoslužja z violino, ji je pomagala pri izboru pesmi.

V kapeli na Prvomajski pa se je z oranjem ledine trudila gospa Julica Faganel, ki se začetkov spominja takole:

»Zbor je doživel svoj ,krst‘ ob postavitvi temeljnega kamna za novo cerkev. Bilo nas je okrog deset in prvi naš psalm je bil V Gospodovo hišo pojdemo veseli. To jedro pevcev je bila tudi zasnova za mešani cerkveni zbor, ustanovljen kmalu po prihodu v novo cerkev. Že naslednje leto smo sodelovali pri božičnici na Mirenskem gradu. Peli smo skoraj a capella, saj nas je gospa Marjeta Kralj spremljala le na harmoniju. Z močno voljo in vztrajnostjo pevcev smo kmalu naštudirali program za mašne dele, saj je bila vsaka pesem prvo arhivsko gradivo za današnji zbor. Prav ta zagnanost nas je zelo povezala in res sta bili prisotni pripadnost in odgovornost do naše nove cerkve.«

Leta 1987 je za nekaj časa vodenje prevzela sestra Nada, nato pa duhovnik in cerkveni glasbenik gospod Lojze Kobal. Po dolgoletnem sodelovanju ga je zaradi zdravstvenih težav moral zapustiti in takrat je na pomoč priskočila Irena Stubelj.

Delo je za krajše obdobje nadaljeval organist in pevovodja Gregor Klančič, leta 2006 pa je zbor pod svoje okrilje sprejel zborovodja Matej Petejan, ki je k sodelovanju povabil odličnega organista Uroša Ceja. Skupaj ga vodita še danes.

Bogdana Možina

Pevci se z radostjo v srcu spomnimo gospoda Gašperja, karizmatičnega, odločnega človeka, ki je spoštoval in vedno podpiral naše delo. Na svoj edinstveni način nas je nagovoril, pohvalil, včasih dodal tudi pikro opazko, a vedno dobronamerno, z nasmehom na obrazu.

Pridige pri nedeljskih mašah smo poslušali z zanimanjem, saj je Božjo besedo spretno prenesel v naša življenja in sodobni čas. Z dobro mero kritičnega razmišljanja je v nas prebudil željo po iskanju odgovorov in poglobljanju osebnega odnosa z Bogom.

Naša skupna romanja so bila posebna doživetja, ki so nas duhovno krepila in medsebojno povezovala v veliko družino. Kot odličen duhovni vodja nam je s svojim neprecenljivim znanjem osvežil zgodovinske in svetopisemske dogodke ter približal kraje in ljudi. Iskreno smo hvaležni za trenutke, ki bi se lahko izgubili v času, a so se ob njegovih besedah spremenili v globoka doživetja in ta so ostala v nas za vedno.

S petjem smo sodelovali pri svetih mašah ob nedeljah in praznikih, v prav posebno veselje pa nam je bilo pokloniti pesem gospodu Gašperju za god. To tradicijo smo ohranili do danes, ko se vsakič znova veselimo praznika Svetih Treh kraljev. Tedaj ga obiščemo v Medani in tam sodelujemo pri sveti maši. Skupaj preživimo čudovit večer ob prisrčni dobrodošlici in prijetnem kramljanju. Naj tako ostane še mnogo let.

Pevci Kristusa Odrešenika

POMEMBNI MEJNIK NA POTI SPOZNANJA

Z gospodom Gašperjem sem se po povabilu Gregorja Klančiča srečal avgusta 2006 na posvetu, da bi prevzel vodenje orglarske šole in župnijskega zbora v Novi Gorici. Poznal sem ga po imenu in pripovedovanjih svojih staršev, saj je bil nekaj časa župnik tudi v Mirnu.

Stvar je stekla, orglarska šola je začela delovati, z župnijskim zborom smo sodelovali ob nedeljah in praznikih pri mašah.

Ko sem se kot zborovodja ukvarjal s partiturami cerkvenih in drugih skladb, jih premišljeval, sem večkrat naletel na problem odnosa človek s človekom in človek z Bogom. Naenkrat sem začutil, da odgovorov ne dajem in ne iščem sam. Vsako nedeljo se mi je ob pridigi gospoda Gašperja utrnilo novo spoznanje, novi odgovori in nova vprašanja. Spoznal sem, da kar prihaja od mikrofona na oltarju do mene, gre skozi glasbo do pevcev na koru in do ljudi v cerkvi.

Biti del celote, cerkvene skupnosti, del bogoslužja, iskreno prisoten s srcem in vero, vse to mi pomeni največ v mojem poklicu, saj tako lahko delim z drugimi tisto malo, a iskreno, kar imam v sebi. Hvala gospodu Gašperju za vsako besedo.

Matej Petejan (zborovodja zbora Kristusa Odrešenika)

KATEHEZA DOBREGA PASTIRJA

Bila je nedelja, pred mnogimi leti. Pri sveti maši sem poslušala pridigo našega župnika, gospoda Gašperja.

Mislim, da je bilo v adventnem času. In spominjam se besede, ki jo je izrekel. Nisem se zavedala, da se je bom danes še vedno spominjala. Razumem in zavedam se je bolj kot kdaj koli. Takrat, pred mnogimi leti, se je nisem. In verjamem, da se tudi veliko drugih ljudi ni preveč obremenjevalo z njo. Tako kot se nismo obremenjevali z njenimi posledicami, ker jih nismo znali videti vnaprej. Gospod Gašper je to zmoget in zmore še danes. Videti daleč naprej od trenutka, v katerem živimo. Govorim o besedi potrošništvo. O tem, kako nas je družba z nenehnim reklamiranjem, odpiranjem trgovin vse dni v tednu, z vsem svojim bliščem posrkala vase in začela družine načrtno odvracati od njenega prvotnega pomena. Od tega, da so mama, tata in otroci ena celota. Zelo dobro pripravljena manipulacija okolja je poskrbela za razvrednotenje človeka. Prodrla je do najšibkejše celice, do družine. In to z enim samim namenom, prevzeti oblast. Kajti, če imaš oblast, imaš vse.

Družina je pogrnila na svoji identiteti. Najhujša zasvojenost današnjega časa niso več droge, cigareti in alkohol, ampak naprava, ki jo imamo vsi v žepih. Skrita je, dostopna vsem in ob vsakem času. Ja, mobilni telefon. Pozna vse človeške slabosti in ponuja čudežna zdravila, super junake z izklesanimi telesi, virtualno resničnost, igrice za prosti čas tudi za najmlajše, pornografijo itd. Seveda vse zastonj. Edino, kar moraš storiti, je to, da si na napravo non stop priklopljen. Gorje, če ne slediš vsemu. Potem nastopijo osamljenost, duševne stiske, žalost, praznina, odtujenost, otopelost. To so današnje stiske družin. Gospod Gašper se je vsega tega že takrat premočno zavedal. Kolikokrat nam je govoril o družini, o varstvu družine, o veri v Jezusa, o črpanju moči v molitvi, o druženju v občestvo, znal nam je predstaviti pasti, v katere se je ujel današnji

Pogled v kotiček atrija.

človek. Vendar ni ostal samo pri besedah. Idej v njegovi glavi ni nikoli zmanjkalo. Trudil se je zaščititi osnovno celico družbe in s tem tudi otroke in mladino. Skozi priprave na krst, srečanja s starši, podpiranja velikega števila skupin v župniji, ustanovitve župnijskega vrtca in programa kateheze Dobrega pastirja za predšolske otroke. Vse za družino.

Večino vsega tega sem okušala kot otrok, odraščajoče dekle in mati. Z velikim veseljem pa sem pred desetimi leti na pobudo g. Gašperja kot katehistinja tudi aktivno stopila v katehezo Dobrega pastirja, ki poteka v posebej pripravljenem prostoru (atriju), kjer otroci ob mojih predstavitvah vsebin Svetega pisma in ob delu z vnaprej pripravljenimi materiali odkrivajo temeljne skrivnosti vere, krščanskega življenja in se uvajajo v poseben odnos z Bogom. Atrij je prostor, kjer delo postane molitev. Svet otrokove vere je drugačen od vere odraslega. Temu se vse bolj čudim in to občudujem. Odrasli nima več tako odprtega in mirnega odnosa z Bogom kot otrok. Otrok ima sposobnost drugačne molitve in zaznavanja presežnega. Obstaja globoka vez, ki združuje Boga z otrokom in ki je ni mogoče razložiti kot dosežek človekovega dela. Kot katehistinja sem v atriju opazovalka, vse ostalo prepuščam Njemu. Otroci v atriju večino časa delajo sami, jaz se vključim samo v trenutku, ko me potrebujejo. Kdaj je primeren trenutek, da vskočim v njihovo delo, pa je rezultat dobrega opazovanja. Otrok pri svojem delu in veselju, ki se mu pri tem riše na obraz, je čudovit prizor. Tudi kot starši bi včasih morali svoje otroke pri igri le nemo opazovati, se čuditi njihovi vztrajnosti, radovednosti in miru. Otroci potrebujejo mir. In v atriju ga dobijo. Zelo radi poslušajo tišino. To je nekaj, česar jim manjka. Pa ne samo njim, tudi nam, odraslim.

Vse to je le delček mozaika, ki ga je neutrudno sestavljal naš župnik, g. Gašper skozi dolga leta svojega delovanja v župniji Kristusa Odrešenika.

Naj zaključim z dvema Jezusovima besedama, ki ju je g. Gašper velikokrat izrekel: »Pridi in hodi za menoj.« Preprosti besedi, ki vsem ponujata varstvo in zaščito. Za vse ostalo bo On poskrbel.

Gospod Gašper, hvala za vse, hvala, da ste bil z nami.

Ana Kretič Mamič

TEMELJI ŽUPNIJE

Veliko časa je minilo od nastanka župnije Kristusa Odrešenika s temelji, ki jih je postavil gospod Gašper. Župljani morajo sami skrbeti in sodelovati pri katerikoli izmed nešteti aktivnosti, ki potekajo znotraj župnije: vzdrževanje, krašenje, petje, skavti, čiščenje, branje berila, ministriranje in še in še.

Moj pokojni mož Ivo je leta sodeloval v gospodarskem svetu, kot družina pa smo se vključili v čiščenje, kjer sem še vedno aktivna. Čisto vsak župljan si lahko izbere svoj kotiček, kjer je vedno dobrodošel in kjer se lahko izkaže. Priznati je treba, da je potrebno veliko dobre volje, da se po napornem delovnem dnevu odpraviš v župnišče in sodeluješ pri izbrani aktivnosti. Vse je odvisno od posameznikove dobre volje in predanosti svoji cerkvi.

Začetek mojega poučevanja v šoli sovпада z nastankom župnije Kristusa Odrešenika. Že po nekaj mesecih sem videla neverjetno razliko v načinu delovanja teh dveh ustanov. V obeh poteka vzgoja in izobraževanje, v obeh so isti otroci, le da se v šoli poudarja forma z množico pravil, ki se morajo držati raznih smernic, te so se v času mojega poučevanja pogostokrat spremenjale.

Po drugi strani pa smo bili v župniji deležni srečanj staršev veroučencev ali pa priprav na prejem svetih zakramentov. To so bile prave delavnice za življenje, kjer smo se starši učili vzgajati svoje otroke s pohvalami in vzgojnimi kaznimi, ustvarjanjem odkritih odnosov v družini, praznovanjem in druženjem, celo pomena oblačenja nismo obšli in še marsičesa ne na videz obstranskega, vendar za življenje zelo pomembnega. G. Gašper je kot moderen moderator srečanja vedno umestil temo ali problem v prostor in čas in na tej podlagi smo starši iskali rešitve. Glede na njegovo poznavanje psihologije v različnih življenjskih obdobjih, smo starši čutili, da nam lahko pomaga, ko se znajdemo v težavah in ne vemo kaj storiti. Vse župljane je poznal po imenu in za vsakega si je vzel čas, kar je danes neprecenljivo, saj se bojimo drug drugega.

Moja družina je globoko hvaležna g. Gašperju za obdobje, ki ga je preživel v župniji Kristusa Odrešenika, ko je oral ledino novega cerkvenega občestva. Novogoričani, priseljeni z vseh koncev, nevajeni

mestnega življenja, smo se zgubljeni zbirali najprej na Partizanski, potem pa v novi, moderni cerkvi ob vpadnici v razvijajoče se mesto, kamor je bila na rob potisnjena cerkev Kristusa Odrešenika.

Mnogi pa smo čutili, da to ni samo stranski vhod v mesto, ampak točka, ki ti odpira pot v Življenje.

Vanda Mervič

ŠOLA VERSKEGA POGLABLJANJA

Ena od mnogih zadolžitev gospoda Gašperja Rudolfa je bila tudi triletna šola verskega poglobljanja za odrasle, prvič izvedena 1991. V zadnji skupini smo jo med več kot dvajsetimi rednimi slušatelji, nekaterimi tudi iz drugih župnij, obiskovale tudi me, tri članice Marijinega dela.

Gospod Gašper je bil izreden katehet, ki zna dobro povedati in pojasniti tudi najbolj preprostim ljudem. Njegovo spraševanje ni bilo klasično šolsko, ampak dialog, s katerim je poskušal pronikati v spremenjene odnose v družini in družbi, da bi tudi tako našel ključ svojemu pastoralnemu delu v radikalno spremenjenem času. Pri določenih vprašanjih so mu bila dragocena posebej mnenja mladih. Po starosti smo bili namreč raznolika skupina.

Gospod Gašper je lik neposrednega človeka, ljubitelj reda in resnosti pri svojih urah, iskrov in poln kritičnega humorja, ki včasih zaboli, a naslovnika tudi prebudi. Istočasno ljubeč in prijateljski, še posebej po končanih obveznostih in v osebni odnosu. V naši skupini triletna šola smo med seboj stkali lepe odnose, ki smo jih ob koncu leta kronali z romanjem, nazadnje na Barbano in v Oglej.

Še danes iz njegovih duhovnih poglobljanj črpamo navdihe.

Marija, Jasna, Ferdinanda

MOČ NJEGOVE BESEDE

Navzočnost gospoda Gašperja je zaznamovala večino najpomembnejših dogodkov v naši družini. Tudi smrt hčerke.

Naša prvorojenka nas je zapustila stara 15 let. Imela je hudo obliko cerebralne paralize. Stara Gora je bila njen drugi dom. Tako kot tudi številnim drugim otrokom. V tistem času je bil obstoj Stare Gore ogrožen, zato smo se starši, organizirani v civilno iniciativo, borili za njen obstanek. Sama sem bila ena aktivnejših članic odbora.

Ko sem ob hčerkini smrti prišla k gospodu Gašperju in ga prosila, da bi opravil pogrebni obred, je bilo eno izmed njegovih prvih vprašanj, ki mi jih je zastavil, ali nameravam vztrajati v bitki za Staro Goro kljub izgubi hčerke. »Ali si pomislila, da je bilo to morda njeno poslanstvo?« je zaključil.

Vprašanje me je presenetilo. Zdelo se mi je nekoliko preuranjeno, v tistem trenutku morda celo neprimerno. Potopljena v svojo žalost nisem bila sposobna razmišljanja in odločanja. Vendar, že ko so si njegove besede šele utirale pot do moje zavesti, so že začele spreminjati podobe v doživljanju moje žalosti. V naši prizadeti deklici sem videla Božjo poslanko, sebe pa kot izbranko za pomembno nalogo. Moja bolečina je začela izgubljati ostrino, vera se je poglobila, cilj je bil ob pomoči mnogih dobrih ljudi dosežen.

Uspelo nam je preprečiti prodajo Stare Gore za profitne dejavnosti - celo o igralništvu se je govorilo - in ohraniti ta lepi kotiček za potrebe bolnikov.

V bivši ortopedski bolnišnici se izvaja rehabilitacija odraslih bolnikov po poškodbi glave, letos pa se iz dotrajanih starih paviljonov v težko pričakovani novozgrajeni objekt selijo tudi otroci ...

Naš gospod Gašper ima veliko talentov. Eden je ta, da zna Božjo besedo posredovati tako, da v človeku deluje.

Njegove besede so bile vedno zakladnica vere in modrosti, iz katere smo bogateli vsi.

Nada Gortnar Gorjan

ZAKLJUČKA NI, KER GA NI

Naša družina je »preživila« z vami, g. Gašper, veliko časa. Od leta 1976, ko sva se z Evgenom pripravljala na poroko, pa do vašega odhoda v Medano 2013. V koprski škofiji ste prvi pričeli s pripravami na zakon v približno taki obliki, kot še danes potekajo. Oranje ledine!

Nekajkrat sem se z vami pogovarjala in to zelo na kratko. Domov ste me »poslali« z mislijo, stavkom, ki me je spremljal še dolgo. Tako se je »pogovor« nadaljeval. S tem ste mi ozavestili, da je čas dragocen.

Občudovala sem vaš način branja: jasen glas, ki se je ujemal z vsebino besedila. Ne rečem, da samo vi znate tako brati. V vašem branju je bilo slišati tudi lepoto našega jezika. Če ste se kdaj zmotili, se niste popravljali. Nadaljevali ste s svojimi besedami in neopazno prešli na napisan tekst. Saj je bilo tako? Šola branja.

Vaše maše so bile, ne najdem druge besede, asketske: brez besednih okraskov in dodatkov, s katerimi bi ta velika molitev dobila sladkobno neresen pridih. Oznanila so bila kratka in jasna. Niso izpadla kot prva, najpomembnejša pridiga. Zahvaljujem se vam tudi za to, da nismo imeli nabirk – ofrov.

Vaše pridige so poglavje zase. Niste delali obnov evangelijev in beril. Aktualizirali ste jih. Božja beseda se me je dotaknila, kot da bi bila napisana danes in to zame. Včasih se mi je zdel določen stavek ali misel iz evangelija in berila naravnost nepomemben ali pa ga nisem niti zaznala. Kakšno blagodejno spoznanje, ko ste ga razložili in povezali v celoto besedila.

Hvaležna sem vam tudi za vašo dobronamerno kritiko. Kot bralka berila sem imela navado, da sem kar se da hitro prišla do ambona in potem prebrala berilo skoraj brez dihanja. Ne spominja se več vaših besed, ko ste me opozorili na mojo razvado. Razumela pa sem jih tako: K ambonu pristopi počasi in zbrano. Že s pristopom pričneš brati. Ali povedano z drugimi besedami: Stvari se pričnejo dogajati že, ko se nanje pripravljamo.

Ko so naši otroci hodili k verouku, so bile njihove domače naloge nekaj časa zelo zahtevne. Tudi starši smo se morali usesti zraven. Marsikaj v zvezi z vero smo še enkrat razmislili in to temeljito, ker drugače

se nismo mogli pogovarjati z otroki. Pogovor o veri, to je bilo tisto največ.

Podobno je bilo pri pripravi na birmo, ko smo pričeli delati doma v manjših skupinah brez prisotnosti duhovnika. Veliko poguma in vztrajnosti je bilo potrebno, tako z vaše strani kot z naše. Kljub negotovosti, ki smo jo na začetku čutili, je potem stvar stekla. Starši smo se povezali.

Hvaležna sem tudi za to, da ste sprejeli skavte, ki so vas zelo upoštevali, čeprav tega niso znali najbolje pokazati.

Še bi lahko naštevala: knjige, izobraževanja, sprejemanje narave kot lepote in kot dejstva, da smo del nje same.

Nek dogodek pa se mi zdi od vsega najpomembnejši. Nek fant, ki je bi tudi skavt, se sreča z vami v preddverju cerkve. Oba zagledata na tleh papirček. Skavta vprašate: »Ali ne bi pobral papirček?« Odgovor: »Ne, ker ni moj!« Sklonili ste se, pobrali papirček in šli naprej, ne da bi s kakršno koli besedo ovekovečili svoje dejanje. Tudi skavt je bil tiho. Tiho je bil samo na zunaj. V notranjosti so se bliskala vprašanja, na katera pa ima odgovor samo srce.

Kadarkoli nisem razumela vaših besed ali dejanj ali pa vi mojih, ni prišlo do zamere. Oba sva namreč doma iz iste vasi, najlepše vasi na svetu, kjer so nedeljska jutra pomirjajoče sveta. Tega se ne da zatajiti.

Zaključka ni, ker ga ni.

Poti so odprte, iskanja in osmišljanja ostajajo še mnogo bolj poglobljena, kot so bila nekoč.

Lahko bi pa namesto vsega tega napisala samo: Gospod Gašper, duhovnik z maziljenimi rokami, ki so blagoslavljal in se dotikale neskončno Svetega.

Lep pozdrav in čestitke ob diamantni obletnici mašništva.

Viragh Boltar Piroška

KRISTUS, KRALJ LJUBEZNI

Z rojstvom Kristusa, Kralja ljubezni se je zgodil v svetu farizejev čudež, rojstvo duhovne resnice. Ljubezni.

»Učenik, katera je največja zapoved v postavi?« Kralj ljubezni je odgovoril: »Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem in vso dušo in vsem mišljenjem.« To je največja in prva zapoved. Druga pa je njej enaka: »Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.« Na teh dveh zapovedih stoji vsa postava. Ljubezen je odgovor na problem človekovega obstoja.

Velik izziv prostora in časa je graditev Cerkve Kristusa, Kralja ljubezni. Tudi pri nas se težko in počasi celijo rane - posledice nasilja prve in druge svetovne vojne. Ta prostor je bil v preteklosti kraj vojaških spopadov, kraj trpljenja in smrti in zato zelo potrebujemo šolo, umetnost ljubezni in življenja. To naj bo naša glavna zemeljska katedrala. Bodimo duhovni kvas v prostoru in času najgršega poglavja zgodovine, zlorabe človekovega duha – vojne in njene trajne škode. In Lk 19,10 »Sin Očetov je prišel iskat in rešit, kar je izgubljeno.« In Cerkev Kristusa Kralja naj postane ikona ljubezni za verne in neverne, duhovni prostor, v katerem živimo.

Župljani, predvsem družine, smo z g. Gašperjem skupaj življenjsko zoreli kot os župnijskega življenja od rojstva do krsta, birme, poroke in smrti. Družina pa v zemeljskem svetu »banalnosti zla«, kot ga imenuje filozofinja Hannah Arendt v svojem poročilu o sojenju Eichmannu v Jeruzalemu, potrebuje in bo vse bolj potrebovala vseživljenjsko podporo in pomoč.

Sedaj pa kopernikovski zasuk v razmišljanju. G. Gašper, Vi ste zastavili in visoko ovrednotili celostno vzgojno delo z družino in družbo, tudi zunaj cerkvenih institucij. Vedeli ste, da je treba začeti zgodaj, v vrtcu, in z mnogimi plemenitimi dejanji ste skušali reševati probleme ožje in širše civilizacije. *Tempus fugit*, je pisalo pod sončnimi urami, čas beži.

Goriška konkatedrala ima osnovno poslanstvo, da z Vašim širokim obzorjem dobi svoj globlji duhovni obraz. Svoje bogato življenjsko izkustvo lahko prelijete v duhovno posodo mlajšega duhovnega gašperja, tako da postane goriška Cerkev Kristusa Kralja ključ do poglobljenega duhovnega zorenja in preobrazbe. Kajti človek je duhovno bitje,

kar je ugotovil že Sokrat, in družina je prostor duhovnega zorenja, prostor in čas ljubezni, rojevanja, vzgoje, rasti, staranja in minevanja.

Civilizacija potrebuje vizijo in pomoč, vzpodbude, napotke, kako vzgajati vse nas – stare starše, starše in otroke - v tem razsutem času v odgovorne in ljubeče osebe. **Zdrava in ljubeča družina je največji problem in izziv te naše človeku vedno bolj odtujene civilizacije.**

Če hočemo, zmoremo!

Naša naloga je, da se s skupnimi napori soočimo z duhovnim problemom - kako VEČ BITI, kako gojiti kakovostne medsebojne odnose in ljubeče družine.

Za vse napore in delo v dobro naših družin in župnije se Vam zahvaljujem ter Vam z vsem spoštovanjem čestitam ob vašem visokem duhovniškem jubileju.

Viktor Drusany

NEIZBRISNE SLEDI V MLADIH

Gospod Gašper se je veliko posvečal delu z otroki in mladimi ter pri tem uporabljal zelo inovativne in neposredne pristope. Vikendi za birmance na Mirenskem gradu, poletni tedni za veroučence v Čepovanu, tedni za mlade v Soči, počitnice za ministrante na Vojskem ... niso bili namenjeni zgolj duhovnemu poglobljanju in katehezi, pač pa tudi vzpostavljanju in krepitvi medsebojnih odnosov ter graditvi posameznikove osebnosti in skupnosti. Iz teh odmikov od ustaljenega družinskega in župnijskega življenja so izšla mnoga prijateljstva, ki so navkljub različnim življenjskim potem po toliko letih še vedno živa.

Gospod Gašper se je izkazal za dobrega poznavalca mladih, saj je k vsakemu posamezniku znal pristopiti na svojstven način in ga usmeriti na njegovi poti zorenja. Pri tem nam je vedno stal ob strani z nasveti, razumevanjem in molitvijo. Vedno sem imel občutek, da za vsakega ve, na kakšen način bo najbolje pomagal graditi občestvo: kot ministrant, pevec, bralec, skavt ... V župnijskem mozaiku je za

vsakega našel pravo mesto. Čeprav je na prvi pogled prepustil delo z mladino in strežniki kaplanom, je bil duhovno vedno prisoten. Njegova velika vrlina je bila ta, da se je za nekoga zanimal, čeprav dlje časa ni imel stika z njim. Do mladih in njihovih predlogov je bil zelo odprt, pripravljen na iskanje stičnih točk, a vendar odločen in nepopustljiv, ko je bilo potrebno zaustaviti ali preusmeriti mladostno vihravost. Lepa prilika za tako sodelovanje so bile jaslice, postavljene v kapeli. Svoje bogato znanje in izkušnje je rad delil z mladimi, med katerimi so bile njegove misli in pridige dobro sprejete, saj je znal na razumljiv in jedrnat način sporočiti bistvo.

Z njim sem sodeloval na različne načine, kot ministrant, voditelj ministrantske skupine, bralec Božje besede, izredni delivec svetega obhajila ... S svojim zgledom, razgledanostjo in zaupanjem je veliko pripomogel k moji osebni rasti, za kar sem mu zelo hvaležen. Poleg tega mi je v veliko veselje, da sem ohranil veliko prijateljstev, ki so zrastle v okolju, ki ga je omogočalo njegovo duhovno in organizacijsko delovanje.

Andrej Perne

Gospod Gašper je bil dolgo zame edini duhovnik, ki sem ga poznala. Ko sem bila še majhna, sem celo mislila, da Gašper ni osebno ime, ampak občno ime za poklic duhovnika.

On me je spremljal na poti rasti moje vere od otroštva do poroke. Karkoli je povedal ali naredil v svoji duhovniški praksi, je imelo vsebino in smisel. Izžareval je vero iz globine, ni prenesel vere in verskih simbolov iz navade. To mi je veliko pomenilo na poti iskanja osebne vere in mi je še zdaj dobra popotnica pri vzgoji otrok.

Hvaležna sem za ta dar.

Tanja Šušteršič Jan

Ko pomislim na gospoda Gašperja in njegovo duhovniško služenje, mi najprej pride na misel kvaliteta njegovih pridig, ki so nam omogočile ugledati religijo v eksistencialni luči, kot nekaj vselej svežega in relevantnega za naša življenja. Moji generaciji je to pomenilo stik z vero, ki je onkraj zgolj verbalne podpore ali brezmiselnega formalizma. Saj, kakor piše v Pismu Korinčanom, »črka namreč ubija, Duh pa oživlja.« Ta duh je vplival na nekatere od nas in nas usmerjal k iskanju smisla. V teh časih neprimerljivega tehnološkega napredka in relativnega gmotnega razcveta je še vedno smisel edini, ki lahko zadovolji človeško stremljenje. Na to nas je gospod Gašper v svojih pridigah redno opominjal že pred desetletji, vendar je danes še bolj aktualno kot kdaj koli prej. Poleg pronicljivih pridig pa se najbolj spominjam njegove tako rekoč sokratske spretnosti, da nas je znal v dialogu opomniti na zločesto prisotnost egoizma.

Spominjam se anekdote, ko sem kot otrok pred mašo hotel odpovedati svojo dolžnost branja zahval zaradi treme pred nastopanjem. Potožil sem se mu nekoliko paničen: »Veste, jaz najraje ne bi bral teh zahval pri maši!« On pa: »Ja, jaz tudi ne bi!«, mi je odgovoril v svojem značilno iskrivem stilu, ki je znal predočiti ne tisto, kar bi radi slišali, ampak tisto, kar moramo slišati; zdravilo ima namreč večkrat grenak okus.

To je bil pomemben nauk za mladega človeka: postaviti dolžnost pred osebni kapricami. Ta majevtika ter njegov angažma miselnega soočanja s sodobnostjo v duhu evangelija odlikujeta njegov markantni vpliv na skupnosti, ki so imele privilegij, da je bil v njihovi sredini.

Jure Kralj

Od samih začetkov skavtstva v Novi Gorici je bil g. Gašper pomemben člen v naši verigi. Na skavtskih aktivnostih ni bil pogosto, saj so za našo duhovno rast večinoma skrbeli kaplani, naši uradni duhovni asistenti, ki so bili bolj po meri naše mladosti. Kljub temu pa nas je neredko usmerjal s svojimi napotki ter nas občasno »prizemljal« v naši zagnanosti za skavtsko gibanje. S svojimi pronicljivimi pridigami pri nedeljskih skavtskih mašah je svetopisemske zgodbe in nauke aktualiziral ter jih skušal približati nam, takrat odraščajoči mladini. Pogosto je povzročil, da smo se globoko zatopili v premislek o bistvu življenja in o tem, kaj dejansko človek sploh potrebuje v življenju.

Monika Bagon

Gospod Gašper je s svojimi besedami in dejanji odločilno vplival na moje odraščanje in izbiro poklicne poti. Ob njegovih izvirnih in simbolično bogatih pridigah, še bolj pa ob vseh pogovorih, ki smo jih imeli v zimskih večerih, ko smo kot strežniki postavljali jaslice, nam je posredoval svoje široko znanje in me navdušil za študij teologije in filozofije. A še bolj kot vse njegovo znanje in izredno bister um, sem pri gospodu Gašperju cenil njegovo sposobnost povezati ljudi in vsakemu ponuditi možnost, da se izkaže. Znal je potegniti iz nas, mladih in mogoče preveč živih strežnikov, vse najboljše, da smo bili ustvarjalni, koristni. Spodbujal nas je, da smo živeli svoje sanje v skladu s krščanskimi vrednotami.

Vedno mu bom hvaležen, da sta me četrtošolčka skupaj s kaplanom Silvom skoraj prisilila, da sem postal ministrant. Čeprav sem bil težaven otrok, mi je vedno zaupal in mi na zelo prefinjen način dal zelo veliko nalog in odgovornosti, preko katerih sem se ogromno naučil.

Hvala za vse priložnosti, poučne besede in zaupanje.

Stojan Mervič

Težko je strniti bogastvo, ki ga prinaša poznanstvo z gospodom Gašperjem.

Je steber, po katerem prihajajo vera, upanje in ljubezen na Primorsko. Z željo, da bi te vrednote lažje našle pot na tuje in za vedno spremljale tudi mojo mlado družinico, sem se po blagoslov svetega zakona in krst prvorojenke vrnila domov. Utrdila sem vezi z domovino, da bi ostala trden temelj našega novega doma na Škotskem.

Hvala za vse, gospod Gašper!

Ana Cockburn

HVALEŽNOST STARŠEV

Gospodu Gašperju smo starši hvaležni za marsikateri lep trenutek, pozornost, nasvete, pomoč, pogovore, sporočila, razlage, spremstva, krasne pridige pa tudi duhovitost, hudomušnost. Javno se mu ne bi zahvaljevali, a v srcu in spominu vse dobro ostaja.

Nepozabni so njegovi nauki in napotki:

»Kar daš otroku do sedmega leta starosti, mu ne more nihče vzeti. Otrok je kot školjka, po sedmem letu se zapre in ne moreš do njega.

Po zbranosti otrok spoznam, kateri je bil dojen.

Najbolj pozorni bodite na počitnice med 5. in 6. razredom (danes med 6. in 7.); zaupanje s preverjanjem.

Ne vemo, zakaj je v življenju tako, da morajo nekateri starši investirati v svoje otroke več, kot so si predstavljali. Odgovor na to vprašanje je daleč v prihodnosti.

Če drugače ne gre, je treba izzvati konflikt.

Življenja in stvari se urejajo bolj po milosti kot po dometu naših potez.

Ime je vstopni portal. Starši, kot da ne znamo razlikovati naših od manj naših imen. Krščanska imena imajo vsebino.

Znamenite otrokove pravice! da nekateri otroci počnejo z učitelji, kar hočejo. In mi? ko govorimo, da so otroci pač taki. Časi so pač taki!

Ne pozabimo: gorje tebi, meni, če evangelija ne bi sporočal, sporočal do te mere, da fanti in punce, tudi skavti, ne bodo postavljali tisto vprašanje, ki je na videz zelo pametno vprašanje, v resnici pa zelo votlo: Zakaj hodim jaz k nauku? Zakaj hodim k skavtom? Zakaj sem to nedeljo pri maši? Zakaj sem krščen?

Vsako nedeljo sta dve pomembni točki, ki jih imamo zdaj pred sabo: miza, ki ni oddaljena od oltarja, občestva, od Božje besede in svete evharistije, in družinska miza. Družinska miza je zelo pomemben obred.

Očetova hiša ni samo streha. Gre za odnose, za dobre odnose.

In izgubljeni sin ni več dvomil, da ga bo oče sprejel, vedel je, da ima smisel, da gre domov, da gre k očetu. In njegove sanje o domu so postale njegova resnica.«

Na srečanjih in ob drugih prilikah smo starši med seboj stkali veliko plemenitih vezi, saj plemenitost Besede mora roditi plemenitost dejanj.

Hvaležni starši

NOVOGORIŠKA KARITAS

Bilo je leta 1991. Takrat se je prvič zbrala skupina prostovoljk, ki jih je nagovorilo povabilo župnika g. Gašperja za delo na karitativnem področju v župniji. Na prvih srečanjih smo spoznavali pomen prostovoljstva in dobrodelnosti (karitas) kot tretjega stebra pastoralnega poslanstva župnijskega občestva.

Kmalu smo prostovoljke dobile vsaka svojo zadolžitev. Začeli smo z delom, ki ni bilo lahko. Postaviti in oblikovati je bilo potrebno ustrezno organizacijsko strukturo, da bo imela trdne temelje za delo in rast. In pri postavljanju temeljev karitativne dejavnosti je bil g. Gašper

dosleden in vztrajen. Poznal pa je tudi naše zmožnosti in talente ter vztrajal, da na njih delamo in gradimo. Poudarjal je pomen izobraževanja, načrtovanja in preverjanja opravljenega dela ter povezovanja. Vsako mesečno srečanje je začel z duhovno mislijo in prošnjo, da bi Sveti Duh usmerjal naše delo.

S poznavanjem dela italijanske Karitas je dobre prakse prenašal v našo skupino. Včasih smo le s težavo sledili njegovim zamislim. Delo smo načrtovali na mesečnih srečanjih, ga analizirali in iskali primerne vzorce za odkrivanje uboštrev in način za njihovo reševanje. S svojo vztrajnostjo nas je gospod Gašper popeljal na pot, ki nas je obogatila.

Bil je med ustanovitelji Slovenske Karitas in škofijske Karitas Koper. Tej je omogočil tudi materialni okvir za njeno delo ter določil način dela. K njemu so prihajali po nasvete za oblikovanje župnijskih Karitas v sosednjih župnijah.

Pomen prostovoljnega dela na karitativnem področju se je hitro širil. Ker stiske ljudi ne poznajo meja župnij, se je pričelo povezovanje karitativnega dela med mestnimi župnijami. Najprej smo pričeli izmenjavati informacije o materialnih stiskah ljudi. Pomen povezovanja in združevanja je bil predvsem v tem, da se na enem mestu opravljajo naloge, ki so bile skupne vsem župnijskim Karitas. Te naloge je prevzela območna goriška Karitas, ki je povezala karitativne delavce v Goriški dekaniji. Dolga leta je imela v našem župnijskem domu skladišče hrane. Tu se je materialna pomoč tudi delila. Prostovoljke so bile na razpolago za pogovor in svetovanje. S povezovanjem smo poenotili prakse pri delu, združili smo moči in skupaj s karitativnimi delavkami iz sosednjih župnij celoviteje odgovarjali na stiske ljudi.

Povezali smo se z dobroteljnimi organizacijami na ravni občine, Rdečim križem, Centrom za socialno delo, osnovnimi šolami ... Z izmenjavo informacij je pomoč prišla v prave roke, obenem pa smo lažje odkrivali mnoge obraze uboštva: osamljenost, zasvojenost, brezcilnost, zapuščenost. Po svojih skromnih zmožnostih smo poskušali nanje odgovarjati skupaj s sodelavci območne in škofijske Karitas. Nekatere pa smo poskušali reševati tudi sami. Oblikovana je bila skupina za spremljanje starejših pacientov v bolnišnici, skupina zdravnikov prostovoljcev v Domu za ostarele, na razpolago je bil anonimni klic

po telefonu. Povezali smo starejše v naši župniji in ta skupina je v naši župniji še zmeraj dejavna.

Manjkale so nam ustrezne kompetence in potrebno se je bilo izobraževati in poiskati dobre prakse za delo. Tudi k izobraževanju nas je g. Gašper spodbujal. Prav tako tudi k osebni duhovni rasti na duhovnih vajah, ki jih je organizirala škofijska Karitas Koper.

K delu smo želeli pritegniti tudi mlade. Pričeli smo jih nagovarjati k delu v Karitas. Njih in njihove starše. Karitativno delo je postalo del veroučne obveznosti. Z mladimi smo organizirali nabirke hrane pred trgovskimi centri, bili smo veseli njihove pomoči pri delu v skladišču hrane. Spodbujali smo jih pri raznih oblikah pomoči med vrstniki.

Delo v Karitas nas je oblikovalo, bogatilo, vendar tudi jemalo fizične moči. Veliko prostega časa smo darovali, da je delo normalno potekalo. Nismo smeli razočarati tistih, ki so čakali na našo pomoč. Veliko sodelavcev je tudi odšlo. Ostali smo najbolj vztrajni. Redko so v skupino prihajali novi. In ko smo razočarani ostali pred nedokončanimi nalogami, ko smo morali načrtovane projekte opuščati, ker jim nismo bili dorasli ali ker smo jih preslabo načrtovali ali ker nismo imeli več zadostnega števila prostovoljcev, nam je spet stal ob strani gospod Gašper s tolažilnimi besedami: »Ne obupajte! Samo toliko smo v tem trenutku sposobni narediti.« In ker smo bili razumljeni v naših stiskah, smo lahko iskali poti naprej.

To so bežni utrinki dela v župnijski Karitas, ki jo je vodil gospod Gašper. Lahko se kdo ne bo strinjal z zapisanim. Nedvomno pa je, da brez neizmerne energije g. Gašperja, njegove pronicljive misli in organizacijskih sposobnosti ne bi narediti tega, kar smo. In ne samo to. Gospod Gašper nam je bil in ostal prijatelj, svetovalec, vzor vztrajnosti, neizmeren vir idej in duhovni vodja. Naučil nas je biti ponižen v stiskah in hvaležen za dobro opravljeno delo.

Hvala vam, gospod Gašper, za ta čudoviti zgled in pot, ki smo jo smeli prehoditi z vami.

Jerneja Trošt

IZGUBLJENI IN SPET NAJDENI

Po Božji previdnosti sem se po skoraj treh desetletjih oddaljenosti od cerkvenega občestva zopet znašla sredi njega, v novem okolju, med novimi ljudmi. Ob vrnitvi so nas spremljali premnogi dobrotniki, smer pa mi je kazala, tako sem mislila, tudi moja draga hčerka, ki je verjetno kot otrok zgodaj čutila žejo in lakoto po *nečem več*. Kot starša ji tistega nisva dajala; zdaj vem, da so otroci duhovna bitja in potrebujejo duhovno spremljanje in vodenje. Gotovo je poleg potrebe po raziskovanju čutila tudi naraščajočo potrebo po varnosti in po pomirjanju z mamo in očetom, ki jima je najbolj zaupala, onadva pa sta ravno takrat doživljala temo, težko obdobje zaradi prezaposlenosti in bolezni. Odločila se je za obiskovanje verouka, za sprejem svetih zakramentov in midva z možem ter njeno drago krstno in birmansko botro sva ji stala ob strani, kolikor sva znala in zmogla.

Zdaj vem, da je Bog vseмогоčen in nas neizmerno ljubi in da je naši družini spremenil potek dogodkov. Prav velika vprašanja o življenju in smrti, o ljubezni in zlu, o smislu trpljenja, bolečine, odpovedovanja tistemu, kar nam danes ponuja svet, so nas kot družino povezala in nas vodila v poglobljen odnos z Jezusom.

Na tej poti vrnitve v Božji objem in poglobljanja v veri nam je bil v veliko oporo g. Gašper, ki je verjetno začutil stisko v naši družini, ko nas je lepo sprejel v Cerkev in v duhu spremljal naše postopno spreobrnjenje, rast in dozorevanje. Žal nam na tej poti niso sledili vsi v družini, a Bog je ljubezen, je neizrekljivo usmiljen in prizanesljiv in kot je nekoč nekdo zapisal: *»On nas čaka, ne čaka nas samo naš bližnji. In kar je največ - čaka nas naša notranjost, s katero se še nismo srečali.«*

Resnično, številni so darovi, ki smo jih v župniji Kristusa Odrešenika prejeli in smo jih še deležni: sprejetost, dobra duhovna vzgoja otrok preko naših požrtvovalnih katehetov, odlična šola verskega poglobljanja, sijajna župnijska romanja, ko smo se enako čuteči in enako misleči še tesneje povezali, in še bi lahko naštevale.

Zame pa so bili steber vsega mašne daritve, bogoslužna molitev in Gašperjevi mašni nagovori, ki še danes odzvanjajo v moji notranjosti. Božjo besedo je, če si mu pozorno prisluhnil, razložil na svojstven način, da se je močno dotaknila vsakega iskalca Boga – preproste

duše in intelektualca, vernega in nevernega. Da se njegove misli ne bi razbežale, odletele kot ptice, da bi jih zadržali, jih zopet priklicali, so ulete na papir, da bi jih podelili z vsemi, ki jim iskri, odkrita beseda veliko pomeni.

S hvaležnostjo ohranjam njegove besede: »Naša bogoslužna molitev je najbolj popolna molitev. Besedilo, ki ga daje Cerkev na razpolago, je besedilo Jezusa Kristusa, je svetopisemsko besedilo, a so še druga besedila – besedila naše tihote, ki jih mora naša notranjost slišati, kjer moramo naslanjati naše duhovno življenje in ga gojiti.«

Valentina Ščuka

VIRI IN LITERATURA

Archivio della Curia Arcivescovile di Gorizia – Nadškofijski arhiv v Gorici.

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici.

Škofijski arhiv Koper.

Župnijski arhiv Nova Gorica.

Župnijski arhiv Solkan.

Benedik Metod (ur.): *Cerkev na Slovenskem v 20. stoletju*, Ljubljana 2002.

Čipić Rehar, Marija: *Cerkev in oblast na Primorskem v letih 1945–1953*, Ljubljana 2006.

Debevec Leon (ur.): *Sakralna arhitektura v slovenskem prostoru – danes*, zbornik, Velenje 1999.

Debevec Leon: *Sakralna arhitektura po drugem vatikanskem koncilu »ikona« ali »reklama«?*, v: Bogoslovni vestnik, 72/2, Ljubljana 2013, str. 269–277.

Dolinar M. France, Tavano Luigi (ur.): *Chiesa e società nel Goriziano fra guerra e movimenti di liberazione/Cerkev in družba na Goriškem ter njihov odnos do vojne in osvobodilnih gibanj*. Gorica 1997.

Družina, tednik iz Ljubljane.

Griesser Pečar Tamara: *Cerkev na zatožni klopi*, Ljubljana 2005.

Indicatore personale e locale dell'archidiocesi di Gorizia, Gorica: Arcidiocesi di Gorizia, 1942.

Katoliški glas, tednik iz Gorice.

Kavčič Martin: *Bogoslužne stavbe na Slovenskem po drugi svetovni vojni: metodologija in kriteriji vrednotenja*, doktorska disertacija, Ljubljana 2015.

Letopis Cerkev na Slovenskem, Ljubljana 2000.

Letopis Katoliške cerkve v Sloveniji, Ljubljana 2017.

Martelanc Tanja: *V mestu brez zvonikov – nekaj paberkov o novogoriškem župnijskem središču ...*, v: *Izvestje*, 13, Nova Gorica 2016, str. 26–31.

Močnik Franc: *Moji spomini*, Gorica 2001.

Necrologium Sacerdotum Archidioecesis Goritensis, 1900–2013, Gradisca d'Isonzo 2013.

Oznanila – župnij Nova Gorica, Kapela, Kromberk, Solkan, Vogrsko, letniki med 2001–2008, več avtorjev (Miloš Fon, Vojko Pavlin, Renato Podbersič ml., Gašper Rudolf, Drago Svoljšak).

Podbersič Renato: *Cerkev in meja na Goriškem po drugi svetovni vojni*, v: *Goriški letnik*, 41, Nova Gorica 2017, str. 89–104.

Stubelj Irena: *Financiranje Katoliške cerkve v Sloveniji na primerih gradnje Cerkev Kristusa Odrešenika v Novi Gorici in Škofijske gimnazije Vipava*, diplomska naloga, Ljubljana 2005.

Šrumf David: *Cvetje s Kostanjevice*, Ljubljana 2010.

Vogrin Marjan: *Koprška škofija po letu 1945*, v: *Acta Histriae I*, Koper 2001, str. 271–284.

Tavano Luigi: *La diocesi di Gorizia (1750–1947)*, Gorica 2008.

prof. Franc Kralj, ustni vir.

msgr. Gašper Rudolf, ustni vir.

